

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA BIBLIOTEKARSTVO, INFORMACIJSKO ZNANOST
IN KNJIGARSTVO

SOFINANCIRANJE NABAVE TUJE LITERATURE KNJIŽNICAM SLOVENIJE

DIPLOMSKO DELO

Mentor:izr. prof. dr. Primož Južnič

Avtorica: Nika Lebar

Ljubljana, 2007

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Ime in PRIIMEK: Nika LEBAR

Naslov diplomskega dela: Sofinanciranje nabave tuje literature knjižnicam Slovenije

Kraj: Ljubljana

Leto: 2007

Število listov: 109 Št. grafikonov: 15 Št. tabel: 2

Število prilog: 3 Št. strani prilog: 9

Število bibliografskih navedb: 41

Mentor: izr. prof. dr. Primož Južnič

UDK: 021.9:025.22(497.4)(043.2)=863

Ključne besede: sofinanciranje, Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, nabava, cene revij, elektronske revije, tuja literatura, baze podatkov

Izvleček:

Za vsako državo je izrednega pomena, da ima dobro razvito raziskovalno politiko, saj ji le-ta zagotavlja gospodarski in družbeni razvoj. Pri tem imajo velik pomen tudi knjižnice, saj še posebej specialne, visokošolske in univerzitetne knjižnice s svojimi informacijskimi viri služijo kot podpora raziskovanju. V procesih nabavne politike imajo knjižnice nemalo težav, saj jih že več kot desetletje pesti krčenje proračunov ter nenehna rast cen, predvsem znanstvene periodike. Knjižnice poskušajo pridobivati finančna sredstva za nabavo tuje literature iz različnih proračunskih pa tudi neproračunskih virov. Pomemben del sredstev za nabavo tuje literature in baz podatkov zagotavlja tudi Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (dalje ARRS), predvsem za tista področja, ki naj bi bila najbolj v domeni razvoja Republike Slovenije. V diplomskem delu je posebej opisan evalvacijski postopek, ki je osnova za sofinanciranje nabave tuje literature in baz podatkov. Poleg tega so predstavljeni rezultati anket s knjižničarji, ki dajejo odgovor na nekatera vprašanja povezana s sofinanciranjem, s pomočjo intervjujev pa so predstavljene tudi misli nekaterih članov strokovnega telesa pri ARRS.

KEYWORDS DOCUMENTATION

First and LAST NAME: Nika Lebar

Title: Funding of acquisition of foreign literature to the libraries of Slovenia

Place: Ljubljana

Year: 2007

Pages: 109 Figures: 15 Tables: 2

No. of annexes: 3 Pages: 9

No. of references: 41

Advisor: izr. prof. dr. Primož Južnič

UDC: 021.9:025.22(497.4)(043.2)=863

Keywords: funding, Slovenian Research Agency, acquisition, journal prices, electronic journals, foreign scientific literature, databases

Abstract: A highly developed research policy is very important for countries because it assures the economical and social development. Libraries play a very important role. Particularly special, academic and university libraries with their information sources serve as research support. There are a lot of problems in acquisition processes because for decades, the budget has been shortened and the prices have been constantly risen, especially for scientific literature. Libraries try to get the financial resources from different budgetary or reserve funds to buy foreign literature. The Slovenian Research Agency assures some resources for acquisition of foreign literature and databases, especially for the research fields, which are important for the development of Slovenia. In my diploma I describe the evaluation process which is the base for funding acquisition of foreign literature and databases. Furthermore the diploma shows the results of a survey which was carried out among the libraries. They give answers to some questions about funding. The interviews also show the thoughts of the Slovenian Research Agency members.

KAZALO VSEBINE

	str.
1 RAZISKOVALNI PROBLEM	11
2 UVOD	12
3 NABAVNA POLITIKA	14
4 FINANCIRANJE KNJIŽNIC	15
5 CENE REVIJ	18
5.1 RELATIVNOST CENE.....	19
5.2 CENE, GLEDE NA NEKATERE DRUGE SPREMELJIVKE	20
6 ZALOŽNIŠKE POLITIKE	22
6.1 ELEKTRONSKE REVIJE Z VIDIKA ZALOŽNIKOV	24
7 ELEKTRONSKE REVIJE PROTI TISKANIM REVIJAM KOT DEL KNJIŽNIČNE ZBIRKE	26
7.1 ELEKTRONSKE REVIJE PROTI TISKANIM REVIJAM GLEDE NA STROŠKE.....	26
7.2 ELEKTRONSKE REVIJE PROTI TISKANIM S STALIŠČA UPORABNIKOV	28
8 MERJENJE RELEVANTNOSTI ZNANSTVENIH IN STROKOVNIH REVIJ	30
9 MOŽNE REŠITVE ZA ZNIŽEVANJE STROŠKOV	32
10 SOFINANCIRANJE NABAVE TUJE LITERATURE KNJIŽNICAM SLOVENIJE	37
10.1 VLAGANJA V RAZISKAVE V SLOVENIJI	37
10.2 VIRI SREDSTEV ARRS	38
10.3 POSTOPEK SOFINANCIRANJA TUJE LITERATURE IN BAZ PODATKOV	39
10.3.1 Kvantitativni elementi ocenjevanja.....	42
10.4 FINANCIRANJE NABAV PREKO KONZORCIJEV	47
10.5 RAZDELITEV SREDSTEV GLEDE NA POSAMEZNE VEDE.....	48
11 RAZISKAVA O SLOVENSКИH KNJIŽNICAH GLEDE NA PROCES SOFINANCIRANJA TUJE ZNANSTVENE LITERATURE IN BAZ PODATKOV	49
11.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN CILJI RAZISKAVE.....	49
11.1.1 Raziskovalna vprašanja	49
11.2 RAZISKOVALNA METODA.....	50
11.2.1 Opis vzorca	50
11.2.2 Pripomočki.....	50
11.2.3 Potek anketiranja.....	50
11.3 REZULTATI RAZISKAVE	52
12 INTERVJU S ČLANI STROKOVNEGA TELESA PRI AGENCIJI	62
12.1 POVZETKI INTERVJUJEV	89

13 CITIRANI VIRI	94
14 PRILOGE:	100

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Tabela 1: Povprečna cena revije za posamezno znanstveno področje v letu 2005.....	18
Tabela 2: Epublishing	22

KAZALO SLIK IN GRAFIKONOV

	str.
Grafikon 1: Vir: Phillips A. 2005. Epublishing.....	23
Grafikon 2: Razdelitev sredstev glede na vede	48
Grafikon 3: Tip anketiranih knjižnic	50
Grafikon 4: Vede, ki jih pokrivajo posamezne knjižnice.....	52
Grafikon 5: Sofinanciranje s strani ARRS.....	52
Grafikon 6: Razpon deležev sofinanciranj (v %) glede na celoto vseh prejetih sredstev, ki jih knjižnice dobijo s strani ARRS.	53
Grafikon 7: Drugi viri sredstev	54
Grafikon 8: Povezanost v konzorcije	55
Grafikon 9: Opravljanje analize lokalnega citiranja	57
Grafikon 10: Načini, s katerimi knjižnice izboljšujejo ekonomičnost in racionalnost nabave	58
Grafikon 11: Posredniki in dobavitelji tujih revij	59
Grafikon 12: Delež slovenskih in tujih dobaviteljev	59
Grafikon 13: Dobavitelji baz podatkov	60
Grafikon 14: Deleži elektronskih in tiskanih revij ter kombiniranega dostopa.....	60
Grafikon 15: Uporaba prosto dostopnih virov	61

KAZALO PRILOG

	str.
PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA KNJIŽNIČARJE	100
PRILOGA B: VPRAŠALNIK ZA STROKOVNO TELO.....	104
PRILOGA C: PREDNOSTNA LISTA ZA SOFINANCIRANJE NAKUPA TUJE ZNANSTVENE LITERATURE IN BAZ PODATKOV V LETU 2006.....	106

SEZNAM KRATIC

ARRS: Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

AHCI: Arts and Humanities Citation Index

CMK: Centralna medicinska knjižnica

CTK: Centralna tehniška knjižnica

ECO: First Search Electronic Collections

EUR: evro

IF: impact factor (slo. dejavnik vpliva)

IJS: Inštitut Jožef Štefan

ISI: Institute for Scientific Information

LJUR: Local Journal Utilization Reports

NTM: naravoslovje, tehnika, medicina

NUK: Narodna in univerzitetna knjižnica

SCI: Science Citation Index

SSCI: Social Science Citation Index

SPARC: The Scholarly Publishing and Academic Research Coalition

SURS: Statistični urad Republike Slovenije

USD: ameriški dolarji

ZAHVALA

Mislim, da je kar veliko ljudi, ki se jim moram zahvaliti, saj brez njih tega diplomskega dela nikakor ne bi bilo.

Kot prvo bi se rada zahvalila mentorju izr. prof. dr. Primožu Južniču za številne nasvete in usmeritve pri nastajanju diplomskega dela.

Velika zahvala gre tudi štirim članom strokovnega telesa pri ARRS za vse informacije in kar precejšen delež njihovega časa. Iskrena hvala (po abecednem redu) g. Petru Čerčetu, mag. Dragotinu Kardošu, g. Matjažu Musku in dr. Luki Šušteršiču.

Zahvalila bi se tudi prijateljici Poloni Kalan za vso podporo in lektoriranje diplomskega dela. Iskrena hvala vsem kolegicam in kolegom iz oddelka BINK za kakršnokoli pomoč pri nastajanju diplomskega dela in predvsem za prijetne urice, ki smo jih preživljali med predavanji in predvsem izven njih.

Za vso podporo in pomoč med študijem bi se še posebej zahvalila svoji družini, saj brez vas ne bi bila tu, kjer sedaj sem in zagotovo tudi ne to, kar sem.

Zahvala gre tudi vsem ostalim, ki tu niso omenjeni, a so na kakršenkoli način prispevali k nastanku diplomskega dela.

1 RAZISKOVALNI PROBLEM

V svoji diplomski nalogi sem obravnavala problem sofinanciranja nabave tuje literature in baz podatkov knjižnicam Slovenije (dalje sofinanciranje). Pri tem sem si pomagala kar s tremi raziskovalnimi metodami, in sicer z analizo dokumentov, anketo ter intervjujem.

Po prebranih teoretičnih osnovah sem ugotovila, da je proces sofinanciranja močno povezan s številnimi parametri, med katerimi pa so najpomembnejši sledeči:

- založniške politike in z njimi povezane cene revij,
- relacija tiskane revije, elektronske revije,
- krčenje proračunov knjižnic.

Omenjene parametre sem poskušala razdelati v prvem delu pričujočega diplomskega dela. Drugi del obsega predvsem postopek sofinanciranja nabave tuje literature in baz podatkov, zadnji del pa je empirični, sestavlja ga pilotna študija, pri kateri sem pridobila podatke s pomočjo anketnega vprašalnika, ter intervju s člani strokovnega telesa pri Javni agenciji za raziskovalno dejavnost (dalje ARRS). Hkrati se zavedam, da diplomsko delo obsega predvsem teoretične vidike, ki zadevajo področje nabave in z njo povezanega sofinanciranja, saj praktičnih izkušenj z delom v knjižnici na tem področju zaenkrat nimam.

2 UVOD

Različni tipi knjižnic služijo različnim namenom. Predvsem specialne, visokošolske ter tudi nacionalne knjižnice služijo s svojimi informacijskimi viri, med drugim tudi kot podpora raziskovanju. Znanstveniki oz. raziskovalci so gonilna sila pri pospeševanju gospodarskega in tudi družbenega razvoja. Težko bi se odločili, katere so tiste inovacije, ki so pomenile neko revolucijo v družbi. Morda je to iznajdba elektrike, morda odkritje penicilina, ali pa če se skoncentriram na zadnji dve desetletji iznajdba interneta, katerega začetki so nastali kot podpora ameriški vojski, kar je potem Tim Berners – Lee v CERN-u¹ razvil v WWW in s tem omogočil splošno družbeno uporabo. Internet je že nekaj let nazaj okužil tudi knjižnice in precej spremenil način njihovega delovanja in poslovanja.

V Sloveniji so po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (dalje SURS) med drugim pomembni viri informacij za inovacije tudi raziskovalni inštituti in univerza (SURS, 2007). Ne glede na to se finančna sredstva, med drugim tudi za nabavo gradiva, ki so za znanstvenike informacijski viri, vztrajno krčijo. Ta proces sicer traja že kar nekaj časa. Na ta problem je namreč že leta 1990 v enem od svojih prispevkov opozoril Južnič, kjer je navedel predpostavke, na katere številni teoretiki opozarjajo še danes. Omenjeni dejavniki so ekonomska kriza ter zahteve po krčenju stroškov knjižnic, ter dražitve primarnega gradiva in njegova eksponentna rast (Južnič, 1990), ter pomankanje zanesljivega in stalnega vira financiranja (Južnič, 1990a).

Za nabavo strokovne literature in dostop do informacijskih virov imajo knjižnice številne interese, med drugim je to tudi nacionalni interes. Kot vemo namreč podpirajo raziskave iz takih in drugačnih področij, ki so med drugim tudi v domeni razvoja neke države. Prav zato del finančnih sredstev dobivajo iz državnih proračunov, v primeru Slovenije ta sredstva razdeljuje ARRS.

Sredstva ARRS za celotno nabavo ne morejo zadostovati (gre za sofinanciranje), zato knjižnice denar za nabavo tuje periodike dobijo tudi iz drugih virov. Kolikšen je delež

¹ Gre za inštitut jedske fizike v Genevi v Švici, kratica je v originalu akronim za *Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire*. <http://public.web.cern.ch/Public/Welcome.html>

sofinanciranj in kateri so drugi viri sredstev sem poskušala preveriti tudi s pomočjo pilotne študije. Za pilotno študijo sem se odločila predvsem zato, ker kar velik del knjižničarjev ni želel odgovarjati in je vzorec zato relativno majhen.

3 NABAVNA POLITIKA

Južnič pravi, da je nabava (ang. Acquisition) izraz, ki se uporablja v povezavi z vsem, kar se nanaša na pridobivanje knjižničnega gradiva in pomeni skupek postopkov, ki so potrebni, da izbrano gradivo naročimo, pridobimo in vključimo v fonde določene knjižnice (Južnič, 2000).

Kot piše Liu je nabavna politika je v zadnjih letih povezana s številnimi novimi izzivi, in sicer so le-ti sledeči:

- pojavljajo se novi načini raziskovanja,
- stroški za knjižno gradivo so začeli naraščati leto za letom zaradi inflacije in agresivnih cenovnih politik nekaterih komercialnih založnikov,
- proračuni knjižnic so se skrčili zaradi številnih razlogov; postalo je izredno težko razširiti velikost knjižničnih zbirk z obstoječim proračunom,
- postala je možna delitev virov, s pomočjo sistemov, kot je OCLC in knjižnih konzorcijev, ki so se pojavili v številnih državah in mestih,
- medbibliotečna izposoja in posredovanje dokumentov sta veliko bolj učinkovita s pojavom informacijske tehnologije; gradivo, ki ni dostopno v knjižnici, se lahko pridobi iz drugih knjižnic v razumnem času,
- elektronski časopisi postajajo nujnost (Liu, 2001).

Nabavna politika v povezavi z novimi izzivi v knjižnici postavlja tudi nova merila pri samem financiranju knjižnic.

4 FINANCIRANJE KNJIŽNIC

Financiranje knjižnic v osnovi opredeljuje Zakon o knjižničarstvu, ki navaja da knjižnice, ki so samostojni in javni zavodi in knjižnični informacijski servis, pridobivajo sredstva za delo iz javnih sredstev, plačil uporabnikov za storitev javne službe, s prodajo blaga in storitev na trgu ter iz drugih virov. Med drugim sredstva za izvajanje dejavnosti javne službe knjižnic in knjižničnega informacijskega servisa pokrivajo tudi nakup knjižničnega gradiva.

Država prispeva tudi proračunska sredstva za nabavo tujega knjižničnega gradiva v nacionalnih, visokošolskih in specialnih knjižnicah na podlagi kriterijev, ki jih določi za posamezno področje pristojni minister. Obseg sredstev knjižničnega nadomestila se določi z letnim državnim proračunom (Zakon o knjižničarstvu, 2001).

Nekoliko bolj natančno vire sredstev za nabavo gradiva navajajo npr. Merila in standardi za organizacijo in delovanje specialnih knjižnic. Dokument sicer nikoli ni bil uradno sprejet, vendar kljub temu dobro oriše vire sredstev, ki naj bi bili sledeči:

- sredstva matične organizacije, plačila za storitve, državni proračun, drugi viri (npr. donacije, volila, sponzorstva ipd.),
- sredstva državnega proračuna za izvajanje javne službe, med drugim tudi za nakup knjižničnega gradiva in zagotavljanje dostopa do informacijskih virov, v obsegu in pod pogoji, ki jih predpiše za specialno knjižnico pristojno ministrstvo in v skladu z določili ustrezne zakonodaje; storitve, ki so javno financirane, morajo biti javno dostopne v skladu z obsegom javnega financiranja.

Točka 3. 6. navaja še nujnost poročanja financerju o porabljenih finančnih sredstvih in o rezultatih svojega dela (Merila in standardi za organizacijo in delovanje specialnih knjižnic, 2000).

Samo pridobivanje sredstev pa še zdaleč ni dovolj, saj ko ima knjižnica na voljo neka sredstva, je izredno pomembno, da jih tudi čim bolj racionalno izrabi.

Tako Musek opozarja na nekaj zelo koristnih predpostavk v zvezi s finančnimi viri, ki naj bi si jih knjižnica načrtovala, ko planira porabo finančnih sredstev za nakup gradiva. Knjižnica naj bi bila pri tem pozorna predvsem na:

- načine in vire financiranja,
- kdo vse so financerji,
- pravila in možnosti koriščenja raznih drugih fondov za nabavo strokovne periodike,
- ali so/niso na razpolago dodatni finančni viri,
- ali revijo lahko/ne moremo dobiti skozi donatorstvo,
- komu vse so sredstva namenjena,
- vezanost sredstev na posebne tipe literature ali vire informacij,
- načini in možnosti plačila,
- ali so se pogoji financiranja so se izboljšali/poslabšali.

Še posebej je na tem mestu potrebno izpostaviti, da so nekateri načini in viri financiranja vezani na določene pogoje, npr. vezanost sredstev na posebne tipe literature in vire informacij, ko sponzor npr. pogojuje, da se donacija uporabi le za nakup elektronskih virov ipd. (Musek, 2002a).

Musek kot primerjavo navede tudi ZDA, kjer za nabavo literature uporabljajo tudi druge vire sredstev, ki bi se jih morda lahko poslužili tudi v Sloveniji, kot so npr.:

- projekti,
- razna sofinanciranja,
- privatne investicije,
- strateške odločitve (Musek, 2002).

Morda bi se slovenske knjižnice lahko bolj posluževale predvsem privatnih investicij. Dober marketinški pristop je po mojem mnenju ubrala Centralna medicinska knjižnica (dalje CMK)², ki na svoji strani oglašuje farmacevtski podjetji Lek in Krka. Sicer je res, da so podjetja z razvojnimi oddelki relativno redka in se zaradi tega slovenske knjižnice težje poslužijo, vendar kljub vsemu obstaja nekaj takih podjetij, ki bi lahko knjižnicam sofinancirale

² <http://www.mf.uni-lj.si/cm/>

nakup (tudi v skladu z njihovimi razvojnimi potrebami), v zameno pa bi slovenske knjižnice na svojih spletnih straneh oglaševale njihove logotipe.

Kljub vsemu, kot poudarja O'Connor, nobena knjižnica z obstoječim proračunom ne more nabaviti vsega, kar bi bilo sicer za neko raziskovalno področje pomembno (O'Connor, 2004), saj se cene znanstvenih revij nenehno višajo.

5 CENE REVIJ

Kot pravi Roberts zviševanje cen knjižničnega gradiva kot prvo indicira ekonomske spremembe, ki so med drugim zajele tudi knjižnice (Roberts, 2003). To se lepo vidi iz spodnje tabele (Tabela 1), povzete po Libraryjournal, ki nam pokaže enormne povprečne cene za posamezen naslov revij, za nekatera znanstvena področja.

Tabela 1: Vir: <http://www.libraryjournal.com/article/CA524958.html>. Povprečna cena revije za posamezno znanstveno področje v letu 2005

ZNANSTVENO PODROČJE	POVPREČNA CENA NA POSAMEZEN NASLOV
Kemija	\$2,868
Fizika	2,719
Strojništvo	1,683
Biologija	1,494
Tehnika	1,460
Matematika in računalništvo	1,267
Astronomija	1,235
Geologija	1,197
Botanika	1,109
Agroživilstvo	1,107
Medicina	1,081
Splošne znanosti	1,059
Zoologija	1,053
Geografija	945
Kmetijstvo	799

Rast cen znanstvenih revij dobro ilustrira tudi Muskov presek cen po Albee in Dingley, in sicer prek treh desetletij; leta 1984 je bila namreč povprečna izračunana cena strokovne revije iz skupine NTM 295, 36 USD, leta 2001 pa že nenormalnih 726, 61 USD (Musek, 2002a).

To ugotovitev podpre tudi podatek, da Association of Research Libraries iz ZDA sestavlja 114 knjižnic-članic, ki so porabile 142 % več na revijah v letu 1997, kot pa deset let nazaj, vendar naročili 6 % manj revij. Isto leto je Reed-Elsevier, eden največjih založnikov, poročal o dobičku 230 milijonov funtov od prodaje. Danska nacionalna knjižnica je morala tisto leto odpovedati kar 40 % naročil. Komercialni založniki se zagovarjajo s tem, da imajo

višje cene kot združenja iz tega razloga, ker je delovanje združenj ponavadi podprto s članarinami in da naraščanje v kvaliteti in tudi velikosti samih revij dviguje ceno. Toda verjetno je težko upravičiti podvojitev cen Elsevierjevega Brain Research, med leti 1992 in 1996 na letno 15 000 funtov. Kot pišejo v reviji Nature, založnik revije Elsevier Science, za komentar ni bil na voljo (Butler, 1999).

5.1 RELATIVNOST CENE

Kljub vsemu, je v številnih primerih cena neke revije precej relativna. Po njegovem mnenju naj bi bila velikokrat prav sama iznajdljivost knjižničarja tista stvar, ki naj bi omogočala najbolj racionalno izrabo sredstev. Knjižničar naj bi bil pri cenah pozoren predvsem na sledeče stvari:

- kakšna je cena abonmaja,
- kakšno je razmerje med ceno abonmaja in številom člankov,
- kolikšno je razmerje med ceno in številom strani (predvsem v ZDA),
- cena na tisoč besed/znakov/na citat/na dejavnik vpliva (ZDA),
- revijo pridobimo skupaj z naročnino na drugo/druge revije,
- cena revije je preko članstva zelo nizka,
- ali je nabava revije kakorkoli pogojena,
- možnosti nabave (neposredno, posredno, v svežnju itn.),
- revijo smo prej več let prejeli kot dar/zameno,
- revijo je/ni mogoče dobiti preko članstva,
- revija je/ni vključena v kotizacijo,
- revija je/ni vključena v članarino druge revije.

Sama relativnost cene se pokaže predvsem v različnih načinih pridobivanja revij, s katerimi lahko kar precej prihranimo oz. znižamo stroške. Le-ti so naslednji:

- sistem članarin, ko so iste revije za knjižnico tudi do desetkrat dražje, kot za posameznega raziskovalca ali zdravnika, ki je član strokovnega združenja,
- pri kotizacijah je podobno, le da pri tem prejemnik ni vezan na običajno pravilo, da revije vsaj dve leti ne bo dal na javno uporabo v knjižnico,

- pomembna karakteristika so tudi t. i. twin orders, ko za ceno ene revije plus določen odstotek dobiš dve, ali pa sistem vezane trgovine, ko naročilo na eno avtomatično vključuje še drugo, če pa želiš le drugo, je izredno draga (Musek, 2002a).

5.2 CENE, GLEDE NA NEKATERE DRUGE SPREMELJIVKE

Velikost cene je glede na raziskave odvisna tudi od številnih drugih spremenljivk. Ena izmed njih je npr. določeno znanstveno področje. Zaradi pomena samih raziskovalnih rezultatov imajo namreč revije iz določenih ved višje cene kot pa iz nekaterih drugih. Tako npr. piše Liu, da imajo revije s področja naravoslovja, tehnike in medicine višje cene, kot nekatere revije iz drugih področij, vendar hkrati dodaja, da se je zviševanje cen razširilo tudi na številne druge discipline. Ker knjižnice niso bile kos naraščajočim cenam, niso imele druge izbire, kot da odpovejo nekaj naročil in s tem zaščitijo najpomembnejše revije v svojih zbirkah. Ta praksa je resno ogrozila raziskovalno podporo specialnim in visokošolskim knjižnicam. Številni avtorji to imenujejo kriza knjižnic (ang. library crises), kriza raziskovalnega založništva (ang. the crises in scholarly publishing) in slabo delovanje sistema znanstvenega informiranja in komuniciranja (ang. dysfunction of the scholarly communications system) (Liu, 2005).

Raziskavo, ki je poleg različnih znanstvenih disciplin vključevala tudi tipe založnikov, sta opravila tudi Carol Tenopir in Donald W. King, ki sta preučevala angleško založništvo med leti 1995 in 1997, med drugim na področjih fizike, matematike in statistike, računalništva, ekologije, strojništva, bio znanosti, psihologije, družboslovnih znanosti ter še nekaterih drugih znanosti. V raziskavo sta vključila tudi različne tipe založnikov, kot so komercialni, društveni, izobraževalni in drugi. Rezultati raziskave so pokazali, da cene znanstvenih revij zvišujejo izključno komercialni založniki (Tenopir, King 1997).

Rast cen znanstvenih revij je leta 1992 preučeval tudi ekonomist H. Craig Petersen. Prav tako si je izbral številna znanstvena področja. Ugotovil je, da na ceno revije vpliva lokacija publikacij, tipi založnikov, frekvenca izhajanja publikacij, število strani posamezne revije. Revije, ki so izhajale v Evropi, so imele višje cene kot tiste, ki izhajajo v ZDA. Revije z bolj pogosto frekvenco izdajanja in večjim številom strani, so bile dražje. Komercialni založniki so zaračunavali več, kot so društva in univerzitetni založniki (Petersen, 1992).

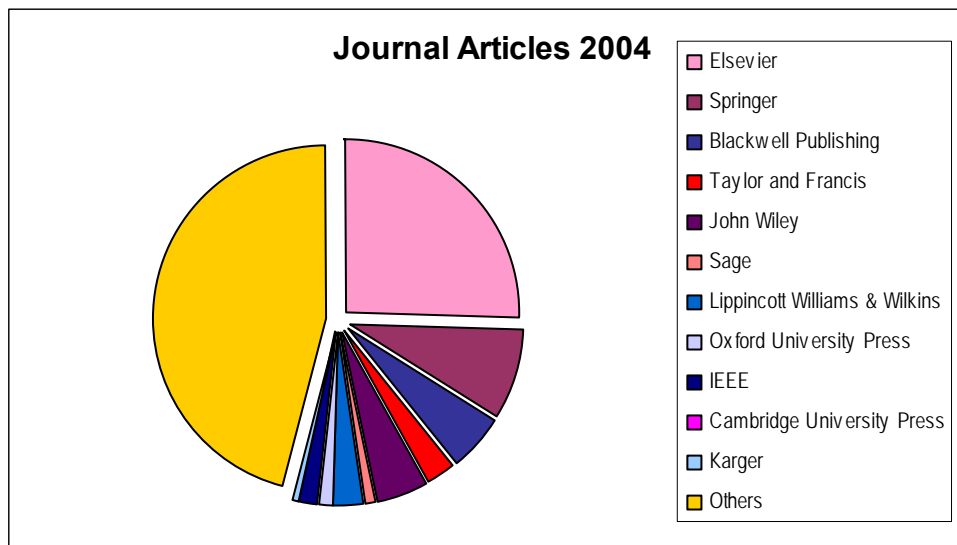
Kot je razvidno iz vseh treh opisanih raziskav, vsi na tem mestu omenjeni avtorji, pa tudi številni drugi, katerih prispevki niso omenjeni, v svojih člankih napadajo predvsem komercialne založnike. Cene najbolj prestižnih revij naj bi se zviševale predvsem zaradi njih. Naslednje poglavje nam lahko dobro oriše zakaj.

6 ZALOŽNIŠKE POLITIKE

Kot že omenjeno, je samo financiranje knjižnic močno povezano z različnimi politikami založnikov, saj je pomankanje finančnih sredstev v knjižnicah v veliki meri odvisno tudi od njih. Kot piše Čukova so založbe praviloma privatna podjetja, ki poslujejo po tržnih načelih, in katerih cilj je ustvarjanje dobička. Zato pri poslovanju upoštevajo taka pravila kot ostala podjetja: načrtujejo razvoj svojih izdelkov, prodajo, trženje, se ubadajo s konkurenco in znižujejo stroške poslovanja. Kot v mnogih drugih panogah je tudi pri založništvu zelo prisoten trend združevanja zaradi večje konkurenčnosti in zniževanja stroškov (Čuk, 2001). To nam dobro prikaže tudi spodnja tabela (tabela 2) povzeta po Phillipsu, kjer vidimo, da je imela npr. Založba Elsevier kar 18 % tržni delež in kar 25 % delež vseh člankov v letu 2004 (grafikon 1) (Phillips, 2006).

Tabela 2: Vir: Phillips A. 2005. Epublishing

Založnik	Število revij v 2004	Delež revij v 2004	Št. člankov v 2004	Delež člankov v 2004
Elsevier	1,351	18%	216,204	25%
Springer	675	9%	70,532	8%
Blackwell Publishing	436	6%	43,447	5%
Taylor and Francis	436	6%	25,768	3%
John Wiley	306	4%	39,611	5%
Sage	172	2%	6,178	<1%
Lippincott Williams & Wilkins	156	2%	23,513	3%
Oxford University Press	97	1%	10,820	1%
IEEE	88	1%	14,303	2%
Cambridge University Press	77	1%	3,993	<1%
Karger	75	1%	4,458	1%
Others	3,496	47%	>391,000	46%
Total	7,365		>850,000	

Grafikon 1: Vir: Phillips A. 2005. Epublishing

Združevanje teh založb in njihovo lastništvo je pomembno, ker skupaj posedujejo intelektualno proizvodnjo univerz zahodnega sveta. Založbe namreč po pogodbi z avtorjem običajno razpolagajo z njegovimi objavami še 80 let po njegovi smrti. Raziskave sicer financirajo univerze in druge znanstvene ustanove, znanstveniki raziskujejo in objavljajo rezultate svojih raziskav ter skrbijo za recenzijo objav, avtorske pravice pa pripadajo založbam (Čuk, 2001).

Raziskovalci so seveda odvisni od založnikov zaradi napredovanja v njihovi akademski karieri, toda za revije direktno ne plačajo, zato nimajo razloga, da bi prenehali podpirati naslove z visoko ceno. Dokler bodo založniki podpirali dobre avtorje, bodo knjižnice pod pritiskom, kako kupiti revije, ki jih potrebujejo a si jih hkrati ne morejo privoščiti. Poleg tega avtorju tudi nimajo prevelike iniciative, da bi sami plačali objavo svojega članka, da bi bil le-ta prosto dostopen, če lahko kje drugje objavljajo zastoj. Še posebej želijo objavljati v uveljavljenih revijah z visokim dejavnikom vpliva (Butler, 1999), saj se na ta način tudi lažje uveljavijo.³

³ Kot mi je npr. na intervjuju povedal dr. Šušteršič, se zna zgoditi, da kakšen raziskovalec v določeni reviji ne želi objavljati enostavno zato, ker obstaja mentaliteta, da če je neka stvar brezplačna ni dovolj dobra. Tako izkušnjo je imel npr. z revijo s področja fizike imenovano Sissa, ki je prosto dostopna, vendar ima vseeno dokaj visok dejavnik vpliva in je indeksirana v indeksih citiranja.

Kot piše Turk v svojem provokativnem članku, založniki s tem posredno vplivajo na smeri razvoja znanosti. Velik del znanstvene sfere financira država. Prav je, da le-ta namenja več sredstev boljšim znanstvenikom, vendar kjer kvaliteto ocenjujejo tudi s točkami, so seveda v prednosti tiste panoge, kjer je priložnosti za zbiranje točk več. Priložnosti pa dajejo predvsem založniki in ISI, ponovno na komercialnih temeljih, katerih cilj ni čim več novega znanja, ampak čim višji profit revij, oziroma njihovih založnikov. (Turk, 2004).

6.1 ELEKTRONSKE REVIJE Z VIDIKA ZALOŽNIKOV

Novi poslovni modeli in s tem posledično tudi višji zaslužki se pojavljajo tudi zaradi sedaj že nekaj let aktualnih elektronskih revij. Kot je v svojem predavanju omenil Phillip, so se v knjižničnem, založniškem, pa tudi okolju na splošno dogajalo številne spremembe, in sicer:

- razširjena uporaba,
- prehod interneta na druge medije,
- knjižnice se poslužujejo elektronskega dostopa,
- pojavljajo se sofinanciranja s strani vladnih agencij, kar ima vpliv na šole in knjižnice.

To so dobro izkoristili tudi založniki, ki predvsem zaradi elektronskega okolja prihranijo na tiskarskih stroških, lažje ter tudi hitreje razširijo svojo dejavnost na trgu, ponudijo alternativo tiskanim virom, ter nenazadnje bolje spoznajo svoje stranke. Hkrati so znanstvene revije dobra poslovna priložnost za njih, saj so dokaj hitro emigrirale na splet. Gre za profitno področje založništva (Phillips, 2005).

Ob tem založniki preizkušajo, ali bi lahko izkoristili razmere in okrepili svoje pozicije. Proučujejo ponudbo neposredno končnim uporabnikom (raziskovalcem) brez posredništva knjižnicam. Mnogi založniki ponujajo elektronsko verzijo revij le ob naročanju tiskane, navadno za doplačilo večje od 10 % tiskane. Hkrati vsiljujejo knjižnicam razne omejitve, npr. omejitve kopiranja za medknjižnično izposojlo in dobavo dokumentov, pogojujejo nabavo minimalnega števila elektronskih revij, omejujejo pravice odpovedovanja oziroma zahtevajo

naročila za več let. Velika pomanjkljivost elektronskih revij je v težavah z arhiviranjem (Žaucer, 1998).

Zaradi nenehnega krepljenja moči založnikov so začele nastajati številne iniciative, med drugim je to tudi iniciativa The Scholarly Publishing and Academic Research Coalition (dalje SPARC), ki je nastala zaradi slabega delovanja založniškega trga na področju raziskovanja. Njihov cilj je pomagati kreirati sistem, ki omogoča razširjanje diseminacije informacij in njihovo uporabo v digitalnem okolju. Želi predstaviti najbolj kvalitetne revije s področja naravoslovja, tehnike in medicine po precej nižji ceni, kot je trenutno na voljo. SPARC je s tem dal tudi knjižnicam možnost, da zmanjšujejo stroške na račun odpovedi številnih visoko cenjenih revij, na katere so naročeni.

SPARC ima več kot 300 članov v Severni Ameriki, Aziji in Evropi. Poskuša stimulirati tekmovalnost na trgu z visoko kvalitetnimi in cenovno sprejemljivimi revijami izdanimi s strani raziskovalcev, družb ali založnikov in s tem poskuša blažiti »krizo knjižnic«, ter zavirati komercialne založnike z dominantnim deležem števila znanstvenih časopisov (Liu, 2005).

Vendar je potrebno opozoriti tudi na drugo plat medalje. Če bi SPARC lahko odvezel glavne naslove največjim založnikom, bi to verjetno pomenilo bolj skromne učinke na ceno revij, hkrati pa bi to verjetno pomenilo tudi zmanjšanje v velikosti in kvaliteti revij (Butler, 1999).

7 ELEKTRONSKE REVIJE PROTI TISKANIM REVIJAM KOT DEL KNJIŽNIČNE ZBIRKE

7.1 ELEKTRONSKE REVIJE PROTI TISKANIM REVIJAM GLEDE NA STROŠKE

Teoretiki s področja bibliotekarstva imajo o prehodu na elektronske revije precej deljena mnenja, nekateri ga bolj sprejemajo drugi manj. ARRS na drugi strani poudarja usmerjenost v elektronske vire. Na splošno lahko rečemo, da gre za obdobje tranzicije iz tiskanih v elektronske vire, ki pa še zdaleč ni končano.

Kot pišejo Chen et al., se morajo knjižnice sprijazniti z dejstvom, da elektronski dostop skupaj s tiskano revijo pomeni neko dodatno vrednost in da je temu primerna tudi (višja) cena, saj se je glede na raziskavo, ki so jo izvedli, pokazalo, da stroški naraščajo, če imajo knjižnice naročeno tiskano verzijo z elektronskim dostopom.

Poleg tega so rezultati iste raziskave pokazali, da če se knjižnice poslužujejo elektronskega dostopa, ga je najbolje pridobiti preko paketnih nabav, saj cene revij glede na raziskavo v tem primeru niso naraščale tako intenzivno oz. je za knjižnico to bolj ugodno. Paketna nabava je možnost s strani založnikov, da prisilijo knjižnice, da le-te ne odpovedujejo naslovov. Kot so potrdili podatki iz raziskave, se tudi cene tiskanih revij znižajo, kadar so naročene paketno, kar je po mnenju avtorjev pomembno, kajti če se knjižnica odloči le za elektronski dostop, mora pri tem upoštevati nekatera tveganja, kot je problem arhiva. Poleg tega se morajo tudi odločiti, katero kombinacijo tiskanih in elektronskih revij želijo in katera bo najbolj učinkovito služila njihovim uporabnikom. Ves čas morajo imeti v mislih, da zbirka grajena na osnovi elektronskega dostopa, ne bo sledila starim pravilom, ki jih zahteva nova paradigma (Chen, Wrynn, Rieke, 2001).

Kot sta ugotovila Burrowsova in Calder, so bile med leti 1995 in 1999 nabavne politike, managerske strategije in podatki o izposoji v sozvočju z nabavo tiskanega gradiva. Čeprav je eksponentna rast in število e-revij med leti 2000 in 2002 naraslo, je bila še vedno prisotna tudi integriteta zbirk tiskanih revij. V začetku leta 2003 pa so elektronske revije začele ubirati svojo pot in v zvezi s tem poudarjata tudi velike prihranke zaradi uporabe zgolj elektronskih revij. To ovrednotita tudi z argumentom, da je cena članka po uporabi na osnovi

plačevanja licenc v primerjavi s plačevanjem visoke cene člankov po uporabi iz tiskanih revij lahko kar petkrat nižja (Burrows, Calder, 2006).

Tudi Cox, zagovarja le nakup elektronskih revij, saj poudarja, da bi knjižnice veliko prihranile zgolj z nakupom elektronskih revij in da bi tiskane revije povsem opustile. Pri vsem skupaj bi bile stroškovno na boljšem tudi založbe, saj ne bi imele stroškov s papirjem, tiskanjem ipd. Omenja raziskavo Morgan Stanley Equity Research, ki oceni, da visokošolske knjižnice ZDA predstavljajo okrog 60 % svetovnega trga za znanstveno in strokovno literaturo. Knjižnice dobijo sredstva od univerze, katere del so. Znotraj vseh sredstev, namenjenih knjižnici, jih kar 41 % porabijo za nakup gradiva, kar 63 % od teh pa porabljenih za nakup serijskih publikacij, kar je kar 26 % celotne knjižnične porabe. Navaja podatek, da je poraba sredstev za nakup serijskih publikacij konstantno naraščala od leta 1985-2000, potem pa so cene znanstvenih in strokovnih revij v letih od 2000-2001 padle za okrog 7 % (iz nad 300\$ pod 280\$), med drugim tudi zato, ker naj bi se knjižnice odločile le za elektronske revije, pri čemer prihranijo, saj so po mnenju avtorja tiskane revije dražje. Iz tega izpelje tudi prednost elektronskega dostopa za knjižnico, saj naj bi knjižnice s tem prihranile pri denarju za nabavo (navaja primer, pri katerem so se stroški znižali iz 10.000£ na 7.000£). (Cox, 2003).

Roberts v svojem članku zagovarja ravno nasprotno stališče, pravi namreč, da elektronski viri niso nič cenejši za pridobivanje, vendar z vidika fleksibilnosti predstavljajo dobro naložbo, čeprav bo elektronsko založništvo na začetku verjetno ojačalo vlogo založnikov in oslabilo moč uporabnikov knjižnice in imelo velik pomen za nadaljni knjižnični management (Roberts, 2003).

Žaucer še posebej za Slovenijo omenja slabo stran prehoda iz tiskanih na elektronske revije, in sicer je to povečanje davka na dodano vrednost z 8,5 % na 20 %. S to težavo se srečujejo tudi v nekaterih drugih državah Evropske unije, ne pa v vseh, saj so ponekod z določenimi predpisi segment visokega šolstva oprostili plačila davka na elektronske revije (Žaucer, 2004). Država je namreč elektronski dostop obravnavala kot storitev in ga zato tudi obremenjevala z višjim DDV-jem kot nakup revije v tiskani obliki (Južnič, 2005).

7.2 ELEKTRONSKE REVIIJE PROTI TISKANIM S STALIŠČA UPORABNIKOV

Seveda so stroški le en vidik, zakaj knjižnice bi ali pa tudi ne prešle zgolj na elektronske revije. Drugi pomemben vidik so uporabniki, zaradi katerih zbirko sploh gradimo.

Veliko študij v preteklih desetletjih je pokazalo, da je doba prehoda na elektronske revije, ali na elektronski sistem recenzij (ang. peer-reviewed journal system) zelo odvisna od posameznega znanstvenega področja. Tako npr. Tenopirjeva et al. ugotavljajo, da uporaba tiskanih revij na področju medicine še vedno beleži velik odstotek. Članki so uporabljeni v prvi vrsti kot podpora raziskovanju, večina prebranih člankov je izšla preteklo leto (Tenopir, King, Bush, 2004). Kot je v svoji raziskavi ugotovil Liu študentje iz področja računalništva, ekonomije in bibliotekarstva in informacijske znanosti bolj pogosto uporabljajo elektronske vire, kot pa npr. študentje iz področja družboslovnih znanosti. Kot so pokazali rezultati raziskave, pa ne glede na področje, vsi posegajo tudi po tiskanih virih. Zato naj bi si uporabniki želeli t. i. hibridno knjižnico (Liu, 2006). Rowlands v svojem preglednem članku navaja kar nekaj koristnih raziskav in sicer citira Obst-a, ki poudarja korelacijo med frekvenco uporabe revij v obeh formatih. Z drugimi besedami, naslovi revij, ki so pogosto uporabljeni v elektronski obliki, se pogostokrat pokažejo tudi kot najbolj uporabljeni v tiskani obliki. Poleg tega je navedena študija, ki je potekala na Washington State University pokazala, da so tiskane revije celo bolj uporabljene, kot elektronske. Bra-Ilan, Petitz in Wolman, so v študiji sicer ugotovili, da imajo elektronske revije, kar se uporabe tiče zelo negativen vpliv na tiskane revije, vendar je uporaba revij tudi v korelaciji z različnimi znanstvenimi področji. Bolj pogosta je namreč uporaba elektronskih revij v bio znanostih in medicini, kot pa npr. v humanistiki. Pomembna spremenljivka, v tem kontekstu je tudi starost, saj starejši profesorji še vedno raje posegajo po tiskanih virih, kot pa po elektronskih. Na splošno lahko ugotovimo, da je za celoten proces znanstvenega raziskovanja značilna velika raznolikost in da se prehoda iz elektronskih na tiskane revije ne da kar posplošiti. Namreč demografske značilnosti kot je starost, akademski status in spol so dobri napovedovalci tega, kako se bodo obnašali raziskovalci znotraj določene discipline (Rowlands, 2007). Vse opisane raziskave pa definitivno kažejo na to, da bodo morali knjižničaji vsaj še nekaj časa vztrajati tudi pri tiskanih virih, že zaradi samih navad uporabnikov.

Elektronski viri imajo še en velik problem, ki ga je v tem kontekstu nujno potrebno omeniti, to je arhiviranje. Pri vsem tem se ves čas postavlja najpomembnejše vprašanje, ki so ga postavili številni avtorji, in sicer »imeti« proti »dostopati« (ang. ownership versus access), saj če ima knjižnica dostop do neke revije, še ne pomeni, da to revijo tudi ima (Musek, 2002a, Roberts, 2003).⁴

⁴ Tukaj, kot mi je na intervjuju pojasnil g. Musek, je lahko kar nekaj pasti in sicer nikoli nimaš nobene garancije. Založba ti sicer lahko zagotovi neke pogoje, vendar lahko se zgodi, da to založbo prevzame neka druga, ki posluje po svojih načelih in je dogovor s prejšnjo založbo ne zanima. Če pa ima knjižnica naročeno tiskano revijo, ni nobene bojzani, da kdaj do nje ne bi imela dostopa. Poleg tega se papir vedno da digitalizirati, če knjižnico pesti prostorska stiska.

8 MERJENJE RELEVANTNOSTI ZNANSTVENIH IN STROKOVNIH REVIJ

Ker so za nabavo tuje periodike namenjena kar precejšnja sredstva, je prav, da na tem mestu poudarimo nekatere metode, s katerimi ugotavljamo, katere revije so za naše uporabnike najbolj relevantne.

Selektivna nabava je ena osnovnih nalog knjižnice, predvsem pa njena dolžnost do tistega, ki jo financira (Južnič, 1990).

Žaucer v svojem prispevku navaja kar nekaj metod za merjenje relevantnosti periodike, ki pripomorejo k temu, da knjižnica nabavi res tiste revije, ki jih uporabniki najpogosteje uporabljajo. S tem pa so tudi sredstva knjižnice najbolj racionalno in smotrno uporabljena.

Ocene relevantnosti periodike in odločitve o izboru so težke in temeljijo večinoma na strokovnosti in presoji knjižničarjev. Selektivna nabava znanstvene periodike je ena od najpomembnejših nalog vsake akademske knjižnice, saj so finančna sredstva za ta segment po velikosti na drugem mestu, to je takoj za plačami zaposlenih knjižničarjev.

Med klasične kriterije za oceno relevantnosti in presojo za nabavo periodike spadajo:

- relevantnost glede na usmeritev institucije in potencialne uporabnike,
- mnenje uporabnikov,
- nabavna cena,
- frekvenca izposoje in medknjižnične izposoje
- druga uporaba,
- dosegljivost gradiva drugje,
- obseg spremljanja sekundarnih revij,
- stroški obdelave in skladiščenja.

Klasične knjižničarske metode ocenjevanja relevantnosti se lepo dopolnjujejo z bibliometrijskimi metodami s pomočjo podatkovnih zbirk Science Citation Index (SCI), Social Science Citation Index (SSCI) in Arts and Humanities Citation Index (AHCI). Mnogi knjižničarji si po vsem svetu pomagajo z njim pri odločitvah, kaj nabavljati oziroma, kar je v zadnjem času pogosteje, kaj od naročenega odpovedati.

Ocenjevanje relevantnosti revij s faktorjem vpliva je po mnenju Žaucerja zelo neprecizna metoda, ker ne upošteva lokalnega stanja in specifičnosti raziskav. Uporabnejša je za velike raziskovalne skupnosti in za najpomembnejše revije, manj uporabna pa je za srednje pomembne revije in za majhne raziskovalne skupnosti, ki ne izvajajo raziskav enakomerno na vseh področjih, zato je bilo proti uporabi faktorja vpliva kot merila za relevantnost periodike že precej napisanega. Za presojo relevantnosti znanstvenih revij, ki jih potrebujemo v Sloveniji, nismo imeli izdelanih boljših metod, zato se faktor vpliva vnaša v COBIB kot eno od pomagal za presojo.

Mnogo preciznejša je lahko metoda analize lokalnega citiranja (npr. analiza, katere revije citirajo raziskovalci ene institucije). Metoda je lahko izvedljiva s pomočjo podatkovnih zbirk SCI.

Število lokalnih citatov je uporaben kvantitativen kriterij, ki lahko s pomočjo drugih kriterijev rabi za oceno relevantnosti revij za znanstveno delo vsaj na naravoslovnih področjih znanosti. Predstavljena metoda je boljša od vseh dosedanjih, kljub temu pa jo bo treba še podrobneje proučiti na posameznih ožjih področjih ter natančneje oceniti njeno preciznost in omejitve (Žaucer, 1998).

Takšna analiza bi sicer zahtevala veliko dela, bi bila pa zanimiva še posebno za dežele, kot je Slovenija, na periferiji svetovne znanosti, saj bi omogočala boljše, na podatkih utemeljeno nacionalno nabavno politiko (Južnič, 1990).

Z vsemi naštetimi metodami naj bi si knjižnice pomagale pri zniževanju stroškov oz. pri nakupu revij, ki naj bi bil najbolj v sozvočju s potrebami uporabnikov. V naslednjem poglavju bodo navedene še nekatere možnosti, s katerimi knjižnice lahko kaj prihranijo. Žal gre pri nekaterih za dostop do t. i. »drugorazredne literature«, ki pa je cenejša ali celo brezplačna.

9 MOŽNE REŠITVE ZA ZNIŽEVANJE STROŠKOV

Poleg omenjenih metod za ocenjevanje relevantnosti se knjižnice poslužujejo tudi drugih načinov, s pomočjo katerih lahko nabolj racionalno izrabijo finančne vire, ki jih imajo na voljo, oz. s tem vsaj nekaj prihranijo:

Predodtisi (ang. preprints) in javno dostopne brezplačne zbirke

Predodtisi so članki pred opravljeno recenzijo, kar je tudi najbolj pogost očitek predodtisom. Pobuda za objavljanje predodtisov se je začela leta 1991 in se je s področja fizike razširila še na matematiko, računalništvo in v zadnjem času na kemijo in biološke znanosti.

Zbirke revij različnih založb

Nekateri ponudniki služijo kot posredniki dostopa do revij različnih založb, s katerimi imajo sklenjene ustrezne pogodbe. Knjižnici nudijo naročnine za zelene revije, navadno pa lahko uporabniki iščejo po bibliografskih podatkih vseh člankov, ki so na voljo v taki ponudbi. Dostop do polnega besedila člankov imajo samo za tiste revije, na katere so naročeni.

Plačilo posameznih člankov

Plačilo po porabi (Pay-per-view) v nasprotju s plačilom naročnine oziroma licence omogoča nabavo samo posameznih izbranih člankov. Cene morajo biti primerno visoke, da ne ogrožajo naročnin. Videti je, da se je najbolje obnesel model, da se plača naročnino za najbolj uporabljene revije in za ostale revije obstaja možnost plačila po porabi za posamezne članke.

Plačilo s prispevki avtorjev

Revija je lahko tudi brezplačna za bralce, stroški pa se krijejo s prispevki avtorjev ob oddaji rokopisa oziroma ob objavi članka. Ta sredstva bi lahko morda dobili tako, da bi

prihranek knjižnic zaradi brezplačnih revij usmerili v plačila avtorjev. Znani so tudi primeri, ko lahko avtor plača, če želi, da je njegov članek brezplačno v celoti na voljo v elektronski obliki, sicer pa je dostopen le naročnikom revije. Tak način pa omogoča objavljanje le avtorjem, ki imajo za to na voljo finančna sredstva.

Brezplačne elektronske revije

Izdajajo jih avtorji sami brez izdatne finančne podpore naročnin. Število takih revij le počasi narašča. Da so brezplačne elektronske revije sploh možne, gre zahvala napredku tehnologije, saj omogoča, da avtorji sami urejajo besedila za objavo in jih sami distribuirajo. (Čuk, 2001).

Medbibliotečna izposoja

Liu pravi, da medbibliotečna izposoja prihrani kar lep zalogaj denarja, vendar je po svoje tudi kritična. Največji problem pri medbibliotečni izposoji je hitrost dobave. Kajti, če mora neki raziskovalec na ustrezen članek čakati predolgo, lahko njegova raziskovalna produktivnost precej upade. Poleg tega avtor to še podkrepi z zanimivo tezo, da so študentje iz višje rangiranih študijskih programov in univerz bolj produktivni, ker imajo boljši in hitrejši dostop do informacijskih virov, saj se nahajajo v njihovi lastni knjižnici. V ZDA namreč bolj prestižni študijski programi dobijo tudi več sredstev za nabavo gradiva. (Liu, 2001)

Na tem mestu bi poudarila še en problem, ki ni ravno rešitev, vendar je morda vreden tehtnega razmisleka. Odlyzko namreč trdi, da je kriza znanstvenih revij bolj kriza visokih notranjih stroškov poslovanja knjižnic kot pa visokih cen s strani založb. Poudarja, da naj bi bili notranji stroški poslovanja knjižnic najmanj dvakrat večji kot stroški vseh nabav gradiva. Tako torej delo knjižnice z revijo stane dvakrat več kot njena naročnina. Visoki stroški knjižnice izhajajo iz potrebe, da na enem mestu nudi podatke in dostop do velike količine tiskanega gradiva, ki se zelo redko uporablja (Odlyzko, 1999).

Članarine in kotizacije

Članarine in kotizacije se uvrščajo bolj na sivo področje nabave literature, saj knjižnice s tem virom ne bi smele imeti nobenega stika. Takšna revija je namreč last osebe, ki je član združenja ali udeleženec kongresa, za to plačuje članarino ali je plačal kotizacijo in prejema tudi strokovno revijo, ki pa je ne sme oddati v knjižnico vsaj dve leti. Kljub temu se v praksi knjižnice okoristijo tudi s tem virom nabave, prihranki pa so ogromni, tudi 10-kratni pri posameznem naslovu. Podatki o teh revijah ponavadi ne zaidejo v javno dostopne kataloge. (Musek, 2002)

Izbor ustreznih posrednikov in dobaviteljev

Kot piše Musek ima izbor ustreznih dobaviteljev in posrednikov zelo velik pomen. Pri naročanju strokovnih revij je namreč zelo pomembno, kako neposredno lahko knjižnica naroča revije, torej kdo so dobavitelji in posredniki in ali jih sploh ni. To lahko bistveno vpliva na ceno revije, na roke prispetja revije v knjižnico, na način plačevanja, pobiranje določenih prednostnih popustov itn.

Le malo knjižnic je takih, ki kadrovsko zmorejo same naročati vse revije in se neposredno dogovarjati z založbami.

Naročanje preko dobaviteljev seveda bistveno poenostavi vsakoletno naročanje. Musek pravi, da pri izboru dobavitelja v zadnjem času prednjačijo tuji (npr. SwetsBlackwell, Delbanco, Minevra...), saj postajajo domači vedno bolj nekonkurenčni: imajo slabo razvite servise vodenja in kontroliranja dogajanja na lastnem kontu, tuji dobavitelji so uspešnejši pri zagotavljanju dobave zamujenih in reklamiranih izvodov, bistveno se zmanjšujejo stroški, ker odpadeta tako carinski davek, DDV, pa tudi marža je nižja.

Poleg tega domačemu dobavitelju ali posredniku država ne gre prav nič na roko, da bi postal bolj konkurenčen tujemu; kljub temu, da je Slovenija podpisala UNESCO deklaracijo o neobremenjevanju čezmejnega pretoka znanstvenih informacij s carinami ali davki, mora dobavitelj še vedno plačevati DDV na prodajo literature iz »uvoza« na domačem trgu, tudi če je ne prodaja, temveč le dobavlja, nato doda svojo maržo, ki jo »oplemeniti« s predpisanim DDV in v povprečju lahko postane kar 18 % dražji od tujega, pa že pri tem »zažira« v svoj zaslužek. Knjižnice pa, ki so prisiljene iskati čim bolj poceni in čim bolj učinkovite poti do

strokovne literature, slej ko prej popustijo težko zavidljivim ponudbam tujega ponudnika. (Musek, 2002)

Konzorciji

Kot piše Žaucer je konzorcij začasno združenje dveh ali več organizacij zaradi uspešnejšega poslovanja ali za doseg določenega cilja. V knjižni terminologiji (ali vsaj v vsakodnevni praksi) s pojmom konzorcij opredeljujemo raznovrstne knjižnične združbe. Najpogosteje govorimo o nabavnih konzorcijih za elektronsko gradivo. Temeljna načela konzorcijev so skupni cilji, prostovoljnost vključevanja, pravica soodločanja, upravljanja in nadzora, vlaganja sredstev in dela, delitev dobička in izgub. Na oblikovanje konzorcijev med drugim vplivajo tudi politični, finančni in gospodarski dejavniki. Pridobitve konzorcijskih nabav so zlasti naslednje:

- bistveno večji obseg dostopnih elektronskih revij,
- večji delež elektronskih gradiv v primerjavi s tiskanimi,
- cenejša nabava,
- lažja nabava za nekatere člane konzorcija,
- boljši stiki s ponudniki zbirk.

Slabe strani konzorcijske nabave so:

- zamudnejše dogovarjanje,
- težja nabava za aktivne člane v konzorciju,
- manjša prožnost izbora gradiv.

Po večletnih izkušnjah v Sloveniji je čas, da konzorciji ponudijo svojim uporabnikom poleg vsebine tudi primerno kakovost storitev. Primerna kakovost naj bi zajemala naslednje storitve:

- zasledovanje informacijskih potreb,
- priprave predlogov za nove licence,
- omogočanje testiranj,
- pogajanje z dobavitelji in pripravi pogodb,

- usposabljanje knjižničarjev in uporabnikov,
- zasledovanje uporabe,
- zagotavljanje potrebne tehnične infrastrukture.

Pomembno je, da je statistika uporabe dostopna na ektranetu ali kako drugače vsem konzorcijskim partnerjem. Smiselno je, da bi ministrstva ob sklepanju pogodb za financiranje te dejavnosti zahtevala izpolnjevanje naštetih elementov celovite ponudbe (Žaucer, 2004).

Odprt dostop

Znanstveni članki bi lahko bili zaradi pojava svetovnega spleta na voljo tudi brezplačno. V takšem okolju število brezplačnih člankov, ali pa člankov po bolj zmerni ceni, raste. Lahko le ugibamo, kdaj bo odprt dostop postal pomemben prispevek k razvoju znanosti tako v razvitih kot v nerazvitih državah. Raziskovalne knjižnice vlagajo veliko denarja v nabavo znanstvenih revij, istočasno pa morajo znanstveniki odstopiti svoje pravice komercialnim založnikom. Tako odprt dostop prinaša spremembe založnikom znanstvenih revij na zahodu, v državah Vzhodne in Srednje Evrope, ki so šle skozi številne spremembe, pa je odprt dostop postal nujnost, ker se knjižnice soočajo z odpovedjo številnih naslovov revij zaradi zmanjšanja podpore s strani države oz. vlade (Jelušič, 2004). Glavna ovira za učinkovitejše in cenejše komuniciranje v znanosti pa naj bi bili pravzaprav tisti, ki znanost financirajo, saj znanstvenike motivirajo za objavljanje v klasičnih medijih in vse pogosteje sklepajo nekritične krovne pogodbe z založniki (Turk, 2004).

10 SOFINANCIRANJE NABAVE TUJE LITERATURE KNJIŽNICAM SLOVENIJE

Financiranje nabave, je v preteklosti potekalo iz različnih virov na podlagi družbeno političnih sistemov in sicer suženjstva v antiki, cerkve v srednjem veku, donatorjev in mecenov v renesansi, države v socializmu ter denarnih investicij v obdobju tržne ekonomije (Jelušič, 2004). Če se osredotočim na današnjo situacijo, denar pride v veliki meri od države. Vprašanje je, le koliko ga je. Knjižnice, kot že povedano, s svojimi informacijskimi viri predstavljajo podporo raziskovanju. V katere znanstvene discipline pa vlagajo države, pa je odvisno od pomembnosti določene stroke za neko državo.

10.1 VLAGANJA V RAZISKAVE V SLOVENIJI

Kot zapoveduje Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti se sredstva za financiranje raziskovalne in razvojne dejavnosti zagotavljajo v državnem proračunu in iz drugih virov ter so namenjena tudi za financiranje znanstvenega publiciranja in komuniciranja. Na drugi strani pa morajo raziskovalne organizacije zagotoviti, kot pravi zakon, tudi ustrezno raziskovalno opremo in infrastrukturo (Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti, 2006), kamor uvrščamo tudi tujo literaturo in baze podatkov.

Kako pomembno je dejansko vlaganje v raziskave in razvoj v Sloveniji, nam lahko konkretno oriše Resolucija o nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu za obdobje 2006-2010 (dalje Resolucija), ki pravi, da se Slovenija po izdatkih za raziskave in razvoj (dalje RR) uvršča v sredino držav EU, vendar pri vlaganju na bruto domači proizvod za več kot factor 2 zaostaja za najbolj uspešnimi državami EU. V zadnjih letih hitro raste število znanstvenih objav, vendar kljub temu po znanstveni in tehnološki produktivnosti zaostajamo za povprečjem EU, predvsem na področju visoko citiranih objav in podeljenih patentov, zato vlada želi povečati oz. stremi k višjemu deležu visoko citiranih objav v mednarodnih revijah. Predvsem je zaskrbljujoče stanje na področju uporabe znanja, saj je inovacijsko aktivnih le petina podjetij, kar nas uvršča med zadnje štiri države razširjene EU.

Področja, ki so za Slovenijo posebej perspektivna, so tista, ki omogočajo poglobitev znanja, znanstvene propulzivnosti in gospodarske učinkovitosti, utemeljene na vrednotah humane družbe, in tista, ki neposredno podpirajo hitrejši razvoj nosilnih gospodarskih področij, kjer se lahko zgledujemo po evropskih prioritetah, kot so:

- informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT),
- napredni (novi) sintetični kovinski in nekovinski materiali in nanotehnologije,
- kompleksni sistemi in inovativne tehnologije,
- tehnologije za trajnostno gospodarstvo,
- zdravje in znanost o življenju.

Sredstva za ta področja raziskav je potrebno v obdobju od leta 2006 – 2010 realno povečati.

Vlada predvsem poudarja vlaganja v uporabne in razvojne raziskave, ter povečano projektno financiranje ter uveljavitev novega ekspertnega sistema za evalvacijo projektov in ostalih razpisanih kategorij po vzoru vodilnih evropskih držav, ki bo jamčil navečjo možno objektivnost ocenjevanja (Resolucija o nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu za obdobje 2006-2010, 2006).

10.2 VIRI SREDSTEV ARRS

Da ARRS sploh lahko omogoča sofinanciranje, mora kot prvo tudi sama od nekje pridobiti sredstva, ki jih kot je navedeno v Sklepu o ustanovitvi Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, črpa iz naslednjih prihodkov:

- sredstev državnega proračuna, pridobljenih na podlagi pogodbe z ministrstvom, pristojnim za znanost,
- prihodki, pridobljeni s prodajo blaga in storitev na trgu,
- donacije,
- drugi prihodki skladno s predpisi (Sklep o ustanovitvi Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, 2003).

Del pridobljenih sredstev ARRS seveda nameni tudi knjižnicam, kot dodatni vir za nakup tuje literature in baz podatkov.

10.3 POSTOPEK SOFINANCIRANJA TUJE LITERATURE IN BAZ PODATKOV

Sofinanciranje zbirk, tujih znanstvenih revij in baz podatkov, je tradicionalno bila naloga ARRS in njenih predhodnikov. Sistem se ni veliko spremenil, čeprav je ARRS večkrat spremenila ime v zadnjih dvajsetih letih. Omenja novo dobo in nove pristope, ki zajemajo predvsem pojav elektronskih virov in krčenje proračunov knjižnic. Pri tem so knjižnice soočene s težko nalogo, katere informacijske vire naj obdržijo in kako naj zmanjšajo druge stroške. Prav tako ima tudi ARRS nalogo zagotoviti najboljši možni izkoristek denarja, ki je na voljo. V ta namen je bilo ustanovljeno posebno strokovno telo z desetimi člani, ki so vsi strokovnjaki na svojem področju.

Glede na nove trende, ki se uvajajo v knjižnice, so bili pri kreiranju evalvacijskega sistema upoštevani naslednji cilji:

- transparentnost,
- orientiranost na konzorcije in elektronske vire,
- napredek knjižničnega sistema in kvalitete storitev,
- boljše financiranje.

Odločilne točke so bile dane kvaliteti knjižničnih zbirk, nekateri elementi pa merijo tudi kvaliteto knjižničnih storitev. Posebna skrb je bila namenjena k sodelovanju in ustanavljanju konzorcijev .

Vsi ti vložki so pokazali pozitivne rezultate, saj knjižnice posvečajo gradnji zbirk veliko več pozornosti. Število konzorcijev in njihovih članov je potrojeno. Za oceno kvalitete znanstvenih revij in baz podatkov so možne različne alternative in rešitve. Na ARRS so razvili eno možnost in nameravajo slediti rezultatom izvedbe (Južnič, 2007).

Postopek sofinanciranja, ki ga pri nas opredeljujejo predvsem Pravilnik o sofinanciranju nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov (dalje Pravilnik) se izvede tako, da se

knjižnice prijavijo na javni razpis, ki ga objavi ARRS v Uradnem listu Republike Slovenije. Strokovna komisija nato izvede evalvacijski postopek izbora prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov.

Objava javnega razpisa vsebuje zlasti slednje:

- naziv in naslov agencije,
- pravno podlago za izvedbo javnega razpisa,
- predmet javnega razpisa,
- okvirno višino sredstev, ki so na razpolago za predmet javnega razpisa,
- pogoje, kriterije in merila za izbiro prijav za sofinanciranje,
- določitev obdobja sofinanciranja,
- način prijave,
- obliko prijave,
- rok, do katerega morajo biti oddane pisne prijave,
- datum odpiranja prijav za sofinanciranje,
- rok, v katerem bodo prijavitelji obveščeni o izboru in o višini sofinanciranja,
- spletni naslov, na katerem je dostopna razpisna dokumentacija.

Na razpis se lahko prijavijo knjižnice, ki so javne pravne osebe in zavodi, vpisani v evidence raziskovalnih organizacij pri ARRS, in sicer posamično ali v obliki konzorcijev. Knjižnice in zavodi, ki se prijavijo na razpis, morajo opravljati informacijske storitve za širši krog uporabnikov v raziskovalni, razvojni in izobraževalni dejavnosti.

Možnost prijave imajo naslednji tipi knjižnic:

- nacionalna knjižnica,
- univerzitetne in visokošolske knjižnice,
- specialne knjižnice.

Prijavitelji oz. knjižnice morajo v razpisno dokumentacijo, torej prijavitni obrazec, navesti naslednje podatke:

- naziv in naslov prijavitelja,

- področje knjižničnega in informacijskega delovanja prijavitelja,
- obseg knjižničnega gradiva in baz podatkov,
- zahtevek za sofinanciranje,
- utemeljitev pomena in razpoložljivosti predlagane tuje znanstvene literature in baz podatkov za uporabnike,
- podpis odgovorne osebe prijavitelja,
- finančni načrt za nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov za tekoče obdobje,
- vzorec pogodbe,
- dokazila o izpolnjevanju kriterijev določenih s tem pravilnikom.

Prijavitelj mora k razpisni dokumentaciji priložiti tudi seznam za naročilo in sofinanciranje predlagane tuje znanstvene literature in baz podatkov (t. j. izpis iz sistema COBISS:SI z dodatno utemeljitvijo v primeru naročila novih baz podatkov in konzorcialnih naročil).

Strokovna komisija pri pregledu razpisne dokumentacije upošteva naslednje kriterije in merila:

- dostopnost tuje znanstvene literature in baz podatkov uporabnikom,
- pogostnost uporabe revij in baz podatkov
- kontinuiteto naročil,
- strokovno usposobljenost prijavitelja za delo z uporabniki,
- obseg sofinanciranja iz drugih virov,
- kvaliteto in pomen naročene tuje znanstvene literature in baz podatkov se meri s faktorjem vpliva,
- ekonomičnost in racionalnost nabave, ki se izkazuje z ugodnostjo nabavne cene,
- infrastrukturne pogoje za opravljanje dejavnosti, ki se merijo s stopnjo tehnološke razvitosti, opreme in prostorov za opravljanje dejavnosti.

Prednost pri sofinanciranju tuje znanstvene literature in baz podatkov imajo tudi prijavitelji oz. knjižnice, ki izpolnjujejo navedena pogoja, in sicer:

- gradivo naročajo in pridobivajo na konzorcijski način in s tem izkažejo nižjo nabavno ceno in boljše pogoje uporabe,
- pri knjižnici je potreben pospešen razvoj, ker je ta sestavni del organizacije, katere pospešeni razvoj je v javnem interesu Republike Slovenije, saj se tako omogoča pospešeni razvoj strok, ki so pomembne za državo.

Pri izdelavi predloga za obseg sredstev za posameznega prijavitelja Strokovna komisija upošteva:

- obseg v ta namen že odobrenih sredstev posameznemu prijavitelju v prejšnjih letih,
- povečanje ali zmanjšanje zgoraj navedenih sredstev glede na uvrstitev prijavitelja v lestvici točk glede na kriterije in
- skupen obseg razpoložljivih sredstev za ta namen.

Vsi prijavitelji so o odločitvi o dodeljenih sredstvih obveščeni, ARRS pa skupaj s prijavitelji sklene tudi pogodbo, v kateri pogodbeni stranki določata medsebojne pravice in obveznosti.

Prijavitelj mora pri objavi rezultatov svojega dela in pri vseh drugih oblikah javnega predstavljanja navesti, da so bile nabave sofinancirane s sredstvi ARRS. (Pravilnik o sofinanciranju nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov, 2007).

Skupno kvantitativno oceno določa seštevek točk pri posameznih kriterijih in merilih, in sicer so posamezni kriteriji ocenjeni na spodaj prikazani način način.

10. 3. 1 Kvantitativni elementi ocenjevanja

Kot pišeju Južnič et al. politiki in ostali, ki so odgovorni za financiranje znanosti, potrebujejo orodje za identifikacijo najboljše znanosti. Zahteve po finančnih sredstvih s strani raziskovalcev rastejo in podporno financiranje je omejeno. Izbira mora biti, evalvacijski proces pa le-to omogoča. Sistem nagrajevanja v znanosti mora zagotavljati promocijo najboljših, napredek in odklonitev kapitala najslabšim. (Južnič, Mandelj, Pečlin, 2006). Tak evalvacijski proces je že postavljen, vendar bo v prihodnosti verjetno doživel še nekatere določene spremembe, spodaj pa so navedeni (trenutni) elementi ocenjevanja.

POSAMEZNI ELEMENTI OCENJEVANJA:

A1 Dostopnost (ocenjuje se s točkami od 1-5)

do 100 raziskovalcev 1

do 200 raziskovalcev 2

do 500 raziskovalcev 3

do 1000 raziskovalcev 4

nad 1000 raziskovalcev 5 (Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007, 2007)

Točke za dostopnost so dane na podlagi preprostega dejstva, da je informacijski vir v instituciji, ki ima več raziskovalcev bolj na voljo uporabnikom. Študentje niso tako pogosti uporabniki znanstvenih revij in baz podatkov, poleg tega pa so financirani tudi iz drugih virov, tako da pri točkovanju ti uporabniki prejmejo manjše število točk (Južnič, 2007).

A2 Velikost knjižnice glede na knjižnično gradivo (ocenjuje se s točkami od 1-3)

velike univerzitetne knjižnice 3

velike fakultetne, majhne univerzitetne 2

ostale knjižnice, odprte za študente 1

A3 Pogostnost uporabe

po številu izposoj/dostopov 0-5

po številu uporab baz podatkov 0-3 (Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007, 2007)

Poznamo seveda številne tehnike merjenja uporabnosti. Uporaba pa je seveda z e-revijami dobila povsem novo vrednost. Z nujnostjo elektronskih revij se je pojavila nova možnost uporabe revij, ki jih imajo knjižnice naročene. Pojav elektronskih revij je raziskovalcem omogočil, da raziskujejo na precej višjem nivoju in s precej manj truda, kot v

»tiskanem okolju«. Vsaka transakcija uporabnika je zabeležena na log dokumentih (ang. log files). Z analizo teh dokumentov je frekvenca uporabe vsakega posameznega članka z lahkoto določena. Seveda se lahko lokalni podatki knjižnice in podatki dobavitelja precej razlikujejo, toda trenutno so podatki dobaviteljev zadovoljivi.

Potrebno bi bilo omeniti še en vir, in sicer podatke lokalnega citiranja (ang. local citation data), torej citirane vire, ki so značilni za določeno znanstveno institucijo. Npr. revija X je bila citirana desetkrat v letu 2006 fakultete Y Univerze v Ljubljani. Take podatke lahko pridobimo v bazi Local Journal Utilization Reports (LJUR), ki jo ponuja ISI. Prav tako so ti podatki lahko zbrani lokalno s pregledovanjem baz podatkov o citiranju na področju zanimanja.

ARRS stimulira knjižnice in informacijske centre, da delajo take raziskave in predstavijo rezultate. Znano je, da rezultati iz različnih študij pokažejo, da so rezultati lokalnega citiranja v korelaciji z uporabo elektronskih revij. Ponavadi so podatki o lokalni citiranosti najboljši indikator za revije, ki jih uporabljajo raziskovalci, ki hkrati tudi objavljajo svoje rezultate. Seveda je tudi analiza lokalnega citiranja seminarских nalog, ki jih napišejo študentje, ena izmed metod ocenjevanja uporabnosti zbirke (Južnič, 2007).

A4 Kontinuiteta naročil

od 1 do 5 let 1

od 6 do 10 let 3

od 11 in več let 5 (Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007, 2007)

Tudi to je ena izmed metod selekcije, ki je zelo dobro uporabljena predvsem v medicinskih knjižnicah, in sicer nabor osrednjih revij v zbirki (ang. core journal collection list). Izbrana je bila najbolj enostavna meritev, kontinuiteta, kot nadomestilo za omenjeni nabor revij. Revije, ki so že dolgo časa del zbirke posamezne knjižnice, bi morale imeti večjo vrednost kot tiste novejšje (Južnič, 2007).

A5 Strokovna usposobljenost osebja (bibliotekarji in informacijski strokovnjaki) za sodelovanje z uporabniki

izposoja uporabnikom	1
dodatne knjižnične in informacijske storitve (referenčna služba in medknjižnična izposoja)	2
zahtevne knjižnične in informacijske storitve (informacijskimi strokovnjaki z najmanj magisterijem znanosti)	3

(Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007, 2007)

Tudi izobrazba zaposlenih ima velik pomen pri točkovanju. Storitve v knjižnici izvajajo ljudje, torej morajo imeti vse knjižnice in informacijski centri strokovnjake, ki se ukvarjajo z gradnjo zbirk in storitvami, ki jih ponujajo uporabnikom (Južnič, 2007).

A6 Obseg sofinanciranja iz neproračunskih virov

do 5 % letne nabave	1
6 do 10 % letne nabave	2
11 in več letne nabave	3

Agencija seveda ne more biti glavni vir financiranja, zato je zelo pomembno, da imajo institucije tudi druge vire financiranja svojih zbirk (Južnič, 2007)

A7 Kvaliteta in pomen naročene tuje znanstvene literature in baz podatkov

IF iz prve četrtine revij ustrezne kategorije	15
IF iz druge četrtine revij ustrezne kategorije	10
IF iz tretje četrtine revij ustrezne kategorije	6
IF iz četrte četrtine revij ustrezne kategorije	4

zajetost v specializirani bazi podatkov s področja 2 (Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007, 2007)

Za kvaliteto in pomen naročene tuje znanstvene literature in baz podatkov se kot merilo uporablja impact factor, ki temelji na frekvenci, s katero so članki v revijah citirani v znanstvenih publikacijah in s tem predstavlja neko merilo kvalitete. Vsako leto ga objavi ISI za številne znanstvene revije. Ta bibliometrijski parameter je postal kvantitativno merilo za status revije. Impact factor je ponavadi uporabljen tudi kot merilo za gradnjo zbirke, zato ker knjižničarjem podarja širši pregled na to, katere revije so najbolj uporabne na določenem področju.

Uporabljen je bil tudi kot eden izmed meril za točkovanje, zato ker gre za široko razširjeno lestvico najbolj citiranih revij, in zato je bilo odločeno, da postane eno izmed meril za točkovanje. Zaključeno je bilo, da je IF sprejemljiv indikator za kvaliteto večine znanstvenih revij (Južnič, 2007).

A8 Ekonomičnost in racionalnost nabave 1-3

A9 Infrastrukturni pogoji 1-2

A10 Nabava preko konzorcijev

za vsakih 10 % nabav se dodeli po 2 točki

do 5 enot -1

od 6 do 30 enot 0

od 31 do 100 enot +1

nad 100 enot +2

Skupna ocena A

Skupna ocena (ocena A) posamezne prijave za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov (v nadaljevanju: prijava) je kvantitativna ocena in je sestavljena iz prej naštetih devetih elementov ocenjevanja (brez ocene A10, ki je oceana za nabavo preko konzorcijev). Kvantitativne ocene za posamezni element ocenjevanja oblikuje ARRS.

Na podlagi ocen strokovno telo oz. strokovna komisija pripravi vrstni red prijav glede na doseženo število točk in jih razdeli v štiri skupine. Pri tem upošteva tudi, kolikor je to mogoče, usmeritve glede razmerij med posameznimi vedami.

Prijaviteljem iz prve skupine lahko strokovna komisija dodeli do največ 10 % sredstev, kot so jih prejeli v preteklem letu, prijaviteljem iz druge skupine dodeli praviloma enaka sredstva kot v preteklem letu, prijaviteljem iz tretje skupine dodeli do 10 % manj sredstev, kot so jih prejeli v preteklem letu. Prijavitelje iz četrte skupine se ne sofinancira. (Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007, 2007)

10.4 FINANCIRANJE NABAV PREKO KONZORCIJEV

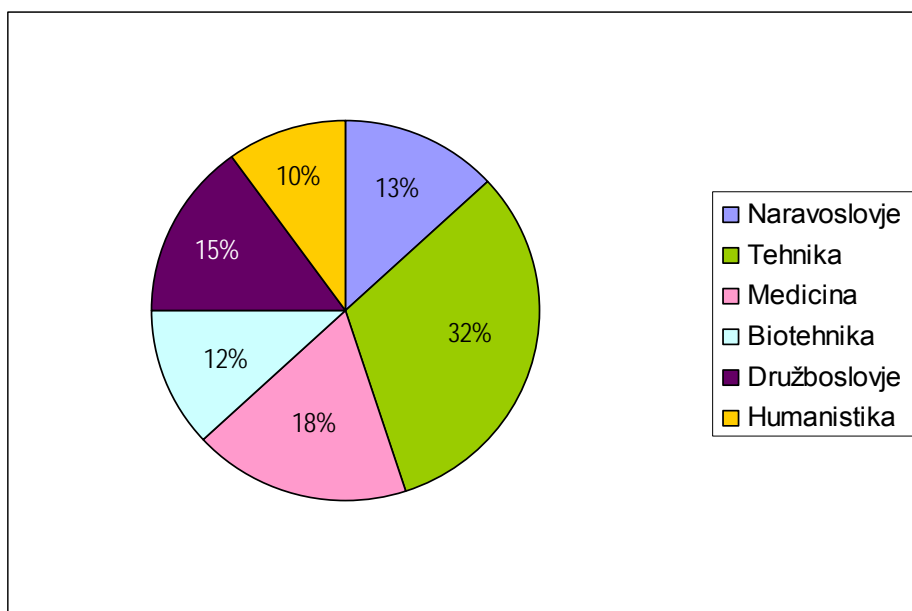
Strokovna komisija lahko posebej predlaga financiranje določenih nabavnih konzorcijev, ki so posebnega pomena, kar pomeni, da sta v konzorcij vključeni vsaj dve univerzi in javno raziskovalni zavod. Revije v okviru konzorcija, ki jih naroča in plačuje posamezna knjižnica, so del rednega financiranja in se vrednotijo na osnovi zgoraj navedene kvantitativne ocene. Enako velja tudi za bibliografske baze podatkov, če je njihova nabava pred konzorcijskim povezovanjem potekala po posameznih knjižnicah. Izhodišče za financiranje konzorcijev so izplačana sredstva v preteklih letih in razpoložljiva sredstva (Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007, 2007).

Konzorcijski način nabave je dramatično povečal dostopnost do elektronskih virov, še posebno do člankov iz znanstvenih revij na univerzah in drugih raziskovalnih inštitucijah. Njihov glavni cilj je koordinacija licenciranja konzorcija in pogajanja za najbolj sprejemljive cene in pogoje dostopa. Večino naročenih revij sicer plačajo vključene knjižnice, del sredstev pa zagotavlja tudi Agencija v posebnih primerih, kar imenujemo overhead. S tem si knjižnice pridobijo dostop tudi do nekaterih drugih revij, do katerih sicer kot individualni naročniki ne bi imeli dostopa. Člani konzorcija tako plačajo naročnino iz njihovih proračunov, toda precejšen del proračunov predstavlja denar Agencije. Kot pravi Južnič se tu postavlja vprašanje ali se knjižnicam splača v konzorcij. Kot pravi je to stvar odločitve posamezne knjižnice, čeprav Agencija s pomočjo same metodologije ocenjevanja prijav igra pomembno

vlogo v njem kot zunanji ocenjevalec. Trenutno vse knjižnice in informacijski centri iščejo ustrezno zmanjšanje stroškov hkrati pa poskušajo izboljšati storitve za svoje uporabnike (Južnič, 2007).

10. 5 RAZDELITEV SREDSTEV GLEDE NA POSAMEZNE VEDE

Ko se v evalvacijskem postopku ocenjujejo posamezne prijave in se glede na to dodeljujejo finančna sredstva, se upošteva tudi to, katero znanstveno področje oz. vedo pokriva določena knjižnica. Usmeritve ministrstva so namreč take, da se celoten znesek procentualno razdeli na posamezna znanstvena področja, kot kaže spodnji kolač:

Grafikon 2: Razdelitev sredstev glede na vede

Vir: Usmeritve Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2006

11 RAZISKAVA O SLOVENSКИH KNJIŽNICAH GLEDE NA PROCES SOFINANCIRANJA TUJE ZNANSTVENE LITERATURE IN BAZ PODATKOV

11.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN CILJI RAZISKAVE

Z anketo je bilo preverjeno, kako nekatere predstavljene teoretične osnove veljajo za slovenske knjižnice, še posebno s stališča tistih predpostavk, ki jih podpira tudi ARRS. Morda bi bilo dobro, če bi tudi člani strokovnega telesa obstoječi Metodologiji, dodala podoben vprašalnik.

11.1.1 Raziskovalna vprašanja

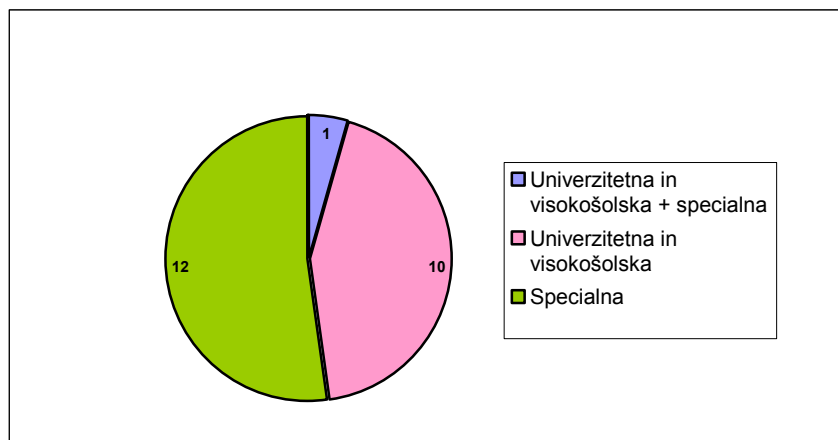
S pomočjo anketnega vprašalnika, sem poskušala preveriti sledeča raziskovalna vprašanja:

1. Kolikšen je povprečen delež sofinanciranj s strani ARRS?
2. Kateri so drugi viri sredstev, s pomočjo katerih knjižnice dobijo sredstva za nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov?
3. Koliko se slovenske knjižnice povezujejo v konzorcije glede na to, da to spodbuja tudi ARRS?
4. Koliko si knjižnice pri nabavi revij pomaga tudi z analizo lokalnega citiranja, ki jo tudi spodbuja ARRS?
5. Kateri posredniki in dobavitelji so najbolj pogosti pri slovenskih knjižnicah?
6. Koliko se slovenske knjižnice usmerjajo v nakup elektronskih revij?
7. Koliko se knjižnice in tudi njihovi uporabniki poslužujejo prosto dostopnih virov?

11.2 RAZISKOVALNA METODA

11.2.1 Opis vzorca

Skupaj je bilo anketiranih žal le 23 knjižničarjev, zaposlenih v knjižnicah in sorodnih ustanovah (Grafikon 3).

Grafikon 3: Tip anketiranih knjižnic

11.2.2 Pripomočki

Za izvedbo pilotne študije je bil uporabljen anketni vprašalnik (PRILOGA A), ki ga sestavlja deset vprašanj. Vprašalnik sestavlja 10 vprašanj, večinoma odprtega tipa, saj sem poskušala dobiti čim več opisnih podatkov. Podatki iz anketnih vprašalnikov so računalniško obdelani in grafično upodobljeni s pomočjo programa Microsoft Word.

11.2.3 Potek anketiranja

Anketiranje je potekalo na več načinov, in sicer sem dva vprašalnika dobila vrnjena po klasični pošti, štiri pa po elektronski pošti.⁵

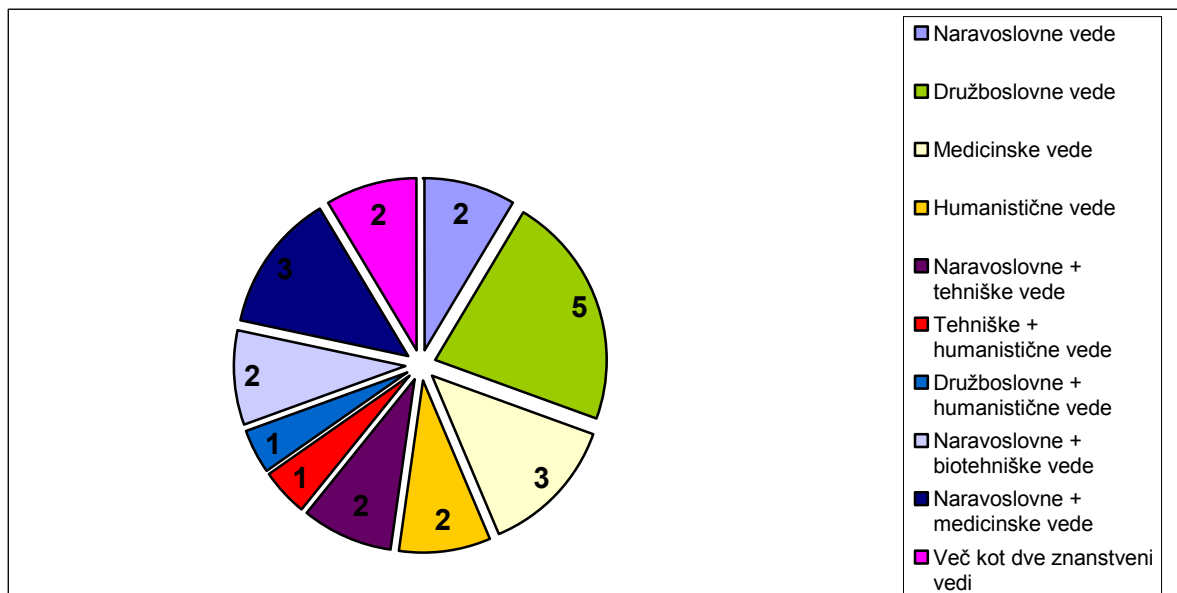
⁵ Tukaj bi se zahvalila Marjeti Vodeni – Udoviči iz Knjižnice Inštituta za rehabilitacijo, ki je poslala vprašalnike vsem knjižnicam, s katerimi večinoma sodeluje preko medbibliotečne izposoje, saj sem s tem dobila izpolnjenih kar nekaj anketnih vprašalnikov.

Anketiranje je sicer večinoma potekalo na Delovnem srečanju za sofinanciranje nakupa tuje literature in baz podatkov, ki je potekalo 10. maja 2007 s pričetkom ob 10. uri, na Onkološkem inštitutu. Žal sem na omenjenem sestanku dobila vrnjenih le 17 vprašalnikov, čeprav je bilo udeležencev 42, kar pa je še vedno malo glede na to, da so bile povabljene vse knjižnice, ki so potencialni prejemniki sredstev ARRS (teh pa je bilo v letu 2006, 63). Tematika srečanja je bila sicer skladna z naslovom mojega diplomskega dela, torej sofinanciranje nabave tuje literature in baz podatkov. Predstavniki posameznih knjižnic so si glede same problematike izmejevali lastna mnenja in izkušnje. Kot je bilo opaziti iz njihovih kometarjev, je stvar še zelo nedorečena in bodo potrebne še določene spremembe in nadgradnja samega evalvacijskega sistema, kar so kasneje potrdili tudi člani strokovnega telesa. Slovenske knjižnice naj bi se v okviru te problematike srečevale predvsem s sledečimi nedorečenostmi:

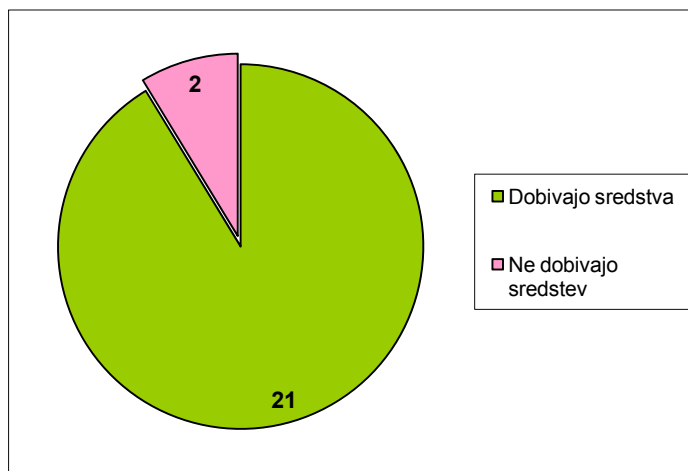
- zakaj imajo prednost pri sofinanciranju konzorciji (dostop do informacijskih virov naj bi bil precej lažji, sredstva pa tudi bolj racionalno izrabljena),
- problematiko vključevanja v konzorcije za manjše knjižnice in raziskovalne zavode, ki nimajo dovolj sredstev, da bi se v konzorcij vključile,
- nepokrivanje določenih revij, znotraj konzorcija,
- problemi humanističnih ved, ki so na zadnjem mestu pri sofinanciranju, glavni kanal znanstvenega informiranja in komuniciranja pa so še vedno monografije,
- ves čas se je pojavljalo vprašanje, ali konzorcij prijavijo vse knjižnice ali le nosilec konzorcija,
- problemi vnosa v sistem COBISS oz. vprašanje obdelave (za vnos stroškov za konzorcij in ceno posamezne revije, problem ISSN pri elektronskih revijah),
- kaj je overhead (gre za delež, ki je v bistvu tisto, kar neko knjižnico dodatno bremeni pri tem, ko stopi v konzorcij),
- kako navesti prihranek sredstev glede na to, da se vse revije in baze podatkov dražijo,
- problemi cen znanstvenih revij,
- veliko prisotnih je menilo, da je Metodologija vezana na točkovanje znotraj svoje vede⁶

⁶ Kot mi je povedal g. Čerče na intervjuju, je tako bilo še v letu 2006, sedaj pa tega ni več.

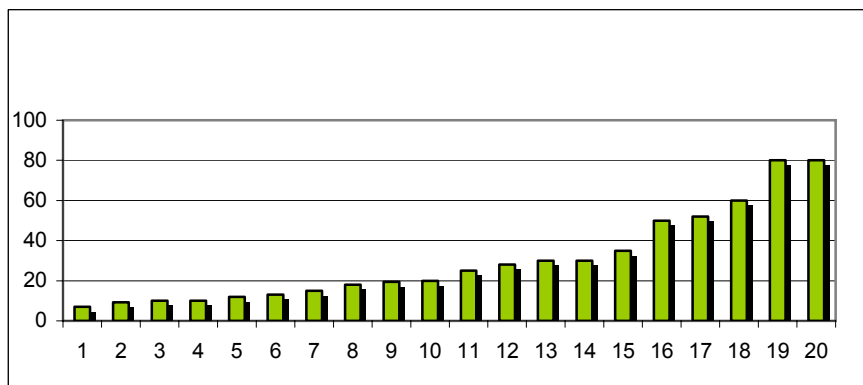
11.3 REZULTATI RAZISKAVE

Grafikon 4: Vede, ki jih pokrivajo posamezne knjižnice

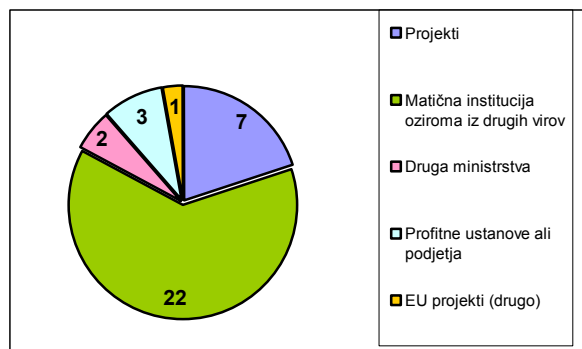
Grafikon 5: Sofinanciranje s strani ARRS

Grafikon 6: Razpon deležev sofinanciranj (v %) glede na celoto vseh prejetih sredstev, ki jih knjižnice dobijo s strani ARRS.

Najnižji odstotek sofinanciranja je 7, najvišji pa kar 80. Povprečna vrednost sofinanciranj je 30 %, mediana pa je 20 %. Pri tem je potrebno poudariti, da 2 dve anketirani knjižnici nista prejemnici sredstev ARRS, pri enem vprašalniku pa procent prejetih sredstev ni bil naveden.

Pri tem je potrebno poudariti, da bi bil rezultat verjetno drugačen, če bi bile tudi nekatere večje knjižnice, ki vprašalnika niso rešile, voljne odgovarjati. Namreč, kot vidimo iz zgornjega kolača, so vprašalnik rešile predvsem specialne knjižnice, ki veljajo za manjše in tudi niso financirane v celoti, ampak le deloma, tako je tudi rezultat moje študije temu primeren. Dobro bi bilo, da bi navedla tudi vprašanje, ali so knjižnice v celoti ali delno financirane, saj bi bili podatki tako veliko bolj ilustrativni. Po drugi strani pa je v redu, da so v vzorcu vse knjižnice, tudi tiste manjše. Hkrati bi bil rezultat verjetno drugačen tudi v primeru, če bi omenjene knjižnice imele bolj kvalitetene revije, saj take knjižnice dobijo največ točk. Vseeno bi lahko rekli, da za nekatere knjižnice glede na študijo, delež sofinanciranja s strani ARRS predstavlja kar precejšni del vseh sredstev, ki so jim na voljo za nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov. Predvsem to velja za večje knjižnice, ki pa glede na rezultate, vprašalnika niso rešile.

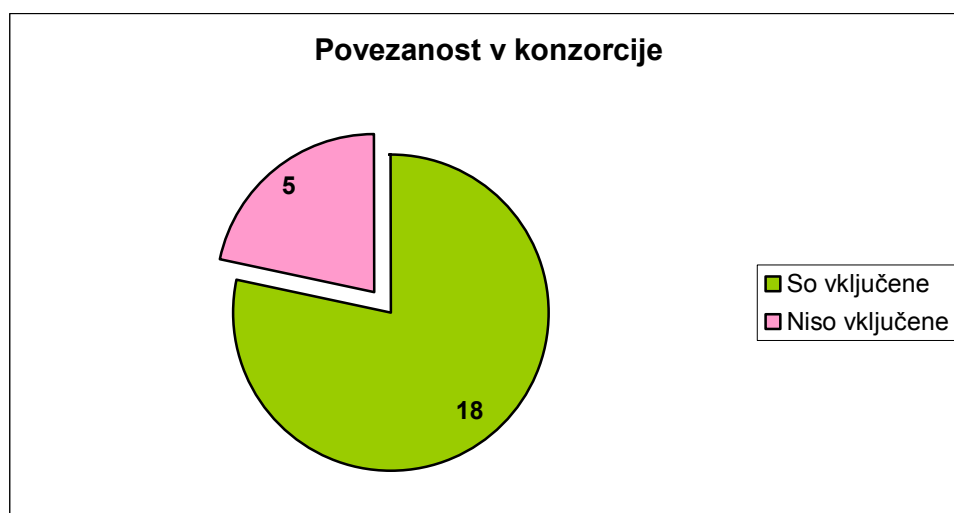
Grafikon 7: Drugi viri sredstev

Poleg sredstev ARRS knjižnice dobivajo denar tudi iz drugih virov, skoraj vse so kot vir navedle matično institucijo, 3 knjižnice so vključile tudi podjetja, kar se mi zdi zelo pozitivno. Res pa je, da je Slovenija zelo majhen prostor in so podjetja z razvojnimi oddelki relativno redka. Kljub vsemu, menim, da bi se sredstva podjetij lahko vendarle malo bolj vključevala, saj kot pišejo v reviji Manager, da je kar nekaj podjetij, ki sodelujejo z raziskovalnimi inštituti. Tako npr. Perutnina Ptuj sodeluje z mariborsko Fakulteto za kemijo in kemijsko tehnologijo, Inštitut Jožef Štefan sodeluje s podjetji, kot so Droga, Alpina, Telekom, Gorenje, Krka itd., Nacionalni inštitut za biologijo sodeluje predvsem s farmacevtskimi podjetji in prehransko industrijo (Koražija, 2007). Ta denar se sicer verjetno razporedi na celotno inštitucijo in bi bilo zanimivo videti, koliko gre konkretno na posamezno knjižnico. Menim, da je že velik uspeh, če katera knjižnica sploh prepriča določeno podjetje, da naj sredstva namenijo izključno nabavi gradiva, pomembnega za raziskovanje. Rezultat sodelovanja med raziskovalnimi inštitucijami in gospodarstvom so tudi projekti, ki glede na majhen vzorec, predstavljajo kar precejšen delež sredstev za nabavo tuje periodike. Nekaj sredstev prispevajo tudi druga ministrstva (žal nihče ni navedel katera), čuti pa se tudi vpliv EU, saj je ena knjižnica navedla tudi sredstva iz tega vira, ki bo verjetno v prihodnosti tudi vedno bolj pogost.

Knjižnice so pod opcijo »drugi viri« navedle sledeče vire sredstev:

- tržna dejavnost,
- lastna sredstva,
- članarine,

- zamudnine,
- opomini,
- vpisnine,
- ustanoviteljske obveznosti,
- drugi proračunski viri,
- tržni projekti.

Grafikon 8: Povezanost v konzorcije

Kot je razvidno iz grafikona, so knjižnice kar precej vključene tudi v različne konzorcije. Glede na opisne odgovore, pri tem prevladujejo predvsem Science Direct, Springerlink in Wiley Interscience. Razlog, za tako veliko vključenost v konzorcije verjetno deloma tiči tudi v tem, da sodelovanje v konzorcijih, ki ga stimulira ARRS, prinese kar precejšnje število točk.

Anketirani knjižničarji so sicer za sodelovanje v konzorcijih navedli številne prednosti in pa tudi kar nekaj slabosti, in sicer:

PREDNOSTI

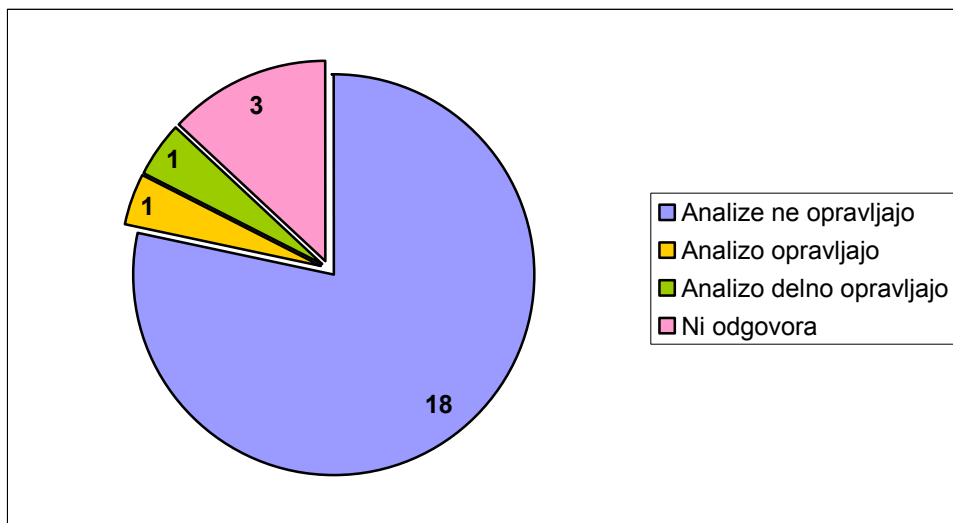
- večja pogajalska moč za pogoje dostopa,

- uveljavljanje popustov pri ponudnikih,
- večji obseg dostopa,
- enoten nastop pri ponudniku,
- združevanje sredstev,
- nižji stroški,
- pri medknjižnični izposoji naročimo in plačamo tiste članke, ki jih potrebujemo (niso povezani v konzorcij),
- večji nabor tujih revij,
- racionalizacija,
- neprecenljivo, sicer bi imeli dostop do 100 revij, tako pa do 1700,
- koordinacija nabave,
- dodatna namenska sredstva,
- enotno pogajanje za nabavo in ceno nabavljene literature,
- nepodvajanje naročanja,
- pridobljena sredstva,
- ugodnejša cena, širši izbor literature,
- boljša pogajalska pozicija,
- nižje cene,
- ugodnejši pogoji za nakup – nižja cena,
- urejanje formalnosti s strani nosilke konzorcija.

SLABOSTI

- nepreglednost stroškovne učinkovitosti med člani konzorcija.
- dolgotrajni dogovori,
- ne moremo sproti spremljati on line člankov v velikem št. revij, ker imamo on-line dostop do polnih besedil samo za tiste revije, ki jih imamo naročene tudi v tiskani obliki (niso povezani v konzorcij),
- naporno usklajevanje, kaj vzeti,
- usklajevanje naročene literature,
- absolutno prenizek delež sofinanciranja ARRS,

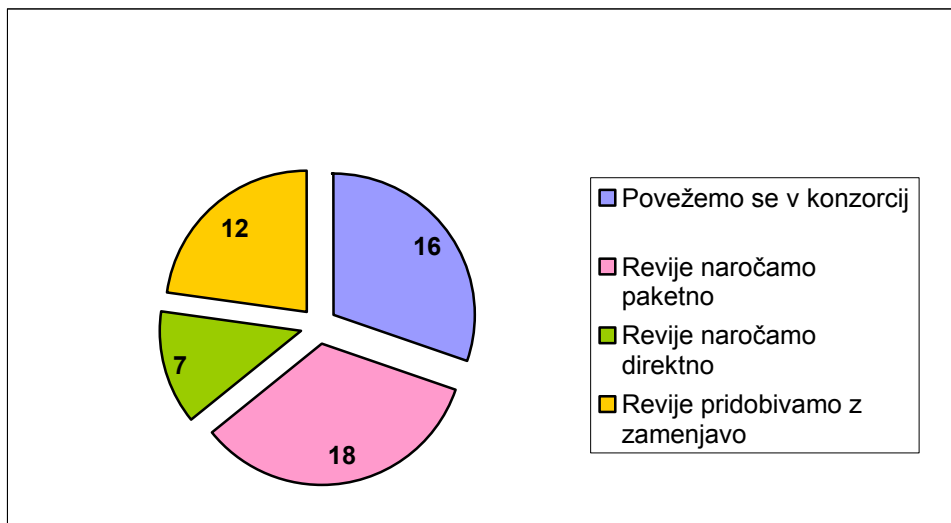
- zamudno delo pri razpisu, ki predstavlja dodatno delo poleg že tako vedno širših dolžnostih,
- vezanost na daljši časovni rok, spremembe pogojev s strani ponudnika.

Grafikon 9: Opravljanje analize lokalnega citiranja

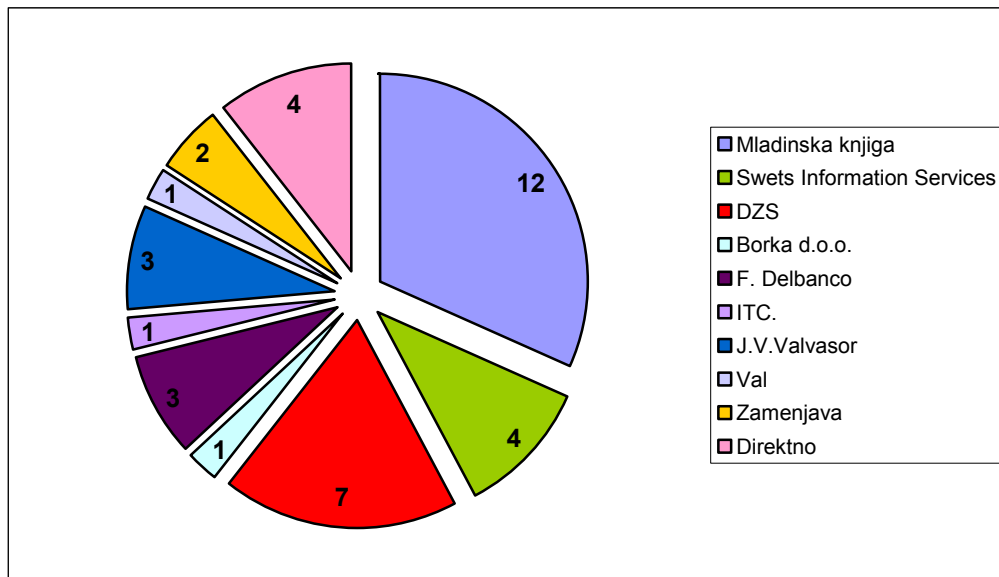
Pri opravljanju analize lokalnega citiranja, katere postopek je bil razložen že v teoretičnem delu diplomske naloge, se je izkazalo, da je knjižnice večinoma še ne opravljajo, jo pa ponekod nameravajo, kar je izredno pozitivno. Knjižničarji tovrstnih raziskav verjetno ne opravljajo zaradi več razlogov, kot so preobremenjenost z delom, neusposobljenost za take raziskave, morda te analize sploh ne poznajo oziroma z njenim postopkom niso seznanjeni. Potrebno je poudariti tudi, da 2 od anketiranih knjižnic nista raziskovalni instituciji. Anketirani knjižničarji so ob tem tudi sami navedli nekaj komentarjev, in sicer:

- ta metoda bi bila dobrodošla, saj bi bolj natančno pokazala, katere revije raziskovalci najbolj potrebujejo za raziskovanje,
- to nameravamo vključiti, zaradi lažjega vrednotenja pri nabavi revij brez IF - nekdo je napisal da »še ne«,
- edini knjižničar, ki je odgovoril pritrdilno, pa je napisal, da vsekakor, vendar ta parameter predstavlja le kakih 20 % odločitve. Splošna koristnost revij, število znanstvenih člankov v preteklem obdobju, cena itn. so enako ali še bolj pomembni kriteriji.

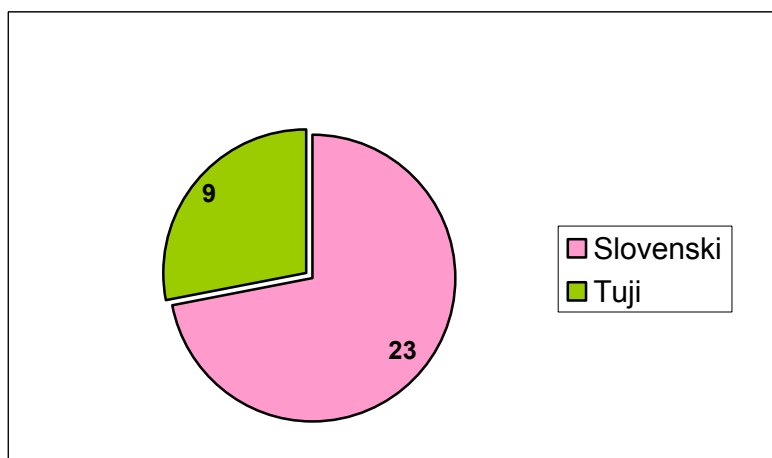

Grafikon 10: Načini, s katerimi knjižnice izboljšujejo ekonomičnost in racionalnost nabave

Slovenske knjižnice izboljšujejo ekonomičnost in racionalnost nabave s pomočjo paketnih nabav, kar naj bi tudi glede na omenjeno raziskavo, ki so jo opravili Chen, Wrynn in Rieke v letu 2001, omogočala najnižje cene in s tem najbolj racionalno izrabo sredstev. Na drugem mestu je vključenost v konzorcije, ki ima med drugim tudi že omenjeno prednost ugodnejše cene in hkrati širšega nabora literature, tako da gre na tem mestu slovenske knjižnice, glede na podatke študije kar pohvaliti, saj se očitno kar trudijo, da bi namenska sredstva čim bolj izrabile. Direktno nabavlja revije le 7 knjižnic, kar je po svoje tudi prednost, saj zato bolje poznajo ozadje oblikovanja cen. Morda se jim v konzorcij tudi ne izplača, saj verjetno ne pokriva revij, ki jih najbolj potrebujejo, ker gre za zelo majhne knjižnice z zelo ozkega področja. Lahko da jih za pristop k konzorciju omejujejo tudi finančna sredstva, ali pa niso raziskovalna inštitucija. Dvanajst knjižnic je med drugim omenilo tudi zamenjavo, vendar v tem primeru po mojih izkušnjah ne gre za najbolj uporabljeno literaturo, kjer bi bile najbolj odmevni rezultati znanstvenih raziskovanj. Seveda pa tudi te revije dobro dopolnijo zbirko, raziskovalci pa se deloma poslužujejo tudi člankov iz teh revij.

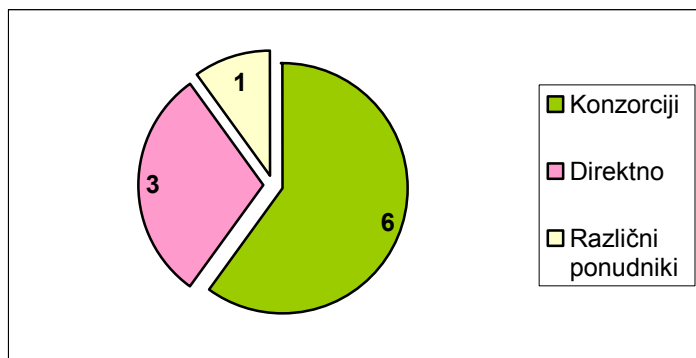
Grafikon 11: Posredniki in dobavitelji tujih revij

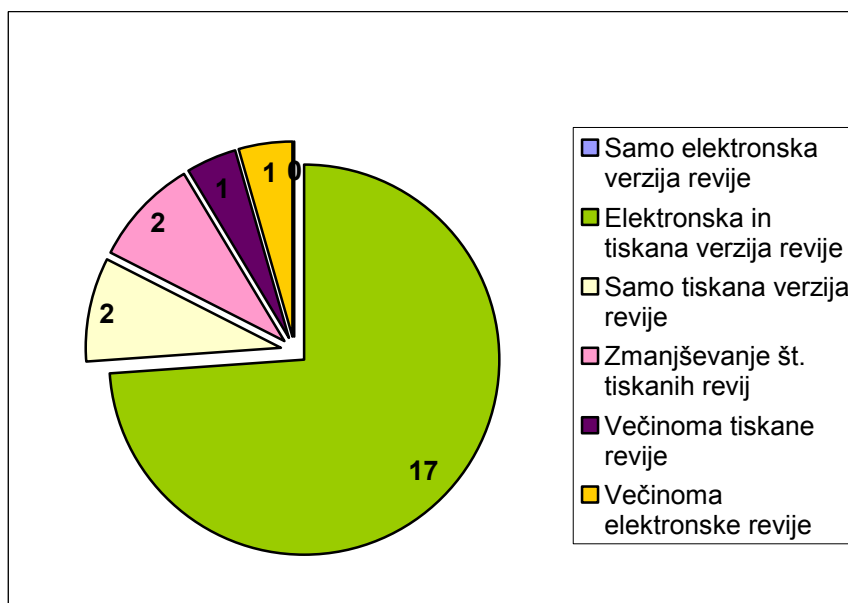
Grafikon 12: Delež slovenskih in tujih dobaviteljev

Ne glede na prednosti, ki sem jih po Musku navedla že v teoretičnem delu in pa dejstvo, da domači dobavitelj lahko postane kar 18 % dražji od tujega, se slovenske knjižnice še vedno najbolj zanašajo na slovenske dobavitelje, med katerimi trenutno prednjači Mladinska knjiga, sledi pa ji DZS. Od tujih je bil največkrat kot posrednik omenjen F. Delbanco. Sicer zelo podpiram dejstvo, da knjižnice podpirajo domače dobavitelje in s tem domače založništvo, vendar glede na krčenje proračunov, prihranke in tudi boljše pogoje tujih

dobaviteljev, bi se slovenske knjižnice morda lahko bolj posluževale dobaviteljev iz tujine. Možno pa je tudi, da taka praksa enostavno ni pogosta oz. da se niti ne zavedajo, kakšne prihranke to lahko prinese. Pri bazah podatkov ponovno prednjači nabava preko konzorcijev.

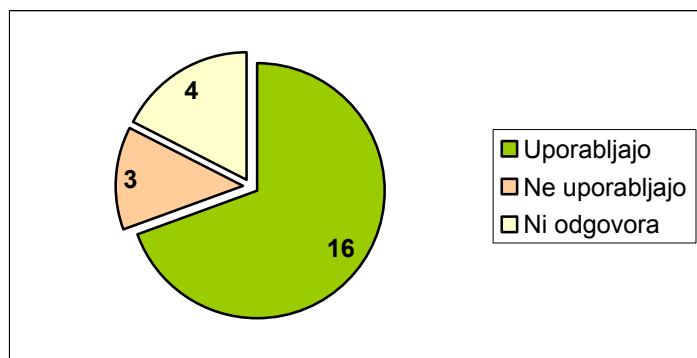
Grafikon 13: Dobavitelji baz podatkov

Grafikon 14: Deleži elektronskih in tiskanih revij ter kombiniranega dostopa

Kot je bilo napisano že v teoretičnem delu, smo v nekem obdobju tranzicije iz tiskanih v elektronske revije, predvsem zaradi že omenjenih pasti, ki jih predstavlja zgolj elektronski dostop. Obdobje t. i. tranzicije se je zelo jasno pokazalo tudi pri slovenskih knjižnicah, saj jih

kar 17 od 23 anketiranih prisega na elektronski in tiskani dostop hkrati. Očitno se knjižničarji dobro zavedajo, da elektronski dostop ne pomeni nujno tudi dostopa do arhiva, pa tudi vsi uporabniki niso navajeni na elektronske revije. Samo tiskane revije brez elektronskega dostopa imata le dve knjižnici, hkrati tudi dve izmed tistih, ki niso povezane v konzorcije. Štirje knjižničarji so navedli »kar svoje« opcije, in sicer dva od njih pravita, da v njihovi knjižnici zmanjšujejo število tiskanih revij, eden je poudaril, da imajo večinoma tiskane revije, drugi pa da večinoma elektronske revije. Na splošno lahko rečemo, da večina knjižnic še vedno vztraja pri tisku, tako da prehod na zgolj elektronske revije tudi za slovenske knjižnice ne bo tako hiter, kot so nekateri predvidevali.

Grafikon 15: Uporaba prosto dostopnih virov

Kot sem izluščila iz opisnih odgovorov, se po mnenju knjižničarjev, prosto dostopnih virov poslužuje kar precejšnje število uporabnikov ne glede na to, da naj bi šlo bolj za drugorazredno literaturo. Je pa res, da so poznani tudi servisi, kot je PubMed, ki omogočajo dostop do abstraktov in vira, v katerem se prispevek nahaja, ne omogočajo pa dostopa do polnega članka, kar pa naj bi dejansko odprt dostop tudi pomenil. Številni anketirani knjižničarji so namreč prav izpostavili Pub Med. Vsekakor je pomemben podatek, da so s tem načinom raziskovalci seznanjeni in tudi, da se tega vira zavedajo tudi knjižničarji. Vendar je po drugi strani tudi res, da je glavni problem virov, ki so prosto dostopni njihova verodostojnost, saj niso podvrženi procesu recenzije. Morda so bolj kot raziskovalcem pomembni za ostale uporabnike, saj kot je napisal eden izmed anketirancev, so uporabniki njihove knjižnice visoko usposobljeni raziskovalci, ki potrebujejo izsledke najnovejših raziskav, odprt dostop pa tu ne ponuja veliko.

12 INTERVJU S ČLANI STROKOVNEGA TELESA PRI AGENCIJI

Glede na to, da glavni akter v procesu sofinanciranja tuje znanstvene literature in baz podatkov ARRS, so me zanimala tudi nekatera njena stališča. V ta namen je bil izveden intervju s štirimi člani strokovnega telesa pri ARRS, in sicer dr. Luko Šušteršičem, g. Matjažem Muskom, g. Petrom Čerčetom in mag. Dragotinom Kardošem, katerih knjižnice oz. informacijski centri pokrivajo različna znanstvena področja. Omenjene člane strokovnega telesa sem si izbrala predvsem zato, ker njihove knjižnice oz. informacijski centri pokrivajo različna znanstvena področja, ena izmed knjižnic pa se nahaja v Kopru, torej izven Ljubljane, kar je lahko tudi pomemben faktor. Knjižnice imajo tudi različne tipe knjižničnega gradiva, kar tudi dokaj vpliva na proces sofinanciranja.

V nasprotju z reševanjem ankete sem bila v tem primeru zelo pozitivno presenečena, saj so bili vsi štirje izbrani člani takoj pripravljene na sodelovanje. Vsak si je namreč vzel najmanj uro in pol svojega časa, za dodatne informacije pa so mi bili na voljo tudi preko elektronske pošte, za kar vsem štirim še enkrat iskrena hvala. Intervju je bil izveden s pomočjo vnaprej pripravljenih vprašanj (PRILOGA B). Nekatera vprašanja so pri intervjujih izpuščena bodisi zato, ker intervjuvanci nanje niso vedeli odgovora, ali pa je odgovor že naveden v katerem od prejšnjih vprašanj.

Tudi glede na intervjuje sem si postavila nekatera raziskovalna vprašanja in skušala izluščiti bistvene stvari. Raziskovalna vprašanja so sledeča:

1. Katere so po mnenju strokovnega telesa glavne nedoslednosti, ki se pojavljajo v evelvacijskem postopku?
2. Kakšna je urejenost problematike sofinanciranja v tujini?
3. Kateri so bistveni problemi konzorcijskega financiranja?
4. Kakšen je vpliv cen revij in založniških politik na sofinanciranje?
5. Kaj ima strokovno telo namen spremeniti v procesu sofinanciranja?
6. Kako ilustrativen je dejansko dejavnik vpliva glede na to, da prinese kar veliko število točk?
7. Kateri so problemi odprtega dostopa?

Intervju z dr. Luko Šušteršičem, ki je bil izveden 28. 7. 2007, ob 13.00

1. Prosim, če mi pojasnite kakšne konkretne praktične probleme, ki nastanejo v postopku ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov (t. j. v evalvacijskem postopku).

Zadeva je dokaj nova, komisija določa kriterije, ki so ohlapni, določene knjižnice to razumejo drugače, kot je bilo mišljeno. Letos smo pregledovali te prijave in se je videlo, da nekaj točk ni bilo v redu razloženih, kontaktirati je bilo potrebno prijavitelje in povedati, katere podatke rabimo. Npr. problem je bil del naročil preko konzorcijev, saj nas tukaj zanima, kolikšen del, ki so jih prijavi na razpis, je naročenih v okviru konzorcijev, in ne kolikšen del vseh revij, ki jih imajo naročenih, je v okviru konzorcijev. Če opaziš in se ti zdi podatek nelogičen, potem to lahko preveriš, problem se pojavi, ko bi šlo za kaj drugega, kjer tega ne opaziš. Potrebno bi bilo narediti analizo, kateri kriteriji so tisti, ki so ARRS najbolj pomembni.

2. Katere so po vašem mnenju največje pomanjkljivosti Pravilnika oz. Metodologije?

Tukaj ne gre toliko za Pravilnik, gre bolj za same kriterije. Kriteriji so v bistvu dodatek k pravilniku. Mogoče gre za večji problem, pri sami Metodologiji, kjer so neke točke nejasne, zato se je potrebno pogovarjati o tem, po eni strani kaj želimo, po drugi strani kaj želimo, po drugi, kateri kriteriji so dvoumni. V same kriterije ne vem, če je smisel, da se preveč spuščam, ker je to stvar financerja, kaj si želi. Sam menim, da se mi s strokovnega stališča zdijo nekateri nepotrebni

3. Kako je ta problematika urejena v tujini oz. kako bi njihove izkušnje primerjali s Slovenijo?

Ne, ne vem. Pač človek sliši, da imajo v Angliji določene kriterije na državni ravni.

4. Ali ARRS še posebej podpira konzorcijsko financiranje in zakaj? Kako poteka? Kaj natančneje je mišljeno kot overhead oz. kako je določen?

Pravilnik je napisan tako, da posebej poudarja konzorcije. Prijave na razpis so lahko dveh vrst, ali prijave samostojne ali prijave za konzorcij. Prijave za konzorcij se obravnavajo posebej. Imamo neko vsoto denarja, ki je namenjen za nakup tuje literature in baz podatkov in od tega je določen del, ki je namenjen za spodbujanje konzorcijev. Ta delež se razdeli med konzorcije, kolikšna je njegova številka pa je odvisno od vodstva ARRS. Overhead je stvar konzorcijskih prijav. Ta delež je v bistvu tisto, kar neko knjižnico dodatno bremeni pri tem, ko stopi v konzorcij. Gre za stroške prijave k financiranju revij, ki so vključene v konzorcij in stroške, ki so dodatni zaradi samega konzorcija.

5. Koliko sredstev ARRS vlaga v nakup tuje znanstvene periodike in koliko v nakup baz podatkov? Zakaj?

To je zelo odvisno od prijav in zatečenega stanja. Trenutna politika je taka, da se sredstva, ki smo jih v preteklem letu dali določeni knjižnici osnova za to, koliko bo knjižnica dobila letos. Prijave se povišajo, ostanejo enaka ali pa se znižajo. Knjižnice pa v svojih prijavah prijavijo revije in baze. Če knjižnica, ki prijavlja bazo na razpisu uspešna, bo dobila več denarja in se bo ta delež za baze mogoče malo povečal. Gre pa tukaj za zatečeno stanje, kot jaz vem ni delitve v razpisu za revije in baze, ampak gre denar v knjižnico in ta knjižnica lahko prijavlja ali revijo ali bazo in na osnovi prijave dobi neko določeno oceno. Lahko, da gre tu za pravilo pri točkovanju, da baze pri prijavi ne prenesejo kaj prida točk. Namreč če prijavite neke dobre revije, bo to prineslo več točk, kot če prijavite neko bazo, ki ni prav zelo uporabljena. To se vidi le v Metodologiji za ocenjevanje prijav. Ampak v samem razpisu nikjer ni opredeljeno koliko denarja bo šlo za baze in koliko za revije. Te razdelitve ni. Vsa ostala sredstva pa se razdelijo po knjižnicah na osnovi ocene prijav.

6. Prosim, če mi pojasnite, zakaj knjige niso več predmet sofinanciranja?

Ta denar naj bi bil namenjen periodiki in bazam podatkov. Knjige so bile predmet ocenjevanja, pa niso bile, pač dejstvo. Sedaj ko se je ta sistem na novo postavljal, je padla odločitev, ko so se uvedli razpisi, ko se je vpeljala Metodologija in vse to je padla odločitev s strani Agencije, da se iz tega denarja financira periodika.

7. Ali na dejstvo, da več sredstev dobijo naravoslovne, tehnične vede ter biomedicina kaj vpliva tudi podatek, da so cene teh revij precej višje, kot je značilno za ostala področja?

Delitev sredstev je v sedanjem sistemu povezana predvsem s tem, kako so bila sredstva razdeljena v preteklih letih. Sama razdelitev sredstev je nekako predpisana v smernicah ARRS. Procenti so določeni s strani ARRS.

8. Kako vplivajo založniške politike na nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov ter tudi (če sploh kaj) na sofinanciranje s strani ARRS?

V samih revijah je stvar taka, da knjižnice nimajo veliko denarja, treba je gledati, kako boš informacijo čim bolj ekonomično izrabil. Iz tega stališča pri nas (t. j. IJS) precej tiskanih revij odpovedujemo. To je posledica založniške politike, elektronske revije se veliko lažje uporabljajo, odločiti se je treba, ali boš plačal še dodatek za tisk ali ga ne boš. Paketna prodaja pride v poštev predvsem pri konzorcijih in pa tudi v primerih npr. 10 revij; mi imamo nekaj takih paketov, dva sta taka, kjer nas res vse revije zanimajo, nekaj je pa tudi takih kjer nas npr. deset revij zanima, dve pa ne, pri čemer je cena nižja za paket, kot bi bila za tistih deset revij. Založniki velikokrat dajo nove revije v paket, da vzbudijo zanimanje, ko pa jo imaš enkrat na polici, pa jo je potrebno posebej plačati. Pri konzorcijih so te zadeve precej hujše, ko založniki cel svoj nabor kot eno opcijo in potem je velika dilema, ali bi vzela to opcijo ali ne, in kaj boš za to dobila ali se splača ali ne.

Kar se tiče vplivanja založniških politik ima ministrstvo usmerjenost v elektronske revije zaradi lažje dostopnosti ter zato, da za isto ceno več ljudem ponudiš več informacij. To se običajno doseže v okviru konzorcijev in elektronskih revij.

9. Ali se vam zdijo usmeritve ministrstva glede razdelitve denarja na vede korektne, ko gre za tujo literature in baze podatkov? Kakšna je razdelitev v primerjavi z drugimi državami?

To je stvar področnih svetov.

10. Kako ilustrativen je dejansko dejavnik vpliva? Zakaj ste se odločili, da ga upoštevate pri točkovanju glede na to, da ga ponavadi uporabljajo knjižničarji pri odločanju o nabavni politiki?

Če te zanima, kako dobre so tvoje raziskave, kako so odmevne, na ta način ugotoviš, kdo te uporablja, kdo te bere. V znanosti je navada, če nekaj prebereš in naprej uporabiš, da ta članek citiraš. In štetje citatov je kar dober pokazatelj tega, kako je nek članek odmeven. Iz tega izhaja tudi to, da neka revija, ki jo več ljudi bere, bolj uporabljena, saj se ravno iz tega koliko ljudi bere to revijo, vidi, koliko jo citira. Tu gre tudi za neke vrste povratno zanko, ker ljudje, ki želijo objaviti dober članek, ga bodo želeli plasirati v dobro revijo, ki jo drugi ljudje berejo in običajno gledajo, katera ima najvišji impact factor in se potem želijo v tisto revijo plasirati. Človek ponavadi ve, katere so najboljše revije iz nekega področja in jo zato želi bolj uporabiti.

11. Kakšni so načrti za prihodnost, pri reševanju problematike sofinanciranja nakupa tuje literature in baz podatkov v Sloveniji? Kaj nameravate izpopolniti oz. dopolniti?

Komisija se ima namen razgovarjati o sami metodologiji. Govorili smo o tem, da bi analizirali razne napake, ki so se pojavile pri razpisu, na osnovi tega malo predelali navodila in na osnovi tega spremenili kakšno točko. Treutno nas muči bolj višina sredstev, kot pa sama merila. Ideja je, da če imamo merila, zakaj bi jih lahko upoštevali v tako majhni vsoti. Namreč če sredstva namesto za 5 % povečamo za 15-20 % ,se bo to pri večjih knjižnicah veliko bolj poznalo.

12. Kakšna je po vašem mnenju prihodnost znanstvenega informiranja in komuniciranja?

V praksi se opaža, da ljudje opuščajo brkljanaje po revijah. Ljudje veliko manj berejo kot so včasih, veliko bolj so fokusirani na svoje delo. Mogoče kdo kdaj naredi kakšno poizvedbo, pogleda kdo ga citira. Elektronsko komuniciranje se med avtorji že dolgo uporablja med avtorji samimi. Obstajajo neke zbirke člankov, kjer lahko vsak objavi kar želi in tudi zbirke člankov, ki še bodo objavljeni. Vendar je to neke vrste drugorazredna literatura, ker tam pa res lahko objavi vsak, karkoli želi. Poleg tega se bo še bolj uveljavilo elektronsko založništvo, vedno bolj bo namreč pomemben čim hitrejši čas od tega, ko avtor napiše članek do tega, ko članek izide.

13. Ali menite, da je odprt dostop prihodnost raziskovalne politike?

To bi si vsi želeli, je pa vprašanje v iniciativi. Poleg tega je to, kar imamo sedaj, sprejet model, cene se ves čas višajo za 7-8 %, težko, da bilo kar zastonj. Sicer obstaja nekaj revij npr. italijanska revija Sissa, ki je tudi indeksirana v indeksih citiranja. Poleg tega je problem pri raziskovalcih, če je revija zastonj, saj če je nekaj zastonj, ni dobro. Poleg tega je delo ocenjeno na osnovi prijav, če v neki reviji objavljaš, se spodobi, da imaš naročeno. Gre za to, da financiraš revije, da potem lahko raziskovalci objavljajo. Zaenkrat je tudi tendenca ARRS v tem, da zahteva peer-review, torej, če članek objaviš na mreži, ga ministrstvo ne financira. Založniki na drugi strani vedo, da znanstveniki želijo dobiti denar od objave. Alternativa je plačljiv članek, ki ga avtorji sami plačajo, da je potem članek dostopen. Dober primer je tudi baza preprintov v CERN-u (preden gre članek v objavo, gre v pre-print server, s tem raziskovalec tudi potrди prioriteto raziskave). Odprt dostop bi lahko deloval za članke starejše od dveh let. Zelo dobro pa bi bilo, če bi založniki omogočili odprt dostop do arhiva elektronskih revij, ki je zaenkrat še plačljiv. Menim, da bi bil to velik uspeh, saj so za mnoge raziskovalce relevantni članki stari tudi 10-15 let. Problem je tudi to, da se založniki združujejo.

14. Kaj bi po vašem mnenju še veljalo izpostaviti v tem kontekstu?

Dobro bi bilo narediti enotna merila za vsa področja, kar pa je izredno težko. Večina knjižnic je delno financirana, druge pa v celoti (npr. CTK). In tu nastopi velik problem. Npr. knjižnica IJS je delno financirana in zato na razpis lahko prijavi tiste revije, ki imajo najvišji impact factor in s tem dobi več točk in s tem tudi več denarja. CTK mora prijaviti vse revije, ker je v celoti financiran, torej tudi tiste, ki imajo slabši impact factor in to jim zelo zniža točke. Vendar se ARRS zagovarja, da to ni njihov problem, ker je tendenca ARRS, da financira le najboljše revije. To bi bilo morda dobro spremeniti oz. ARRS bi se moral odločiti, ali financira vse revije ali le določene. Problem v zvezi z impact factorjem se lahko pojavi tudi pri področjih, namreč nekatere revije v družboslovju sploh nimajo impact factorja, kar jim ponovno ne prinese točk. Morda bi bilo treba tudi ta področja nekoliko bolj podpreti, saj bi bilo po mojem mnenju smotrno podpirati tudi slovenski jezik, zgodovino ipd.

Intervju z g. Matjažem Muskom, ki je bil izveden 02. 08. 2007, ob 10.00

1. Prosim, če mi pojasnite kakšne konkretne praktične probleme, ki nastanejo v postopku ocenjevanja prijav, za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov (t. j. v evalvacijskem postopku).

Prvi večji problem je, da še vedno prihaja do neenotnosti knjižnic, ki kandidirajo, predvsem na vede. To se rešuje z načinom, da se je šlo na kvartile tako, da so vse veje znanosti malo bolj izenačene, da ni IF neposredno glavni. Predvsem pa mislim, da nekateri kriteriji preveč vplivajo na skupno oceno, nekateri bi morali imeti malo znižan ponder, nekateri pa malo zvišan...Upoštevati pa je potrebno tudi to, da so nekatere stvari bolj prilagojene knjižničarskemu gledanju, nekatere pa zgolj znanstvenemu gledanju, se pravi tudi v primerih, kjer knjižnica ni nujno da je, ampak vseeno naročajo revije in kandidirajo.

2. Katere so po vašem mnenju največje pomankljivosti Pravilnika oz. Metodologije?

Metodologija bo vseekakor izboljšana z vsakim korakom, vsako leto, zato ker so vsako leto nekatere stvari bolj jasne. Problem je tudi zato, ker denarja ni, je prisoten pritisk, ker se količina denarja zmanjšuje glede na porast stroškov. Že tako je veliko število publikacij izključenih, sploh iz tega, da se lahko kandidira, kjub temu, da je naslov znanstvena literatura, ni nobenih knjig, ni nobenih priročnikov, ni več CD-ROMOV, ipd. Je pa res, da se bo to v Metodologiji še bolj izbistrilo, ker smo šele sedaj po ocenjevanju videli, da večkrat ni bilo kaj jasno povedano oz. razumljivo.

3. Kako je ta problematika urejena v tujini oz. kako bi njihove izkušnje primerjali s Slovenijo?

Zelo različno, za mene je gotovo idealen eden od dveh idealnih modelov nemški model, kjer je pravzaprav država kupila državne licence za vse knjižnice in tako imajo vse knjižnice te stvari dostopne in praktično ne obstaja neka denarna kompenzacija; to pomeni, da se je država pogajala. Podobno smo skušali tudi mi, vsak v okviru tistih knjižnic, ki smo v konzorcijih, za Science Direct, Springer Link, Wiley Interscience in pa mislim, da tudi Nature in American Chemical Society, da bi se tudi država pogajala, vendar do te razrešitve še ni prišlo. Ocenjujem, da gre za maksimalno dva milijona ali 1, 5 milijona evrov, v celoti, da bi se pokrili stroški in če bi država pač to imela v svojem letnem proračunu rezervirano, bi bilo to lažje. Tako pa je vedno ta problem z delitvijo sredstev, to je seveda za elektronske revije, ker v tujini tudi sofinancirajo samo elektronek revije. Drugi način, ki je zanimiv in ki se je tudi delno poskušal pri nas uveljavljati, je kanadski model, kjer pa je bilo ustanovljeno podjetje z državnim solastništvom, podjetje v smislu nekega servisa, kot je npr. pri nas COSEC (vendar COSEC ima to slabost, da ne more biti registriran kot pravna oseba zato, ker enostavno konzorcij pri nas ne obstaja; moral bi namreč servisirati, ali kot podjetje ali kot društvo ali karkoli. In biva znotraj NUK-a, čeprav so njegovi ustanovitelji mnoge knjižnice in inštitucije..). Pri Kanadčanih so tudi ustanovili neko tako podjetje, ki je tisto, ki se v imenu države pogaja z dobavitelji. Ima svoj odbor, ki tudi sklepa o tem, kaj se bo še nabavilo, nekako podobno recimo, kot je urejen IZUM v zvezi s COBISS-om. Potem pa vse knjižnice, ki so članice tega, plačajo nek določen delež tej organizaciji zato, da to za njih vodi, servisira, to pomeni tako, kot bi dajale delež za pogajanja za te konzorcije in imajo potem dostop do vseh

revij. Tako da mislim, da med tema modeloma stvari tečejo...V Ameriki je to seveda prepuščeno popolnoma povezovanju knjižnic v koordinacijske kroge, pri njih je to zelo razvito, znan primer je seveda Ohio State, ki je pravzaprav določil model konzorcijske povezave za Elsevier. Moja želja je, da bi država dejansko prevzela to breme in postavila neko skupino, v kateri bi si gotovo želeli, da so notri ljudje, ki so se doslej tako uspešno pogajali in da bi se v imenu države pogajali do tiste točke, ko bi vstopila tudi država in bi se skupaj dogovorili za določene številke. Verjetno je uspešnost dr. Žaucerja v preteklosti, da je izpogajal te konzorcije, ki so in uspešno pogaja tudi naprej ena garancija, da bi taka stvar lahko verjetno tekla.

4. Ali ARRS še posebej podpira konzorcijsko financiranje in zakaj? Kako poteka? Kaj natančneje je mišljeno kot overhead oz. kako je določen?

Vsekakor. Ja, jaz lahko govorim o tistih konzorcijih, v katerih smo dosti aktivno vključeni, torej gre za konzorcije, katerih člani se redno sestajamo pod okriljem CTK. Torej ta zadeva izgleda tako, da se zainteresirane knjižnice sestanemo, pri čemer seveda ne vemo, koliko bo denarja. Najprej dobimo od samih ponudnikov njihove modele in kaj ponujajo, koliko je.

Pomembne so sledeče stvari:

1. kolikšen bo letni porast cen, ki ga bo dobavitelj garantiral ne glede na to, ali bodo cene porasle več ali manj, je to zelo pomembno, ker že 0,5 % pomeni, da neka knjižnica lahko sodeluje ali pa ne.
2. skušamo prisliti ali pa vsaj prepričati dobavitelje, da bi nam na nek način ponudili tak model, da bi tudi manjše knjižnice z majhnim številom revij lahko prišle zraven; to je bilo do sedaj neuspešno, čeprav menim, da smo prišli precej naprej v lanskem letu (namreč tudi če je Science Direct 3-letni konzorcij s 3-letno pogodbo, je omogočil, da novi člani vstopajo tudi med letom in mogoče bi tako prišlo do kakšnih premikov. Potem na nek način glasujemo, če je denarja premalo, katero od konzorcijskih nabav ne bomo nadaljevali. Kljub temu, da smo lani morali na ta način eno izločiti, se je potem pokazalo, da je bil sam dobavitelj tako presenečen, da so nam bili sposobni prilagoditi zadeve tako daleč, da smo bili zmožni to pridobiti (Wiley Interscience).

Kar se overheada tiče, je pa nekako tako; če ima knjižnica veliko število elektronskih revij, overhead verjetno vsako leto predstavlja velik del njenega proračuna. Pri nas, ki spadamo v zgornji, srednji razred knjižnic, glede na število gradiva, ali pa število revij, ki jih naročamo ali pa na letno vsoto, ki jo porabimo za to, bi rekel, da je še v tolerančnih mejah, vendar se je že lansko leto in sedaj seveda, znova se bo pojavil problem, koliko časa bomo še lahko vztrajali pri papirnih verzijah in pri elektronskih verzijah. Pri nas uporabniki in tudi vodstvo zelo vztrajajo na papirnih verzijah, vendar je popolnoma odprto za to, da če bomo sugerirali, da moramo opuščati tisk, da bodo to sprejeli. Bo pa to ena boleča faza in ne bo tako enostavno. Tako da mislim, da je problem preprosto ta: če bi se država izpogajala, potem overheadov tako ali tako ni, ker se izpogaja za vse in imamo vsi vse. Lahko se naredijo tudi interesni krogi; ni nujno, da imajo vse knjižnice (splošne, šolske) dostop do vseh teh zbirk, ker to ni potrebno. Zato menim, da je kanadski model mogoče malo boljši, ker morajo knjižnice tudi iz svojega lastnega proračuna, nekaj prispevati. Država plača seveda licenco za vse in če se interesirajo tudi knjižnice, ki niso tipično fokusirane na neko zbirko, da bi imele dostop do te zbirke, pa če plačajo še tisti majhen delež, bi bilo to načeloma mogoče. Ti deleži se lahko izračunavajo na podoben način, kot imamo sedaj mi izračunane (velikost knjižnice, št. revij itn.).

5. Koliko sredstev ARRS vlaga v nakup tuje znanstvene periodike in koliko v nakup baz podatkov? Zakaj?

Načeloma je tako: 90 % sredstev je bilo namenjeno osnovni usmeritvi razpisa, kar pomeni papirne verzije, 10 % konzorcionalnim nabavam. Vendar se je pokazalo, da sodelovanje v konzorcijih prinese veliko več točk, zato bo verjetno potrebno malo povečati konzorcionalne nabave, torej sredstva, ki bodo namenjena konzorcionalnim nabavam. Ta razdelitev je pač notranja stvar, kako se sama komisija odloči glede na videno ali pa predlagano, ampak tendenca je, da bi se verjetno morala malo povečati sredstva za konzorcije, ker enostavno bo težko vzdržati, da bi papir in elektronske publikacije še naprej v kompletu skupaj »bivale«. Tako, da bo to verjetno največji problem, če se ne bo spremenil način financiranja, način pogajanja dobave.

6. Prosim, če mi pojasnite, zakaj knjige niso več predmet sofinanciranja?

Težko bi rekel, ker kot član komisije delam šele v zadnjem sklicu, torej v tej novi komisiji, kar pomeni, da sem v letu 2005/2006 začel. Sredstev je premalo in zato se pač zadeva krči. Marsikje v tehniki, znanosti in medicini pravzaprav knjige ne pomenijo najpomembnejšega vira informacij, čeprav se kupujejo še naprej in mislim, da je tukaj krivo predvsem pomankanje sredstev. Čeprav, kot opozarjam, razpis še vedno ima ime na nek način zavajajoče, ker je razpis za sofinanciranje znanstvene literature in baz podatkov. Znanstvena literatura pa so seveda tudi knjige, CD-ROMi in še kaj drugega.

7. Ali na dejstvo, da več sredstev dobijo naravoslovne, tehnične vede ter biomedicina kaj vpliva tudi podatek, da so cene teh revij precej višje, kot je značilno za ostala področja?

Mislim, da je, gotovo je to en faktor. Zato, ker če lahko neka knjižnica za 5000 EUR kupi v NTM eno revijo, knjižnice, ki pokrivajo področja družboslovja in humanistike pa celo zbirko, potem je jasno, da je to potrebno na nek način razdeliti. Moram reči, da je ta razdelitev (seveda jaz bom branil svoje področje) za medicino še vedno malo neugodna, posebno zato, ker je zaradi sinergije ved znotraj različnih disciplin, medicina na nek način depriviligirana, saj ostale naravoslovne vede dobijo več sredstev (praktično pri vseh diagnostičnih metodah sodelujejo skoraj vse naravoslovne vede). Dejstvo pa je, da so razlike v cenah revij tako velike med tem področjem in ostalimi področji, da tega ni mogoče drugače zagotoviti kot s tako delitvijo.

8. Kako vplivajo založniške politike na nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov ter tudi (če sploh kaj) na sofinanciranje s strani ARRS?

Vplivajo enako pravzaprav na eno in drugo. Če govorimo o založniških politikah velikih tujih dobaviteljev, je problem v tem, da danes vsaj za NTM vede obstajajo trije ali štiri agregatorji, se pravi veliki lastniki, ki so pokupili več ali manj vse založnike ali pa vsaj vsa blagovna imena (so lastniki vseh teh blagovnih imen) in zato prodajajo ogromno število

revij. Sedaj so jih uspeli že digitalizirati tudi do najstarejših letnikov, tudi preko 100 let starih, zaradi naslovov, ki že 100 let izhajajo in v tem primeru imajo pri pogajanjih o nakupu, ali pa o dostopanju do njihovih proizvodov izredno močno pogajalsko pozicijo. Knjižnice so nekaj časa precej tavale, ko je Elsevier s ponudbo Science Direct prvič začel, saj so imele občutek, da napada tudi njihov teritorij. Ampak knjižnice v zvezni državi Ohio so našle neko dobro formulo in so prisilile Science Direct, torej Elsevier, da je gledal na vso zadevo malo drugače. Vsi založniki v svojih reklamnih sporočilih, ki jih direktno pošiljajo knjižnicam, ali pa na pogajanju na terenu, zagotavljajo, da delajo pravzaprav v korist knjižnic, da so jim knjižnice partnerji. V resnici to mi doživljamo zelo drugače. Niso partnerji. Elsevier je mogoče od vseh najbolj krut in skuša maksimizirati svoje dobičke, ki so že tako ali tako ogromni, če povem samo primer: da za revijo, če imaš približno 10000 naročnikov, to je sicer kar lepa številka, pa je od tega zagotovljenih 5000 izvodov že preko članstev, preko knjižnic itn. je vseh naslednjih 5000 izvodov čisti zaslužek, tudi že všteto z odbitim davkom, kar pomeni, da na vsaki reviji 100 % zaslužijo in takih revij ima Elsevier zelo veliko. Problem so predvsem zelo specializirane revije. Druga stvar ki je tudi pomembna – strašanski zaslužki so na tem, da moraš danes članke pošiljati v elektronski obliki, pri čemer se moraš držati njihovih pravil, njihovega software-a. Elsevier ti kar pove, kaj moraš uporabljati. Uporabljaš njihov način, ki ga avtorji downloadajo iz njihovih domačih strani. To je spet maksimiziranje, zato ker imajo potem pri urejanju, tehničnem delu bistveno zmanjšane stroške. Kako pa vlivajo, torej ne toliko na knjižnice, ampak na samo sofinanciranje, je pa jasno: če knjižnice morajo nekaj naročiti, pa denarja za pokrivanje tega ni, v Sloveniji ga tako ali tako tega ni, potem pomeni, da je pritisk na sofinanciranje vedno večji in menim, da se bo ta pritisk še stopnjeval, zaradi tega ker bo za sofinanciranje zahtevalo vedno večji delež denarja. Sedaj so že tako izključene knjige in CD-ROM-i, kmalu pa se bo to zgodilo še papirnim verzijam revij. Tako, da bo država prisiljena, ponovno poudarjam, da stopi noter kot glavni pogajalec in se seveda s tem, ker je to velik pogajalec, povsem drugače pogovarja. Gotovo, da se Nemčija z Elsevierjem drugače pogovarja, kot se bo Slovenija, vendar pa Slovenija lahko te stvari skoordiniira tudi na drugačen način, saj imamo te povezave lahko na več nivojih. Npr. prihodnje leto, ko bo vodila EU, lahko preko teh teles, zagotovo dobro pritiska na dobavitelje. Jaz si težko predstavljam, da bomo knjižnice to zmogle. Mislim, da bodo dobavitelji navsezadnje skušali izriniti še

knjižnice iz trga in bodo skušali prevzemati njihove funkcije. S tem se jim ne bo več potrebno pogajati. Npr. na Hrvaškem se je ministrstvo neposredno pogajalo.

9. Ali se vam zdijo usmeritve ministrstva glede razdelitve denarja na vede korektne, ko gre za tujo literature in baze podatkov? Kakšna je razdelitev v primerjavi z drugimi državami?

V bistvu težko rečem...Neko formulo je potrebno najti in dobro, da ta formula ni tako trdno zasidrana, da je ne bi bilo mogoče malo spreminjati glede na to, kako se stvari razvijajo, kaj se pokaže (nekateri vstopajo notri na novo, nekateri izpadejo ipd.) Gotovo nikoli niso vsi zadovoljni, ni idealnega sistema, moram reči, da malo premalo poznam, kako te stvari funkcionirajo znotraj ministrstva. Mogoče, kar bi si želel je, da bi bil malo bolj transparenten vpliv predloga komisije, na področje financiranja ministrstva. Menim, da mi na komisiji s svojimi predlogi ne moremo kaj dosti vplivati, pa vendarle naše delo ne v komisiji, pač pa tisto, kar delamo v osnovi kot knjižnice, predstavlja pravzaprav enega bistvenih orodij za znanstveno delo v Sloveniji. In takrat, ko je treba o tem govoriti, da je znanosti potrebno dati več, ker je le-ta tista, ki nam bo dala konkurenčnost, pozabimo, da se ta znanost začne pri knjižnicah zato, ker mi zbiramo njihove outpute in smo osnova za njihov naslednji output. Glede na druge države je ponovno potrebno ločiti tiste države, ki s(m)o in pa tiste, ki niso v tranziciji. Torej države, ki smo šele prišle iz prejšnjega ekonomskega sistema v tržni. V tržnem je seveda prepoznavnost tega, da moraš sam poskrbeti za sredstva in take zadeve, zelo jasna in pravzaprav nihče ne računa, da bo kar država dala nek denar, ampak skuša državo prepričati, da naj da ta denar. Torej tudi z državo se pogajaš in tržiš svojo idejo. Potem so tu razni razpisi, ki jih država dela skozi različne svoje forume, kjer se da priti do teh sredstev. Druga stvar je, da je precej več sponzorstva, to preprosto zato, ker je davčna zakonodaja pozitivno nastrojena za taka sponzorstva, pri nas ni. Potem so še vse mogoče druge oblike, kot zapuščine in podobne zadeve, ki ponovno niso davčno obremenjene, če gredo v take namene. Ne bi pa mogel govoriti kvalificirano o tem, kako ima kdo urejeno, pa da poznam te sisteme. Vem pa, da je vsa ta stvar precej bolj odgovorno urejena tudi s strani prosilcev za ta sredstva. Jaz večkrat poudarjam, da se bomo morali začeti učiti se pridobivati sredstva drugje in da bi

bilo mogoče dobro, da bi država raje poskrbela, da olajša možnosti pri pridobivanju sredstev tudi iz drugih virov.

10. Kako ilustrativen je dejansko dejavnik vpliva? Zakaj ste se odločili, da ga upoštevate pri točkovanju glede na to, da ga ponavadi uporabljajo knjižničarji pri odločanju o nabavni politiki?

Glede tega ima vsak svoje mnenje. Kar se tiče vgraditve dejavnika vpliva v samo Metodologijo, je bila ta stvar dana komisiji, delno z uskladitvami Agencije same. Ministrstva, mislim da v vseh administracijah doslej pri nas in tudi pri sedanji Agenciji, se pač znašajo na dejavnik vpliva kot na enega recimo bolj objektivnih načinov ocenjevanja. Žal ga v veliki meri uporabljajo vse države, ki delijo sredstva ali pa ocenjujejo neke projekte ali karkoli preko objav, res pa je, da so nekatere bolj pripete na to, nekatere manj. Slovenija, kar se tiče sedanje usmeritve, pripisuje dejavniku vpliva kar precejšen pomen. Je pa dejavnik vpliva sporen seveda zato, ker je njegov nastanek zasnovan na eni razmeroma reprezentativni zbirki, ki pa še zdaleč ni dovolj reprezentativna, da bi bila dovolj objektivna, t.j. zbirka ISI. Njegov problem je tudi v tem, da je usmerjen predvsem na angleški trg objav, to pomeni v objave v angleškem jeziku (ne vem, procent revij, v bazi ISI, ki tvorijo dejavnik vpliva, predstavlja 10 % vseh revij). Potem faktor vpliva pobirajo za revije, ki sploh niso tiste revije, ki dejansko predstavljajo stroko, imajo le zelo sorodna imena. Znan primer je npr. iz pedagogike, ki sta ga opisala dva nemška avtorja, da so pač leta in leta spremljali eno revijo, potem pa so začeli spremljati drugo revijo, ker je bila narejena napaka in potem so seveda dejavnik vpliva določili na podlagi tega, gre pa seveda za dva popolnoma različna kvalitetna razreda. Problem je, da ne pobirajo revij, ki so iz bolj eksotičnih jezikov. Poleg dejavnika vpliva obstaja tudi novi sistem, ki ga recimo SCORPUS uporablja, t. i. R, ali B-SISTEM. Mislim, da je o tem pisal dr. Žaucer. Gre za nov sistem določanja pomembnosti revije, ki pripelje do podobnih rezultatov z rangiranjem. Ta sistem je malo bolj občutljiv na majhno število objav, to pomeni, da preveč odstopa od neke objektivne sredine, do čim pri faktorju vpliva je pa seveda problem, koliko so zaprte družbe, v katerih avtorji lahko objavljajo. Če imate srečo, da lahko objavljate v nekih revijah, ker ste zraven pri tisti skupini, potem boste seveda imeli objavljene zadeve v revijah z visokim IF, s tem boste vplivali na samo revijo, da se ji bo IF še povišal, ker boste

seveda citirali to revijo in pa vse revije, ki imajo visok IF. To je zaprt krog, ki pelje počasi, počasi, seveda v prevelika odstopanja in bo potrebno sčasoma najti neko boljše rešitev. Gotovo je v redu, če bi lahko poleg IF, vsaj za potrebe lastne države, lastnih sredstev, ki jih delimo znotraj države, upoštevali tudi ostale objave, ki niso v ISI-ju, ki so drugje in, ki jih v nekih zbirkah imamo pobrane, mogoče ne tako dosledno za vse vede, ampak zadnja leta pa gotovo in mislim, da je celo ena od sugestij prof. Južniča, da bi pravzaprav skušali dopolnjevati IF še z nekim izračunavanjem pomembnosti objav, ki pa so tudi v drugih virih, recimo tudi v naših slovenskih virih, ker če ne bomo objavljali v slovenščini, bomo zanemarili slovensko znanstveno terminologijo in potem bo dejansko to destimulativno za to, da bi kdorkoli še kaj objavil. Če pa bomo to upoštevali pri oceni in bo tudi to prinašalo točke, bodo avtorji tisti, ki so seveda manj uspešni v revijah z visokim IF, ravno tako lahko objavljali, ravno tako lahko kandidirali, ravno tako lahko pridobivali javna sredstva, ki se delijo tudi na podlagi teh števil. V medicini konkretno za potrebe Medicinske fakultete, za habilitacije in pa za pridobivanje strokovnih nazivov, upoštevajo izračunavanje delno tudi iz drugih virov, na podlagi zapisov v Biomedicini Slovenici, tako da recimo ta zadeva že kar deluje in bi se verjetno tudi za ostale discipline dalo tako narediti.

11. Kakšni so načrti za prihodnost, pri reševanju problematike sofinanciranja nakupa tuje literature in baz podatkov v Sloveniji? Kaj nameravate izpopolniti oz. dopolniti?

Je povedano tekom drugih vprašanj.

12. Kakšna je po vašem mnenju prihodnost znanstvenega informiranja in komuniciranja?

O tem bi težko govoril, ker to je stvar vseh členov v verigi znanstvenega informiranja in komuniciranja. Mislim, da bo še nekaj časa šlo za povečevanje objavljanja zato, da objavljaš, kar pa bo povzročalo vedno bolj nekontrolirano maso objav, če se ne bodo vrednosti sistemi malo prilagodili, spremenili ali karkoli in če ne bo več virov financiranja raziskovanja, ki ne bodo nujno upoštevali samo teh stvari, ampak recimo tudi kvaliteto predstavitve, reference, preteklo delo ipd. Poleg tega, kako boste nekemu mlademu znanstveniku, ki ima prodorno idejo, omogočili napredovanje, če nima preteklih objav, ne more preko IF

kandidirati, če ni v neki veliki raziskovalni skupini, kjer pa vodja skupine lahko potem pobere vse zasluge, kar je etično seveda sporno, vendar se to dogaja. Potem ponovno ne bo mogel prodreti s svojimi idejami, dobiti denar..Tako da bo za nekaj časa ta model, kot je še naprej deloval. Menim, da je zelo pomembno, da bi se vsaj sprejele te metodologije, da pri objavljaju člankov avtorji navedejo natančno to, kar v medicini že zahtevata reviji New England Journal of Medicine in pa Lancet, da se navede ali procentualno, ali pa natančno opisno, kaj je kdo od avtorjev naredil in koliko je to. To bi bilo že kar precej. Ker je problem pri NTM disciplinah, da se pojavlja vedno večje št. avtorjev in potem je lahko to multiavtorstvo in lahko zelo hitro zvodeni. Če pa je napisano, da so dejansko sodelovali ti in ti ljudje in da so to tudi neki tehniki in ne le visoko znanstveni raziskovalni kadri, vendar pa svoje dobro rutinsko delo dobro uporabijo tudi v tem projektu, katerega produkt je pač ta članek, potem se napiše njihova imena, imajo objavljeno, vendar se točno ve, kaj so delali.

13. Ali menite, da je odprt dostop prihodnost raziskovalne politike?

To je zelo zanimivo vprašanje, zato ker odprt dostop sploh ni odprt dostop kar absolutno, ampak so tudi pri odprtem dostopu določene stvari zaprte. Poleg tega odprt dostop seveda pomeni nek tehnološki predpogoj, da sploh lahko dostopaš. Mislim pa, da se zna zgoditi, da bo pravzaprav odprt dostop postal prevladujoči model in da bodo pravzaprav zaprte družbe dragih revij in dragih združenj prisiljene iti v to, ker če bodo financerji določili, da mora vsak avtor dati članek v odprt dostop, da drugače ne more objavljati, potem bodo seveda morali tudi založniki popustiti. Kaj bodo založniki potem prodajali pa je njihov problem.

Intervju z g. Petrom Čerčedom, ki je bil izveden 23. 8. 2007, ob 10.30

1. Prosim, če mi pojasnite kakšne konkretne praktične probleme, ki nastanejo v postopku ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov (t. j. v evalvacijskem postopku).

Gotovo je en problem, ki smo ga obravnavali na naših sestankih je ta, da se nekaterih podatkov preprosto ne da preveriti, pri nekaterih pa bi bilo preverjanje podatkov v primerjavi z

dobljenimi rezultati zamudno, pač postopek bi bil predolg, preveč kompliciran. Ne da se preveriti, ali je stvar, ki je tam zapisana res taka, kot je. Meni se osebno zdi kar v redu, da mi v veliki meri igramo tudi na zaupanje, čeprav jasno, da kdo tudi kakšno stvar potegne za sebe. Če je človek nekako navajen teh razpisov, gre najprej prebrati metodologijo oz. kako se zadeva, potem ocenjuje, potem pač pri sebi veš, kako to gre. Pri humanistiki je bilo vsaj lani zelo, zelo težko. Jaz osebno to zelo rad govorim, kar sem tudi že jasno in glasno povedal na komisiji. Bil sem namreč zelo razočaran nad mojim delom, na tej komisiji, zato ker je humanistika zelo slabo prišla skozi. Očitno sem slabo preštudiral te stvari, saj sem bil prepričan, da se bo tako kot lani, tudi letos razporejalo znotraj posameznih znanstvenih ved, saj je bilo neko ministrovo napotilo, koliko odstotkov naj bi se namenilo posamezni vedi in je bil rezultat tudi za humanistiko sorazmerno ugoden. Potem pa sem izvedel, da letos temu ni tako, saj gredo vse vede v en koš in hendikep humanistike je tu na številnih nivojih. Kot je znano, se humanistika še vedno poslužuje tako znanstvenih revij kot tudi monografskih publikacij. Zato je včasih veljalo za humanistiko in družboslovje, da lahko prijavitela tudi monografije, to pa sedaj 2, 3 leta ne velja več, prijavi se lahko le znanstvene revije. Vendar v redu, tudi v humanistiki so znanstvene revije vedno bolj v veljavi. Vendar je potem tu druga težava; najboljša humanistična revija je točkovana z x št. točk (mislim da 4 točke). Najboljša, recimo naravoslovna ali pa tehnološka revija je točkovana s približno trikrat večjim št. točk, tako da tukaj ne more iti, da se neka humanistična knjižnica bori za iste točke, kot jih ima naravoslovna. Poleg tega skoraj nobena humanistična revija nima dejavnika vpliva. S tem impact faktorjem je tako, da se za humanistične revije ne računa. SCI in SSCI imata impact factor, Arts&Humanities pa nima impact factorja. Tisto kar je tam, se šteje kot kvalitetna revija in dobi eno število točk (4 točke), medtem ko pri družboslovnih in naravoslovnih glede na to, kakšen ima impact factor, dobi različno število točk (4 do 15 točk). Humanistika dobi vedno enako, najnižje možno število točk, in meni se to zdi katastrofa. Ko smo pripravljali Metodologijo in to, sem na to opozoril, vendar smo potem tako ugotovili, da ni tako, saj humanistične knjižnice tekmujejo med sabo. Sedaj pa ni več tako, saj humanistične knjižnice tekmujejo z vsemi ostalimi knjižnicami prijavljenimi na razpis.

4. Ali ARRS še posebej podpira konzorcijsko financiranje in zakaj? Kako poteka? Kaj natančneje je mišljeno kot overhead oz. kako je določen?

Zelo pogosto so konzorcionalne nabave vezane na elektronske revije, se pravi na revije, ki jih moraš obdržati, da dobiš nek denar o okviru konzorcija tega in tega. Za humanistiko je značilno, da ni skorajda nič teh konzorcionalnih nabav. ARRS pač podpira konzorcije zaradi racionalizacije, ker nakup v konzorciju običajno pomeni kvaliteten nakup za manj denarja, izvorni greh vseh težav pa je, da je denarja sicer vsako leto malenkost več, ampak realno ga je vsako leto manj, glede na gibanje cen itd. Denarja je vsako leto manj, vsako leto je bitka bolj ostra in bolj huda, knjižnice izpadejo iz financiranja tudi tiste, ki so deležne bolj malo denarja in to podpiranje konzorcionalnih nabav, predvsem elektronskih revij, je za tiskane izvode revij slabo. V tem primeru bi se izrecno postavil, da mora tudi humanistika dobiti nek relevanten nabor elektronskih revij. Te stvari so drage, vendar obstajajo. Tako, da na ta način, nekako bi šlo. Tudi skozi Metodologijo se vidi, da ARRS podpira konzorcionalne nabave, vendar je moje osebno mnenje, da bi morali imeti za konzorcionalno nabavo elektronskih revij in baz podatkov dva različna razpisa; eno za elektroniko in drugo za tisk. To dvojje je pogosto vezano; ta povezava lahko ostane, za tiste tiskane revije, ki so pogoj za nabavo elektronskih, saj pač mora ostati, to se da na nek način izpostaviti. Sedaj pa to nekako »flikamo« in nategujemo, en razpis za na eno stran, pa drugi razpis za drugo stran... Kar se overheada tiče za humanistiko, le-ta nima nekih zbirk elektronskih revij, razen, če ni to področje nekako zajeto med družboslovnimi revijami, in jih lahko tudi mi uporabljamo. Zelo težko je odstopiti neka sredstva, za nekaj kar ni tako relevantno.

5. Koliko sredstev ARRS vlaga v nakup tuje znanstvene periodike in koliko v nakup baz podatkov? Zakaj?

Ne vem čisto točno, gre za neka skupna sredstva in podatek je isti za vse. Samostojno pri humanistiki, mislim, da ni nekih sredstev za elektronske revije in baze podatkov. Vse kar je, je za tiskane. In to je zelo problematično. Pri čemer je potrebno upoštevati, da sredstva, ki jih dobijo humanistične knjižnice, so smešna, v primerjavi s sredstvi, ki jih dobijo nekatere

druge knjižnice, kar je v bistvu razumljivo, saj so naše revije, načeloma neizmerno cenejše, od nekih npr. vrhunskih medicinskih revij.

6. Prosim, če mi pojasnite, zakaj knjige niso več predmet sofinanciranja.

Jaz sem zelo proti temu, zato ker če govorim iz stališča moje knjižnice, ki je v največji meri humanistična in tudi spada v humanistiko, ne vem kakšen, ampak radikalno višji odstotek denarja porabimo za nakup monografskih publikacij. Sredstva, ki jih porabimo za revije, so majhna. Večino dobimo s knjižno izmenjavo, imamo dobro založniško produkcijo. Jaz igram po pravilih igre, ker se mi zdi, da je to potrebno. Da pa ni monografij, to se mi zdi pa katastrofa, ravno zaradi tega, ker mi vsako leto delamo statistike in vidimo, da veliko denarja potrošimo za nakup monografij. To se kaže tudi v Metodologiji za vrednotenje znanstvenega dela. Npr. v biologiji objavljena monografija pomeni zelo malo, je slabo vrednotena, v humanistiki je to največ. To potrebo po upoštevanju monografij za humanistične knjižnice je tudi videti iz poročil iz lanskoletnega razpisa, saj so humanistične knjižnice o porabi sredstev navajale tudi nakup monografskih publikacij. To smo pač morali zavriniti, ker to ni predmet razpisa. Jaz sem sicer prav nežno skušal vplivati na to, vendar nekako nisem bil preveč uspešen. Žal tudi humanistika ne dobi več 10 %, ker se ne deli več tako, čeprav so taka napotila Ministrstva. Odločil sem se, da bom šel prav preračunati, kolikšen delež financ gre na humanistiko. Predvidevam pa, da monografije niso oz. ne smejo biti predmet razpisa, ker je pri njih mnogo težje kot pri znanstvenih revijah vrednotiti kvaliteto in relevantnost, čeprav bi se dalo najbrž urediti tudi to.

7. Ali na dejstvo, da več sredstev dobijo naravoslovne, tehnične vede ter biomedicina kaj vpliva tudi podatek, da so cene teh revij precej višje, kot je značilno za ostala področja?

Vpliva sigurno na ta način, da so zneski, za katere prosijo humanistične knjižnice, znatno nižji. To je sreča, zato ker mi zaradi tega razloga lahko številčno več revij nabavimo. Čeprav je tudi v humanistiki trend tak, da tudi v humanistiki tiste res kvalitetne revije, zvišujejo svoje cene, čeprav še zdaleč ne toliko, kot v medicini npr. Res, da še zdaleč ne toliko, vendar na prvi pogled, če pogledaš tiste tabele, se zdi, da ogromno humanističnih

knjižnic oz. knjižnic v povezavi s humanistiko dobijo pa sredstva, vendar jih je tako malo (sredstev namreč), da je to za humanistiko ponižujoče. Tako da po mojem mnenju to daje nek lažen vtis, ravno zaradi tega, ker se veliko št. revij da kupiti za manjši denar. Tudi teh 10 % namenjenih humanistiki, bi bilo v redu, če bi res tako bilo.

8. Kako vplivajo založniške politike na nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov ter tudi (če sploh kaj) na sofinanciranje s strani ARRS?

Kadar gre za neke večje nabave, tudi pri revijah striktno to počnem, nabavljam preko ponudnika iz tujine, in sicer iz razlogov kot je cena, ker je skoraj vedno zraven tudi elektronski dostop. Naročamo izključno samo revije, ki ustrezajo kriterijem za znanstvene revije iz razpisa, ki jih še ni v drugih knjižnicah oz. v primerih, ko so izrazito pomembne tudi za naše raziskovalce, naročamo tudi takšne, ki so že tudi druge. Menim namreč, da je potrebno upoštevati tudi teritorialno pokritost Slovenije, pri čemer imam v mislih predvsem relacijo Maribor, Ljubljana, Koper. Tako, da pri nas z založniki ni neke divje bitke. Kar se monografij tiče, so prihajali založniki in podstavljali različne ponudbe in vsi ponudniki iz Slovenije imajo praviloma enake ali višje ali celo znatno višje cene. Noben založnik iz Slovenije nima on-line pregleda, kaj se z mojim naročilom dogaja. Zgodilo se je, da sem klical od Poncija do Pilata, kje je moja knjiga, kaj se z njo dogaja. Namreč tisti, ki rabi knjigo mora vedeti, kje ta knjiga je in kaj se z njo dogaja. Pri tem dobavitelju, ki ga imam, lahko ves čas vem, kaj se z mojo knjigo dogaja, redno pa me tudi obvešča, če pride do kakšnih sprememb. Kar se vpliva na sofinanciranje tiče, slabo poznam te stvari. Za nekatere večje knjižnice se vidi, da favorizirajo konzorcijske nakupe, kar se mi zdi čisto v redu glede na to, da je potem to nižja cena ipd. Jaz za vse revije in za vse monografije (čeprav niso upoštevane) tudi dobim nižjo ceno, ker naročam pri takem ponudniku. Kadar vidim, da gre za večje naročilo, pregledam več ponudb in se pač odločim za najboljšo – čeprav ponavadi že vem, kdo bo ta. Težava je tudi v tem, ker se težko dogovarjam z enim založnikom, ker pri nobenem ne kupimo neke bajne količine. Še zlasti pa vnaprej ne vem, kaj bo. Nabavna politika naše knjižnice je namreč taka, da nabavljamo gradivo za potrebe raziskovalcev. Moje delo potem je, da izberem najcenejšo ponudbo in tisto potem naročim. Tako da jaz tudi naprej ne vem, kaj bo in se samo z neko

založbo ne morem pogajati. Skratka na ta način se izpostavi neka specifika humanističnih knjižnic. Že uporabniki npr. so drugačni kot pa npr. naravoslovci ali pa zdravniki.

9. Ali se vam zdijo usmeritve ministrstva glede razdelitve denarja na vede korektne, ko gre za tujo literature in baze podatkov? Kakšna je razdelitev v primerjavi z drugimi državami?

Glede na že prej povedano, torej da so cene revij na drugih znanstvenih področjih višje, se mi zdi pošteno, da ima humanistika 10 %. Bolj kar me moti, je nepoštenost pri kriterijih. Namreč to bi tudi striktno moralo biti 10 % in znotraj tega bi se moral razpis tudi odvijati in imeti ločen razpis. Da se določi: humanistika ima na voljo toliko in to bi se razdelilo. Temu bi se potem lahko prilagodila merila. Obdržimo to, da gre za neko doto in tisti, ki so izredno dobri dobijo plus določeno število odstotkov, tisti, ki so malo manj dobri, dobijo minus določeno število odstotkov in tisti, ki so zanič, izpadejo. Problem je, da je lani še bilo tako, letos pa ni več. Lani npr. je bilo točkovanje za humanistiko, znotraj humanistike. Tako se najboljšemu znotraj humanistike ni bilo potrebno primerjati z najboljšim iz medicine ali pa naravoslovja.

10. Kako ilustrativen je dejansko dejavnik vpliva? Zakaj ste se odločili, da ga upoštevate pri točkovanju glede na to, da ga ponavadi uporabljajo knjižničarji pri odločanju o nabavni politiki?

Tu smo ponovno pri tistem, kar sem že prej rekel; najboljša humanistična revija avtomatsko dobi najnižje število točk. Faktorja vpliva namreč v humanistiki enostavno ni, ker ga za humanistične revije ne računajo. Lahko sicer najdete v Social Science Citation Index kakšno humanistično revije, če npr. posega na področje družboslovja. Pa tudi res je, da preden kakšna humanistična stvar pride v veljavo, hitro mine precej časa. Veliko stvari je tudi lokalno pogojenih, kar pa še ne pomeni, da so zato slabše.

Po mojem mnenju bi moral tisti, ki financira znanost in tehnologijo le zagotoviti neka sredstva in zaupati znanstveni srenji, da bo uporabila tisto, kar je dobrega in da bo izpljunila tisto, kar je slabega. Potrebno bi bilo zagotoviti neka sredstva, da človek lahko dela, da se mu

ni potrebno vsako leto prijavljati na ne vem koliko razpisov. To je ena stran. Druga stran pa je, ko delujem v okviru neke komisije, ki mora za namen preglednosti in »objektivnosti« vzpostaviti merila, ki so na nek način primerljiva. V tem primeru je faktor vpliva zelo koristen. Da bi opustili nekaj takega, kot je faktor vpliva, je tu zelo težko govoriti. Lahko se pač upošteva faktor vpliva, čeprav lahko faktorju vpliva oporekaš številne stvari; od angloameriškega vpliva do skomercializiranosti. Na tem mestu pa moram ponovno izpostaviti neprimerljivost humanističnih znanstvenih revij z ostalimi. Upoštevanje faktorja vpliva kot kriterija po mojem implicira nujnost po ločenem ocenjevanju revij po znanstvenih vedah.

11. Kakšni so načrti za prihodnost, pri reševanju problematike sofinanciranja nakupa tuje literature in baz podatkov v Sloveniji? Kaj nameravate izpopolniti oz. dopolniti?

Jaz sem na sestanku odločno povedal, da če ne bo delitev sredstev na posamezne vede, bom odstopil, ker sicer to nima smisla. Pomembno se mi zdi, da pač ostanejo neka ministrova napotila, nek okvir za posamezno znanstveno vedo. Potem govorimo o tem, da naj bi se bolj podpiralo financiranje konzorcijev. Poudarjam pa, da bo težko doseči nekaj, s čimer bodo vsi zadovoljni.

12. Kakšna je po vašem mnenju prihodnost znanstvenega informiranja in komuniciranja?

Vsaj v humanistiki bodo klasične knjižnice nedvomno ostale. Vendar se tudi na tem področju že uveljavlja »elektronika« (npr. obstajajo že razne 3-D simulacije ipd.) Ne da elektronika bo tukaj, to že je, vendar je vprašanje, kdaj se bo to zgodilo in na kakšen način. Obstaja več različnih možnosti, kako se da informatizacijo s pridom vpeljati tudi v humanistično knjižnico. Eden od najbolj logičnih se zdi digitalizacija starejšega knjižničnega pa tudi drugega (arhivskega, slikovnega, ...) gradiva.

13. Ali menite, da je odprt dostop prihodnost raziskovalne politike?

Seveda sem takoj za odprt dostop, vendar mora biti zadeva malo moderirana. Preveč odprtega dostopa tudi ni dobro. Npr. Wikipedija je tak primer, kjer lahko vsak napiše karkoli želi, potem pa to študentje citirajo. Vendar jaz nekako verjamem v to, se mi zdi, da gre svet v to smer. Npr. jaz dam tebi zastonj, ti daš meni zastonj. Sicer je to zelo težko zagovarjati iz tako majhne knjižnice, kjer lahko veliko dobimo in zelo malo ponudimo, a vseeno, jaz stojim za tem. Od odprtega dostopa, do medknjižnične izposoje, to bi moralo biti vse zastonj.

14. Kaj bi po vašem mnenju še veljalo izpostaviti v tem kontekstu?

Na tak način, kot je sedaj, je taki mali ustanovi zelo težko priti zraven. Ena stvar, ki sem jo malo v afektu rekel na komisiji je, da so v veliki prednosti res veliki in res dobri iz Ljubljane in nekaj malega iz Maribora in z njimi, se nikakor ne moremo kosati. Sedaj ne vem, ali je to financerju v interesu. Po eni strani so favorizirani že samo s tem, da so v Ljubljani. Potem je tukaj zelo dolgo desetletno ali več obdobje, ko so se te fakultete in knjižnice počasi formirale in imajo dolgo tradicijo. Manjši in mlajši se v takem prostoru zelo težko uveljavimo. Sredstev pa je vedno manj in to je velik problem. Npr. tukaj na naši fakulteti imamo raziskovalca, ki je bil v ZDA, kjer je imel dostop do elektronskih revij s področja humanistike. Ko se je vrnil v Slovenijo, je imel omogočen dostop do zbirke še pol leta in je potem shranjeval na disk vse, kar bi mu morda lahko kdaj prišlo prav. Menim, da bi te stvari pri nas res morali urediti.

Intervju z mag. Dragotinom Kardošem, ki je bil izveden 30.8.2007, ob 10.00 uri

1. Prosim, če mi pojasnite kakšne konkretne praktične probleme, ki nastanejo v postopku ocenjevanja prijav, za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov (t. j. v evalvacijskem postopku).

Strokovno telo pri točkovanju direktno ne sodeluje, dobi namreč že zrangirane prijave v obliki prednostne liste, ki jo pripravi strokovna služba ARRS, tako samo pregleda, če točkovanje ustreza evalvacijskim merilom in izvede potrebne korekture. Kar se pa tiče Pravidnika, so po mojem mnenju njegove pomanjkljivosti zlasti naslednje:

- Pravilnik je v določenih delih še premalo dodelan, nekatere stvari bi bilo potrebno popraviti, potrebno bi bilo izločiti podvajanje revij in baz podatkov tako, da jih ne bi bilo mogoče nabaviti
- glede na postopke ocenjevanja, ki so povezani s Pravilnikom in Metodologijo, je trenutno premalo možnosti za vključitev večjega števila baz podatkov
- tendenca naj bi bila večje število nabav preko konzorcijev tako, da bi se v prihodnosti vse, kar je mogoče, nabavljalo kar preko konzorcijev.

2. Katere so po vašem mnenju največje pomankljivosti Pravilnika oz. Metodologije?

Nekako se to vprašanje navezuje na prejšnje. Kot sem že rekel, bi bilo potrebno določene stvari dodelati, dati večji poudarek konzorcijem. Natančneje bi bilo potrebno opredeliti, katere revije sofinancirati in katere ne, potrebna bi bila tudi večja koordinacija, preden se knjižnice odločijo za nabavo. Morda gre tu tudi za problem same Metodologije, čeprav je seveda Metodologija narejena na osnovi Pravilnika.

3. Kako je ta problematika urejena v tujini oz. kako bi njihove izkušnje primerjali s Slovenijo?

Ne poznam sistemov za posamezne države. Poznam pa npr., da se za nabavo strokovne literature za knjižnico The University of Manchester pogaja kar Univerza sama (imajo za to posebej določeno strokovno telo). Pri nas pa Univerze pravzaprav ni zraven.

4. Ali ARRS še posebej podpira konzorcijsko financiranje in zakaj? Kako poteka? Kaj natančneje je mišljeno kot overhead oz. kako je določen?

ARRS v bistvu zaenkrat premalo podpira konzorcije, kar je posledica tega, da se je tradicionalno že leta bolj sofinanciralo periodiko. Trenutno sofinancira 3 konzorcije (NUK, CTK, UL-Biotehniška fakulteta). Kar pa se overheada tiče, gre tu za stroške, ki jih imajo posamezne knjižnice, da lahko participirajo kot članice konzorcija. Nosilec konzorcija dobi

ustrezna sredstva, za overhead pa dobijo sredstva posamezne knjižnice, ki so članice konzorcija.

5. Koliko sredstev ARRS vlaga v nakup tuje znanstvene periodike in koliko v nakup baz podatkov? Zakaj?

Natančne številke ne poznam. Kolikor mi je znano, naj bi se približno 90 % sredstev vlagalo v tujo znanstveno literaturo in 10 % v baze podatkov. Tako razmerje je že več let nazaj.

6. Prosim, če mi pojasnite, zakaj knjige niso več predmet sofinanciranja?

To je povezano s tem, da gre v tem primeru za sofinanciranje tuje znanstvene literature in baz podatkov, knjige pa se naj ne bi financirale iz teh sredstev. Do lanskega leta so se sicer do polovice pridobljenih sredstev za posamezno knjižnico na področjih družboslovja in humanistike, izjemoma lahko uporabila tudi za sofinanciranje nabave knjig.

7. Ali na dejstvo, da več sredstev dobijo naravoslovne, tehnične vede ter biomedicina kaj vpliva tudi podatek, da so cene teh revij precej višje, kot je značilno za ostala področja?

To je res samo na prvi pogled. Osebno menim, da glede na cene revij, ki pripadajo skupini NTM, knjižnice iz teh področij, ne dobijo preveč sredstev. Mogoče bi bilo celo potrebno določiti višji odstotek. Glede na trenutne usmeritve Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, je izven z Usmeritvami določenega razreza sredstev možno prerazporediti le zelo majhen odstotek sredstev. Strokovno telo razmišlja, da bi predlagalo spremembo tega določila, čeprav je verjetno malo možnosti za uspeh.

8. Kako vplivajo založniške politike na nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov ter tudi (če sploh kaj) na sofinanciranje s strani ARRS?

Založniške politike seveda vplivajo, če ne drugače, s skoraj rednim vsakoletnim dvigom cen. (za enak denar se dobi vedno manj). Žal se na to ne da vplivati. Je pa res, če govorim s stališča naravoslovja, da so najkvalitetnejši založniki hkrati tudi najdražji in tudi s tem posredno vplivajo na nabavo tuje znanstvene literature. Namreč, če npr. Elsevier cene svojih revij podraži, moramo to sprejeti, ker so to revije, ki jih ni mogoče kar tako odpovedati.

9. Ali se vam zdijo usmeritve ministrstva glede razdelitve denarja na vede korektne, ko gre za tujo literature in baze podatkov?

Kar se razdelitve denarja za druga področja tiče, težko komentiram, saj sam pripadam naravoslovcem. Zanj pa lahko rečem, da se mi zdi odstotek, ki mu je namenjen, prenizek. Potrebna bi bila tudi večja fleksibilnost. Kar pa se baz podatkov tiče, zastopam stališče, da bi morali iti v konzorcijske nabave tako, da bi, kjer je to mogoče, združili v konzorcij vse knjižnice tistega raziskovalnega področja (ali področij), ki ga le-ta pokriva. Trenutno se v konzorcije žal ne morejo vključiti vsi, ki bi to želeli, ker nimajo dovolj denarja. Če bo želela država izpolniti svoje zastavljene cilje na področju raziskovanja, bo morala bolj izdatno sofinancirati tujo znanstveno literaturo in baze podatkov.

10. Kako ilustrativen je dejansko dejavnik vpliva? Zakaj ste se odločili, da ga upoštevate pri točkovanju, glede na to, da ga ponavadi uporabljajo knjižničarji pri odločanju o nabavni politiki?

Dejavnik vpliva po mnenju nekaterih ni ravno optimalno merilo. Temu se pridružujem tudi sam, vendar ker trenutno boljšega ni, je smiselno, da se kvaliteta znanstvenega dela vrednosti na tak način. Zato se tako kot pri vrednotenju raziskovalnega dela, kjer so revije iz SCI in SSCI razdeljene v kvartile, to ustrezno uporablja tudi pri nabavi tuje znanstvene literature. Menim, da je to zaenkrat smiselno, ker se s tem poveča nabava najbolj kvalitetnih revij.

11. Kakšni so načrti za prihodnost, pri reševanju problematike sofinanciranja nakupa tuje literature in baz podatkov v Sloveniji? Kaj nameravate izpolniti oz. dopolniti?

V strokovnem telesu je tekla beseda o čim večjem sofinanciranju konzorcijev (kar je žal ostalo nedorečeno). Poleg tega sem mnenja, da se mora Pravilnik ustrezno popraviti in dopolniti. Povečati se mora tudi sofinanciranje konzorcijskih nabav. Vendar pa je pri tem potrebno poudariti, da morajo ostati tiste revije, ki so pomembne za stroko (ki jih imajo knjižnice od začetka). Prav tako morajo ostati nekatere revije zaradi založniških politik (npr. pri Science Direct je potrebno imati naročeno tudi tiskano verzijo revije). Zavzemam pa se tudi za večji odstotek tako imenovanih gibljivih sredstev .

12. Kakšna je po vašem mnenju prihodnost znanstvenega informiranja in komuniciranja?

Lahko rečem, da bo le-to vsekakor še potrebno. Klasičnih informacijskih poizvedb ni več, saj jih raziskovalci opravljajo sami. Ostale pa bodo nekatere specialne poizvedbe na specializiranih bazah podatkov, ki jih bodo morali tudi v bodoče opravljati specialisti za področje (npr. v kemiji je znana baza spojin Registry, ki ni poceni, vendar so poizvedbe v njej za nekatera področja znanosti neobhodne (farmacija). Menim, da se bodo take baze še bolj specializirale. Razrešiti bi bilo potrebno še problem arhiviranja elektronskih virov, ki trenutno še ni ustrezno rešeno. Hkrati si ne predstavljam, da leposlovnih del v klasični obliki ne bi bilo več. Zato se za prihodnost znanstvenega informiranja in komuniciranja ni bati.

13. Ali menite, da je odprt dostop prihodnost raziskovalne politike?

Odprt dostop predstavlja možnost dosega do prispevkov tudi za tiste, ki imajo finančne težave. Vendar pa pri tem obstaja često tudi problem znanstvene verificiranosti teh prispevkov. Naj kot primer navedem ArXiv Cornell University, kjer so objavljeni prispevki, ki niso šli skozi ustrezní postopek recenzije. Tu vidim osnovni problem odprtega dostopa, poleg problemov, ki so povezani z arhiviranjem takega elektronskega gradiva. Če pa bi se to uredilo, bi bil odprt dostop, lahko idealna rešitev. Vprašanje je le, kaj bodo na to rekli založniki.

12. 1 POVZETKI INTERVJUJEV

1. Nedoslednosti v okviru evalvacijskega postopka oz. Pravidnika in Metodologije

- komisija določa kriterije, katere pa knjižnice razumejo drugače, kot je bilo mišljeno; prijave so bile pregledane in videlo se je, da nekaj točk v redu razloženih (npr. del naročil preko konzorcijev, in tukaj ARRS zanima, kolikšen del, ki so jih prijaviteli na razpis, je naročenih v okviru konzorcijev, in ne kolikšen del vseh revij, ki jih imajo naročenih, je v okviru konzorcijev),
- pomembno bi bilo analizirati, kateri so tisti kriteriji, ki so za ARRS najbolj pomembni; nekateri kriteriji tudi preveč vplivajo na skupno oceno,
- potrebno bi bilo izločiti podvajanje revij in baz podatkov tako, da jih ne bi bilo mogoče nabaviti, skratka potrebna bi bila boljša koordinacija knjižnic preden se začne proces sofinanciranja,
- glede na postopke ocenjevanja, ki so povezani s Pravidnikom in Metodologijo, je trenutno premalo možnosti, za vključitev večjega števila baz podatkov,
- tendenca naj bi bila večje število nabav preko konzorcijev tako, da bi se v prihodnosti, vse kar je mogoče, nabavljalo kar preko konzorcijev,
- nekaterih podatkov se ne da preveriti,
- dobro bi bilo narediti enotna merila za vsa področja, kar pa je izredno težko,
- od letos dalje ni več razporeditve znotraj znanstvenih ved (humanistika npr. tekmuje z Inštitutom Jožef Štefan),
- ne vključenost monografskih publikacij, saj verjetno niso oz. ne smejo biti predmet razpisa, ker je mnogo težje, kot pri znanstvenih revijah vrednotiti kvaliteto in relevantnost, čeprav bi se verjetno tudi to dalo vključiti,
- Arts&Humanities nima faktorja vpliva, kar je posledica tega, da humanistika vedno dobi enako, najnižje število točk,
- za veliko število publikacij se ne da kandidirati, saj kljub temu, da je naslov znanstvena literatura, ni nobenih knjig, priročnikov, CD-ROMOV itd.
- natančneje bi bilo potrebno opredeliti, katere revije sofinancirati in katere ne

- večina knjižnic je delno financirana, druge pa v celoti (npr. CTK). In tu nastopi velik problem (npr. knjižnica IJS je delno financirana in zato na razpis lahko prijavi tiste revije, ki imajo najvišji impact factor in s tem dobi več točk posledično pa tudi več denarja. CTK mora prijaviti vse revije, ker je v celoti financiran, torej tudi tiste, ki imajo slabši impact factor in to jim zelo zniža točke. Vendar se ARRS zagovarja, da to ni njihov problem, ker je tendenca ARRS, da financira le najboljše revije. To bi bilo morda dobro spremeniti oz. ARRS bi se moral odločiti ali financira vse revije, ali le določene).

2. Urejenost problematike sofinanciranja v tujini

- V Nemčiji država kupi državne licence za vse knjižnice in tako imajo vse knjižnice dostop do informacijskih virov in praktično ne obstaja neka denarna kompenzacija.
- Pri Kanadčanih so tudi ustanovili neko tako podjetje, ki je tisto, ki se v imenu države pogaja z dobavitelji, potem pa kupi vse, ima svoj odbor, ki tudi sklepa o tem, kaj se bo še nabavilo, nekako podobno.
- Eden od intervjujancev je izpostavil kar primer, kjer se pogaja Univerza, in sicer je to The University of Manchester; sicer pa je v večini primerov tako, da imajo kriterije posamezne Univerze, saj tega, da bi država financirala nabavo, v večini držav ni.

3. Problematika konzorcijskega financiranja

Glede na mnenja članov strokovnega telesa je tendenca, da ARRS bolj podpira konzorcije, vendar imajo o tem zelo deljena mnenja. Izpostavila sem predvsem sledeče predpostavke:

- prijave na razpis so lahko dveh vrst, in sicer samostojne prijave ali pa prijave za konzorcij (Prijave za konzorcij se obravnavajo posebej. Imamo neko vsoto denarja, ki je namenjen za nakup tuje literature in baz podatkov, in od tega je določen del, ki je namenjen za spodbujanje konzorcijev. Ta delež se razdeli med konzorcije, kolikšna je njegova številka pa je odvisno od vodstva ARRS),

- overhead: ta delež je v bistvu tisto, kar neko knjižnico dodatno bremeni, pri tem ko stopi v konzorcij; nosilec konzorcija dobi ustrezna sredstva, za overhead pa dobijo sredstva posamezne knjižnice, ki so članice konzorcija,
- ARRS naj bi v bistvu zaenkrat premalo podpirala konzorcije, kar je posledica tega, da se tradicionalno že leta bolj sofinanciralo periodiko,
- podpiranje konzorcionalnih nabav, predvsem elektronskih revij, je izrecno za tiskane izvode revij slabo,
- za humanistiko je značilno, da ni skorajda nič teh konzorcionalnih nabav, s čimer področje humanistike ponovno nič ne pridobi,
- denarja je vsako leto manj,
- overhead predstavlja velik del proračuna za tiste knjižnice, ki naj bi imele predvsem elektronske revije (predvsem iz področij NTM); če se bo povečal delež konzorcijskega financiranja, je velik problem, koliko časa bodo knjižnice še lahko vztrajale pri papirnih verzijah.

4. Vpliv višjih cen iz skupine NTM, na tudi večji obseg sredstev pri sofinanciranju

- gotovo je to en faktor, zato ker lahko npr. znotraj NTM za 5000 EUR kupiš eno revijo, v družbosloju in humanistiki pa celotno zbirko,
- to je dobro za humanistične knjižnice, ker na ta način res lahko kupijo precej večje število revij, čeprav je trend zviševanja cen prisoten tudi na tem področju.

5. Vpliv založniških politik na sofinanciranje

- kar se tiče vlivanja založniških politik, ima ministrstvo usmerjenost v elektronske revije zaradi lažje dostopnosti ter zato, da za isto ceno več ljudem ponudiš več informacij; to se običajno doseže v okviru konzorcijev in elektronskih revij,
- problem pri založniških politikah je tudi velika fuzija založnikov, saj vsaj za NTM obstajajo trije ali štirje agregatorji, se pravi veliki lastniki, ki so pokupili več ali manj vsa blagovna imena in zato prodajajo veliko število revij,

- založniške politike seveda vplivajo, če ne drugače, s skoraj rednim vsakoletnim dvigom cen (za enak denar se dobi vedno manj).

6. Problemi dejavnika vpliva, ki prinese kar precej točk, k ogre za dodelitev sredstev

- dejavnik vpliva je sporen seveda zato, ker zasnovan na eni razmeroma reprezentativni zbirki, ki pa še zdaleč ni dovolj reprezentativna da bi bila dovolj objektivna, t.j. zbirka ISI
- usmerjen je predvsem na objave v angleškem jeziku
- problem je, da ne vključujejo revij, ki so iz bolj eksotičnih jezikov, ki jih lahko bere oz. uporablja manjše število uporabnikov
- raziskovalci si želijo objavljati v revijah, ki imajo visok IF, da se lahko uveljavijo, s tem pa posamezni reviji, še zvišujejo IF; to je zaprt krog, ki pelje počasi, počasi, seveda v prevelika odstopanja in bo potrebno sčasoma najti neko boljšo rešitev
- ker dejavnik vpliva po mnenju nekaterih ni ravno optimalno merilo, se tako kot pri vrednotenju raziskovalnega dela, kjer so revije iz SCI in SSCI razdeljene v kvartile, to ustrezno uporablja tudi pri nabavi tuje znanstvene literature; to je zaenkrat smiselno, ker se s tem bolj poveča nabava najbolj kvalitetnih revij
- najboljša humanistična revija avtomatsko dobi najnižje število točk, saj faktorja vpliva namreč v humanistiki enostavno ni, ker ga za humanistične revije ne računajo. Lahko sicer najdemo v Social Science Citation Index kakšno humanistično revije, če npr. posega na področje družboslovja

7. Prihodnost reševanja problematike nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov

- komisija ima namen razpravljati o sami Metodologiji,
- komisija želi tudi analizirati napake, ki so se pojavile v razpisu in na osnovi tega predelati navodila in spremeniti kakšno točko.

- velik problem predstavlja višina sredstev namreč, če bi sredstva povečali za namesto 5 %, za 15-20 %, se bo to pri večjih knjižnicah zelo poznalo,
- tendenca gre tudi v smer k večjemu sofinanciranju konzorcijev,
- Pravilnik se mora ustrezno popraviti in dopolniti, vendar morajo pri tem ostati tiste revije, ki so pomembne za stroko (ki jih imajo knjižnice že od začetka); poleg tega morajo ostati tudi nekatere revije zaradi samih založniških politik,
- komisija si želi več gibljivih sredstev (t. j. da bi se višina sredstev bolj fleksibilna glede na posamezen razpis),
- za dostop do informacijskih virov bi se lahko pogajala država, vsaka knjižnica pa za dostop do teh virov prispeva nek delež, ki se lahko izračunava tako, kot te deleže izračunavamo sedaj; Slovenija bi se lahko npr. prihodnje leto pogajala, ko bo predsedovala EU (je pa pri tem potrebno upoštevati tudi dejstvo, da so državni konzorciji praviloma dražji, kot konzorciji posameznih knjižnic),
- pokazalo se je, da sodelovanje v konzorcijih prinese veliko več točk, zato bo verjetno potrebno malo povečati konzorcionalne nabave, torej sredstva, ki bodo namenjena konzorcionalnim nabavam,
- morda bi bilo za revije iz skupine NTM določiti še malo višji odstotek (strokovno telo razmišlja, da bi predlagalo spremembo tega določila, čeprav je verjetno malo možnosti za uspeh).

8. Problem odprtega dostopa

- je predvsem v nerecenziranosti prostodostopnih virov,
- zaenkrat ARRS zahteva objave v revijah s čim višjim IF.

13 CITIRANI VIRI

1. Burrows, S., Calder L. 2006. A review of electronic journal acquisition, management, and use in health sciences libraries. *Journal of Medical Library Association*, let. 94, št. 1, str. 67-74.

2. Butler D. 1999. The writing is on the web for science journal in print. *Nature*, let. 397, str. 195-200.

3. Chen, FL, Wrynn P, Rieke JL 2001. Electronic journal access: how does it affect the print subscription price? *Bulletin of the Medical Library Association*, let. 89, št. 4, str. 363-371.

4. Cox, J. 2003. Value for Money in Electronic Journals: a survey of the early evidence and some preliminary conclusions. *Serials Review*, let. 29, št. 2, str. 83-88.

5. Čuk, A. 2001. Elektronske revije in posredovanje znanja = electronic journals and knowledge transfer. V: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, strokovno posvetovanje, Radenci, 10.-12. oktobra 2001. *Digitalna knjižnica*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2001, str. 123-130.

6. Jelušić, S. 2004. Electronic publishing and open access – dilemmas and perspectives in Croatia = elektronsko založništvo in odprt dostop – dileme in perspektive na Hrvaškem. V: 10. strokovno posvetovanje specialnih knjižnic in 3. strokovno posvetovanje visokošolskih knjižnic z mednarodno udeležbo, Ljubljana, 18.-19. november 2004 = 10th Slovenian Conference of Special Libraries and 3rd Slovenian Conference of Academic Libraries with International Attendance, Ljubljana, November 18-19, 2004. *Vloga specialnih in visokošolskih knjižnic v procesu evropske integracije*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2004, str. [53]-60.

7. Južnič, P. 2000. Ali so možna skupna merila in standardi za organizacijo in poslovanje specialnih knjižnic? = are shared principles and standards for the organisation and working of special libraries possible? V 8. posvetovanje Sekcije za specialne knjižnice, Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Ljubljana, 16. - 17. november 2000. *Vloga specialnih knjižnic pri pospeševanju družbenega in gospodarskega razvoja. Izgradnja knjižničnih zbirk: pridobivanje in izločanje gradiva.* Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 2000, str. 11-22.

8. Južnič, P. 1990. Bodočnost knjižnic in njihovo financiranje. *Knjižnica*, let. 34, št. 3, str. 159-166.

9. Južnič, P., Mandelj, T., Pečlin, S. 2006. Information support for the evaluation of research activities. V BOBCATSSS Symposium. Information, innovation, responsibility :information professional in the network society: proceedings of the 14th BOBCATSSS Symposium, 30. January - 1. February 2006 in Tallinn. Tallinn: Tallinn University, Department of Information Studies, Aalborg: Royal School of Library and Information Science, str. 211-222.

10. Južnič, P. 2005. Integracija tradicionalne in digitalne knjižnice, skozi trnje k zvezdam? = integration of tradicional and digital library, per aspera as astra? V Strokovno posvetovanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, Portorož, 24.-26. oktober, 2005 = Professional Conference of Union of Associations of Slovene Librarians, Portorož, October 24-26, 2005. *Informacijski viri in storitve knjižnic v elektronskem okolju.* Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2005, str. 37-53.

11. Južnič, P. 1990a. Koordinacija, selekcija in financiranje nabave primarnih dokumentov v osrednjih in specialnih knjižnicah. - V: 3. posvetovanje sekcije za specialne knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, Ljubljana, 15.-16. november 1990. *Vloga specialnih knjižnic pri pospeševanju družbenega in gospodarskega razvoja: za vključevanje v Evropo.* V Ljubljani: Centralna tehniška knjižnica, 1990, str. 241-251.

12. Južnič, P. 2007. Using a decision grid process to evaluate library collections on the way to post-print times. V LIDA 2007, Dubrovnik and Mljet Croatia, May 28 – June 02, 2007. *Users and Use of DL & Economics of Digital Libraries*. [S.l. : s.n.], 2007, str. 77-88.

13. Koražija N. 2007. Središčna točka: iz znanosti v gospodarstvo? Ne nasprotno. *Manager*, let. 2007, št. 1-3, str. 24-27.

14. Liu L.G. 2001. The contribution of library collections to prestige of academic programs of universities: a quantitative analysis. *Library Collections, Acquisitions & Technical Services*, let. 25, str. 49-65.

15. Liu L.G. 2005. Factors determining subscription prices of scholarly journals in business discipline: themes and variations. *Library Collections, Acquisitions & Technical Services*, let. 29, str. 382-394.

16. Liu Z. 2006. Print vs. electronic resources: a study of user perceptions, preferences, and use. *Information Processing & Management*, let. 42, str. 583–592.

17. *Merila in standardi za organizacijo in delovanje specialne knjižnice*. 2000. [online]. [uporabljeno 2007-08-05]. Dostopno na URL:
http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/doc/merila_standardi.doc.

18. *Metodologija ocenjevanja prijav za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2007*. [online]. [uporabljeno 2007-06-07]. Dostopno na URL:
<http://www.arrs.gov.si/sl/infra/tujlit/akti/metod-tuja-literatura-07.asp>.

19. Musek, M. 2002. Kazalci, ki odločajo o odpovedovanju/naročanju revij na papirnem mediju v knjižnicah slovenskega biomedicinskega kroga. *Knjižnica*, let. 46, št. 4, str. 189-215.

20. Musek, M. 2002a. Kdo pa bere to revijo?: kazalci, ki odločajo o odpovedovanju/naročanju strokovnih revij na papirnem mediju v specialnih in visokošolskih knjižnicah. *Knjižnica*, let. 46, št. 4, str. 149-187.

21. O'Connor, S. 2004. Collaborative strategies for low-use research materials. *Library Collections, Acquisitions & Technical Services*, let. 28, str. 51-57.

22. Odlyzko, A. M. 1999. Competition and cooperation: libraries and publishers in the transition to electronic scholarly journals. *Journal of Scholarly Publishing*, let. 30, št. 4, str. 163-185.

23. Petersen, H. C. 1992. The economics of economics journals: a statistical analysis of pricing practices by publishers. *College & Research Libraries*, let. 53, št. 2, str. 176-181.

24. Phillips A. 2005. Epublishing: [prosojnice za predavanja]. [online]. [uporabljeno 2007-08-09] Dostopno na URL:
<http://www.ff.unilj.si/oddelki/biblio/primoz/SOBD/Epublishing%20-%20Slovenia.ppt>.

25. *Pravilnik o sofinanciranju nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov*. [online]. [uporabljeno 2007-03-05]. Dostopno na URL:
<http://www.arrs.gov.si/sl/infra/tujlit/akti/prav-tuja-literatura-maj06.asp>.

26. *Prednostna lista za sofinanciranje nakupa tuje literature in baz podatkov v letu 2006*. 2006. [online]. [uporabljeno 2007-08-06]. Dostopno na URL:
<http://www.arrs.gov.si/sl/infra/tujlit/rezultati/06/inc/tuja-literatura-06.pdf>.

27. *Resolucija o nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu za obdobje 2006-2010*. Uradni list Republike Slovenije, št. 3/2006. [online]. [uporabljeno 2007-06-10]. Dostopno na URL: <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=20063&dhid=80293>.

28. Roberts, S.A. 2003. Financial management of libraries: past trends and future prospects. *Library Trends*, let. 51, št. 3, str. 462-493.

29. Rowlands, I. [v tisku]. Electronic journals and user behaviour: a review of recent research. *Library & Information Science Research*.

30. *Sklep o ustanovitvi Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije*. [online]. [uporabljeno 2007-06-07]. Dostopno na URL: <http://www.arrs.gov.si/sl/akti/sklep-ustan-ARRS.asp>.

31. *Statistični urad Republike Slovenije*. [online]. [uporabljeno 2007-03-12]. Dostopno na URL: http://www.stat.si/iskanje_novo.asp?strNiz=vir%20informacij%20za%20inovacije.

32. Tenopir, C., King, D.W., Bush, A. 2004. Medical faculty' s use of print and electronic journals: changes over time and in comparison with scientists. *Journal of the Medical Library Association*, let. 92, št. 2, str. 233-241.

33. Tenopir, C., King, D.W. 1997. Trends in scientific scholarly journal publishing in the United States. *Journal of Scholarly Publishing*, let. 28, št. 3, str. 135-170.

34. Turk, Ž. 2004. Knjižnice v okolju odprtega znanstvenega publiciranja = libraries in an open scientific publishing environment. V 10. strokovno posvetovanje specialnih knjižnic in 3. strokovno posvetovanje visokošolskih knjižnic z mednarodno udeležbo, Ljubljana, 18.-19. november 2004 = 10th Slovenian Conference of Special Libraries and 3rd Slovenian Conference of Academic Libraries with International Attendance, Ljubljana, November 18-19, 2004. *Vloga specialnih in visokošolskih knjižnic v procesu evropske integracije*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2004, str. [157]-162.

35. *Usmeritve Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov v letu 2006*. [online]. [uporabljeno 2007-06-07]. Dostopno na URL: <http://www.arrs.gov.si/sl/infra/tujlit/akti/usmer-mvzt-tujlit-06.asp>.

36. Van Orsdel L., Born, K. 2005. Periodical price survey 2005. [online]. [uporabljeno 2007-08-26]. Dostopno na URL: <http://www.libraryjournal.com/article/CA524958.html>.

37. *Zakon o knjižničarstvu. 2001.* Uradni list Republike Slovenije, št. 87/2001. [online]. [uporabljeno 2007-08-07]. Dostopno na URL <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200187&stevilka=4446>.

38. *Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti. 2006.* Uradni list Republike Slovenije, št. 22/2006. [online]. [uporabljeno 2007-06-08]. Dostopno na URL: <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200622&dhid=81171>.

39. Žaucer M. 2004. Dosežki in trendi konzorcijev ter drugih knjižničnih združb = achievements and trends of consortia and other library coalitions. V 10. strokovno posvetovanje specialnih knjižnic in 3. strokovno posvetovanje visokošolskih knjižnic z mednarodno udeležbo, Ljubljana, 18.-19. november 2004 = 10th Slovenian Conference of Special Libraries and 3rd Slovenian Conference of Academic Libraries with International Attendance, Ljubljana, November 18-19, 2004. *Vloga specialnih in visokošolskih knjižnic v procesu evropske integracije.* Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2004, str. [177]-183.

40. Žaucer M. 1998. Ocenjevanje relevantnosti periodike. Raziskovalec: strokovna revija o raziskovalni in inovacijski politiki, let. 28, št. 2, str. 64-66.

41. <http://www.mf.uni-lj.si/cmkk/>. [online]. [uporabljeno 2007-08-03].

14 PRILOGE:

PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA KNJIŽNIČARJE

Delovno srečanje o Javnem razpisu za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov

VPRAŠANJA ZA UDELEŽENCE

1. Na začetku bi Vas najprej prosila, če mi lahko zaupate, v kakšnem tipu knjižnice ste zaposleni?

- nacionalna knjižnica
- univerzitetna in visokošolska
- specialna knjižnica
- drugo _____

2. Katere znanstvene vede zajemajo naročene revije in baze podatkov v Vaši knjižnici?
Če je le-teh več, prosim, da obkrožite dve prevladujoči znanstveni področji.

- naravoslovne vede
- tehniške vede
- medicinske vede
- biotehniške vede
- družboslovne vede
- humanistične vede

3. Ali nabavo tuje znanstvene literature in baz podatkov v Vaši knjižnici sofinancira
Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (dalje ARRS) ?

- a)DA
- b)NE

Kolikšen je delež sredstev (v %), glede na celoto, ki ste jih v letu 2006 dobili od ARRS? _____

4. Kdo ali kaj (poleg ARRS) še sofinancira nabavo tuje znanstvene literature in baz podatkov v Vaši knjižnici? Prosim Vas, da obkrožite vse ustrezne odgovore.

- sredstva pridobljena s projekti
- matična institucija oz. iz drugih virov in katerih _____

- profitne ustanove ali podjetja
- druga ministrstva
- drugo _____

5. Ali ste povezani v konzorcije?

a) v konzorcije smo povezani

Katere? _____

b) v konzorcije nismo povezani

Za izbrano opcijo prosim napišite, kakšne prednosti / slabosti za financiranje oz. pridobivanje sredstev za nabavo tuje literature in baz podatkov to ima?

PREDNOSTI:

- _____
- _____
- _____
- _____

SLABOSTI:

- _____

- _____
- _____
- _____

6. Ali kot kriterij pri nabavi tuje literature in baz podatkov uporabljate tudi metodo analize lokalnega citiranja (t.j. katere revije citirajo raziskovalci vaše institucije v svojih objavah in kje objavljajo)? Zakaj se Vam to zdi pomembno?

7. Kako v Vaši knjižnici izboljšujete ekonomičnost oz. racionalnost nabave tuje znanstvene literature in baz podatkov?

- povežemo se v konzorcij
- revije naročamo »paketno« pri enem založniku
- revije naročamo direktno, brez posrednikov
- z zamenjavo

8. Kje naročate revije in baze podatkov? Kdo so Vaši dobavitelji in posredniki?

9. V sistemu znanstvenega informiranja in komuniciranja so vedno bolj aktualne elektronske revije, ki pa predstavljajo tudi nižji strošek pri nabavi. Kako to vpliva na nabavno politiko v Vaši knjižnici?

- zaradi nižje cene smo prešli zgolj na elektronske revije

- nižji strošek pri nabavi ne vpliva, imamo tako tiskano kot elektronsko verzijo revije, ker se nekateri uporabniki raje poslužujejo tiskane oblike
- na elektronske revije še nismo prešli, ne glede na ceno imamo le tiskane revije

10. V znanstveni sferi se vedno bolj uveljavlja ODPRT DOSTOP (ang. OPEN ACCESS). Zanima me, koliko so s tem seznanjeni Vaši uporabniki in koliko se po vašem mnenju poslužujejo prosto dostopnih virov?

Za sodelovanje in izpolnjen vprašalnik se Vam prav lepo zahvaljujem.

S spoštovanjem,

Nika Lebar

PRILOGA B: VPRAŠALNIK ZA STROKOVNO TELO

1. Prosim, če mi pojasnite kakšne konkretne praktične probleme, ki nastanejo v postopku ocenjevanja prijav, za sofinanciranje nakupa tuje znanstvene literature in baz podatkov (t. j. v evalvacijskem postopku).

2. Katere so po vašem mnenju največje pomankljivosti Pravilnika?

3. Kako je ta problematika urejena v tujini oz. kako bi njihove izkušnje primerjali s Slovenijo?

4. Ali ARRS še posebej podpira konzorcijsko financiranje in zakaj? Kako poteka? Kaj natančneje je mišljeno kot overhead oz. kako je določen?

5. Koliko sredstev ARRS vlaga v nakup tuje znanstvene periodike in koliko v nakup baz podatkov? Zakaj?

6. Prosim če mi pojasnite, zakaj knjige niso več predmet sofinanciranja?

7. Ali na dejstvo, da več sredstev dobijo naravoslovne, tehnične vede ter biomedicina kaj vpliva tudi podatek, da so cene teh revij precej višje, kot je značilno za ostala področja?

8. Kako vplivajo založniške politike na nakup tuje znanstvene literature in baz podatkov ter tudi (če sploh kaj) na sofinanciranje s strani ARRS?

9. Ali se vam zdijo usmeritve ministrstva glede razdelitve denarja na vede korektne, ko gre za tujo literature in baze podatkov? Kakšna je razdelitev v primerjavi z drugimi državami?

10. Kako ilustrativen je dejansko dejavnik vpliva? Zakaj ste se odločili, da ga upoštevate pri točkovanju, glede na to, da ga ponavadi uporabljajo knjižničarji pri odločanju o nabavni politiki?

11. Kakšni so načrti za prihodnost, pri reševanju problematike sofinanciranja nakupa tuje literature in baz podatkov v Sloveniji? Kaj nameravate izpopolniti oz. dopolniti?

12. Kakšna je po vašem mnenju prihodnost znanstvenega informiranja in komuniciranja?

13. Ali menite, da je odprt dostop prihodnost raziskovalne politike?

14. Kaj bi po vašem mnenju še veljalo izpostaviti v tem kontekstu?

PRILOGA C: PREDNOSTNA LISTA ZA SOFINANCIRANJE NAKUPA TUJE ZNANSTVENE LITERATURE IN BAZ
 PODATKOV V LETU 2006

PREDNOSTNA LISTA ZA SOFINANCIRANJE NAKUPA TUJE ZNANSTVENE LITERATURE IN BAZ PODATKOV V LETU 2006

Šifra RO	Naziv prijavitelja	Prijava	Znanstveno področje						Sofinanciranje 2006
			1	2	3	4	5	6	
0103	UL, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo	29	x						5.818.450,78
0104	Kemijski inštitut	55	x						5.479.873,85
0105	Nacionalni inštitut za biologijo	41	x						5.705.614,44
0106	Institut "Jožef Stefan"	42	x						28.182.064,56
0119	UL, Teološka fakulteta	58						x	100.000,00
0170	UL, Teološka fakulteta, Enota Maribor	63				x		x	681.105,99
0206	Inštitut za kovinske materiale in tehnologije	59		x					1.093.898,53
0302	Onkološki inštitut Ljubljana, Strokovna knjižnica za onkologijo	34			x				3.195.842,84
0309	Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo, INDOK služba in knjižnica	20			x		x		989.217,78
0334	Splošna bolnišnica Maribor	38			x				3.291.423,18
0366	Mirovni inštitut, Specialna knjižnica Mirovnega inštituta	36				x		x	100.000,00
0381	UL, Medicinska fakulteta	33			x				77.629.403,03
0382	UL, Visoka šola za zdravstvo	68	x		x	x			581.488,32
0401	Kmetijski inštitut Slovenije, Knjižnica in INDOK	28				x			2.336.844,20
0404	Gozdarski inštitut Slovenije	9				x			1.374.194,29
0406	UL, Veterinarska fakulteta	3			x	x			2.577.709,35
0433	Institutum Studiorum Humanitatis, Fakulteta za podiplomski humanistični študij	4						x	361.865,04
0481	UL, Biotehniška fakulteta	21				x			45.491.463,00
0482	UM, Fakulteta za kmetijstvo	25				x			1.006.090,50
0501	Inštitut za novejšo zgodovino	15						x	399.600,00
0502	Inštitut za ekonomska raziskovanja	48					x		392.230,85
0504	Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani	22					x		523.920,06
0505	Urbanistični inštitut Republike Slovenije	52					x		791.580,65
0507	Inštitut za narodnostna vprašanja	53					x	x	1.258.740,00

0524	UM, Univerzitetna knjižnica Maribor	67	x	x	x	x	x	x	52.387.233,45
0548	Centralna tehniška knjižnica	72		x					86.012.851,05
0553	Pedagoški inštitut	47					x	x	399.600,00
0581	UL, Filozofska fakulteta, Osrednja humanistična knjižnica	27					x	x	5.695.896,50
0582	UL, Fakulteta za družbene vede	44				x			9.805.259,18
0583	UL, Pravna fakulteta	54					x		876.985,30
0584	UL, Ekonomska fakulteta	56					x		11.433.625,88
0585	UM, Ekonomsko-poslovna fakulteta	19					x		6.999.363,60
0586	UM, Fakulteta za organizacijske vede	7		x			x		2.097.900,00
0587	UL, Fakulteta za šport	65	x				x		100.000,00
0588	UL, Pedagoška fakulteta	5					x		3.439.182,98
0589	UM, Pedagoška fakulteta	66	x	x			x	x	766.274,33
0590	UL, Fakulteta za upravo	57					x		100.000,00
0591	UL, Fakulteta za socialno delo	30					x		267.287,15
0592	UM, Pravna fakulteta	60					x		765.484,18
0600	UL, Fakulteta za pomorstvo in promet	71		x					600.000,00
0609	Narodna galerija	51					x	x	100.000,00
0613	Narodni muzej Slovenije	16						x	148.351,50
0614	Prirodoslovni muzej Slovenije	13	x						175.324,50
0618	ZRC SAZU	61	x				x	x	9.655.654,27
0681	UL, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo	50						x	451.952,71
0682	UL, Akademija za likovno umetnost Ljubljana	70						X	219.780,00
0782	UL, Fakulteta za strojništvo	49		x					5.601.160,58
0787	UL, Fakulteta za farmacijo	37	x	x	x	x			843.509,24
0792	UL, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo	69		x					4.006.928,92
0796	UM, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko - KNJIŽNICA TEHNIŠKIH FAKULTET	24		x					17.040.281,50
1027	Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije	8				x			100.000,00
1187	Splošna bolnišnica Celje, Medicinska knjižnica	23				x			1.407.111,48
1502	Zavod za gradbeništvo Slovenije	45		x					1.335.168,11
1510	UP, Znanstveno.raziskovalno središče Koper	39c	x			x	x	x	329.670,00
1538	UL, Fakulteta za elektrotehniko in računalništvo in informatiko	6		x					6.923.477,41

1540	Univerza v Novi Gorici, Knjižnica	43	x	x		x	x	x	637.763,07
1554	UL, Fakulteta za matematiko in fiziko	17	x						21.984.997,58
1555	UL, Naravoslovnotehniška fakulteta	14	x	x					3.980.252,79
1604	UM, Visoka zdravstvena šola	26			x				446.841,63
1718	UP Turistica - Visoka šola za turizem	39f					x		629.370,00
1822	UP, Fakulteta za humanistične študije Koper	39b					x	x	100.000,00
2158	UP, Pedagoška fakulteta Koper	39d	x	x			x	x	399.600,00
7097	UP, Fakulteta za management Koper	39e					x		899.100,00
Konzorcijske povezave:									
619	NUK								10.500.000,00
548	CTK	72							36.000.000,00
481	UL - Biotehniška fakulteta	21							7.000.000,00

Znanstvena področja:

1. Naravoslovje
2. Tehnika
3. Medicina
4. Biotehnika
5. Družboslovje
6. Humanistika

IZJAVA

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo.

Nika Lebar